

Het studiesucces van Studenten uit de ABC-eilanden

Van uitdagingen naar oplossingen

Elisha V.M. Geerman & Nihayra L. Leona

November 2020

**LEVENDE
Talen**

Papiaments

“Mantene bo metanan den bo cabes y corda riba nan tur dia. E por yuda bo pasa door di e dlanan cu bo ta sinti bo menos bon.”

Onderzoek in opdracht van Levende Talen Papiaments.

Door: Elisha V.M. Geerman en Nihayra L. Leona

November 2020, Utrecht.

Utrecht University

Dit onderzoek is goedgekeurd door de Facultaire Ethische ToetsingsCommissie - Geesteswetenschappen (FETC-GW) van de Universiteit Utrecht, referentienummer: 6163343-01-06-2020.

Ons werk wordt op vrijwillige basis gedaan, waardeer u de inhoud van dit rapport en wilt u meer onderzoek en publicaties door ons ondersteunen? Doe dan een donatie.

Levende Talen Papiaments

NL38 INGB 0006 4450 83

*p/a Bureau Levende Talen
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht*

*Levende Talen Papiaments
C.P.M. Rommeplantsoen 89
1067 WV Amsterdam*

papiaments@levendetalen.nl

papiaments.levendetalen.nl

Voorwoord

Op Aruba geboren en getogen – het was altijd het plan in Nederland te gaan studeren. Mijn familie mocht van mij op de dag van mijn vertrek niet huilen; anders zou ik mijn vlucht nooit hebben gehaald. Eenmaal in Nederland was het even wennen, soms ging het goed en soms iets minder goed, maar ik heb het overleefd. Ik denk dat dit onderzoek uniek is, omdat het vanuit de nieuwsgierigheid naar en behoefte aan verbetering van de stand van zaken door ervarings- en vakdeskundigen met een ABC-achtergrond is ontstaan. Zelf heb ik Engels gestudeerd aan de Universiteit Utrecht met specialisatie in de sociolinguïstiek. Mijn moeder heeft altijd gezegd dat wij als volk, dat ik als Arubaan, dat ‘wij van de ABC-eilanden’, onmetelijk gezegend zijn. We kunnen talen verstaan zonder al te veel formele scholing en als we het écht willen, kunnen we bijna accentloos verschillende talen spreken.

Wat ik mooi aan Taal vind, is dat het zo vanzelfsprekend is, dat mensen zelden even stilstaan om waar te nemen dat het eigenlijk een wonder is. Wij zijn als mensen door de jaren heen zodanig geëvolueerd, dat het ons geen moeite kost onze moedertaal te verwerven. Taal ligt aan de basis van onze samenleving en identiteit als mens. Zonder Taal zouden wij geen rechtssysteem hebben of tegen onze kinderen ‘ik hou van jou’ kunnen zeggen. Het is u misschien opgevallen dat ik Taal schrijf, met een hoofdletter ‘T’ en in het enkelvoud. Dit komt omdat ik het niet over een taal heb, dat wat we allemaal als primair communicatiemiddel hebben, namelijk een moedertaal. Ik heb het over Taal, de abstracte materie diep in ons wezen, die me in staat stelt na te denken over hoe ik dit onderzoeksrapport bij jullie kan introduceren en waar taalkundigen door gefascineerd zijn. Ik hoop met dit verslag mijn gemeenschap te helpen onze toekomstige generaties de beste versie van zichzelf te worden.

Dit project was onderdeel van mijn onderzoeksstage en ik heb het met veel plezier afgerond. Voor het uitvoeren van het onderzoek werd ik gedreven door een nieuwsgierigheid naar het antwoord op de volgende vragen: “Is taal de grootste uitdaging waar ABC-studenten tegenaan lopen?” en “Hoe kan het dat we de capaciteit bezitten veel talen te beheersen, maar een gebrek aan goede beheersing van het Nederlands klaarblijkelijk ons studiesucces belemmert?”.

De organisatie die voor dit onderzoek nodig was, bleek omvangrijker dan vooraf ingeschat. Ik dank Dr. Debbie Cole voor de inspiratie, Dr. Jocelyn Ballantyne om haar wijze woorden, Erienne Stamper voor haar steun tijdens de moeilijkheden en Yshèla Geerman voor haar bereidheid mij altijd op te vangen. Een speciale dank aan Nihayra Leona voor de begeleiding en haar inzet en steun, waardoor ik ondanks struikelblokken heb kunnen volharden. Een grote dank gaat uit naar Levende Talen Papiaments, haar leden en het bestuur die al hun tijd en energie hebben gestoken in de voorbereidingen en het houden van de interviews. Ook wil ik alle deelnemers van harte bedanken voor hun inzet – zonder hun expertise en kennis zou dit onderzoek niet mogelijk zijn geweest.

Masha danki!

Elisha Geerman
13 november 2020

Now and forever, I'll bring it home to you

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Managementsamenvatting	6
1. Inleiding	7
1.1. Aanleiding	8
1.2. Achtergrondinformatie	8
1.3. Het huidige onderzoek	9
1.4. Werkwijze en leeswijzer	9
2. Literatuuroverzicht	11
2.1. Studenten uit de ABC-eilanden	12
2.2. Het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden	14
2.2.1. De instroom van Caribisch-Nederlandse studenten	15
2.2.2. De uitval van Caribisch-Nederlandse studenten	18
2.2.3. Het switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten	22
2.2.4. Het rendement van Caribisch-Nederlandse studenten	23
2.3. Factoren die het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten beïnvloeden	26
2.4. Kortom	29
Uitgelicht: Het Academic Foundation Year	30
3. Praktijkverkenning	31
3.1. Initiatieven om het studiesucces te verbeteren	32
3.1.1. De organisaties die steun aanbieden	32
3.2. Kortom	39
Uitgelicht: Stellingen bij casussen voor studenteninterviews	40
4. Uitdagingen	41
4.1. De uitdagingen volgens de professionals	42
4.1.1. Talige uitdagingen	43
4.1.2. Sociale uitdagingen	44
4.1.3. Academische uitdagingen	46
4.2. De uitdagingen volgens de studenten	47
4.2.1. Talige uitdagingen	48
4.2.2. Sociale uitdagingen	49
4.2.3. Academische uitdagingen	52
4.3. Kortom	53
Uitgelicht: De wetenschappers	54
5. Sterktes van studenten uit de ABC-eilanden	55
5.1. Sterktes volgens de professionals	56
5.1.1. Talige sterktes	57
5.1.2. Sociale sterktes	57
5.2. Sterktes volgens de studenten	58
5.2.1. Talige sterktes	58
5.2.2. Sociale sterktes	58
5.2.3. Academische sterktes	58
5.3. Kortom	59

Uitgelicht: Taalbuddy's	60
6. Oplossingen voor het achterblijvende studiesucces	61
6.1. <i>E Porta pa Futuro</i>	62
6.2. <i>Nos ta bai Hulanda</i>	63
6.3. <i>Commissie ABC-eilanden</i>	64
6.4. <i>Know Yourself</i>	66
6.5. <i>Oriëntatiejaar in Nederland</i>	66
6.6. <i>Kenniscentrum</i>	67
6.7. <i>Get a Grip: Grip op je leven in Nederland</i>	69
6.8. <i>Pre-study Program: The Yudansa Bunde</i>	70
6.9. <i>Kortom</i>	71
7. Conclusie	72
7.1. <i>Recapitulatie</i>	73
Aanbevelingen	76
<i>Nawoord</i>	78
8. Bronnen	79
<i>Bijlage I: Algemene interviewvragen</i>	80

Managementsamenvatting

Dit rapport geeft antwoord op de vraag wat studenten uit Aruba, Bonaire en Curaçao nodig hebben om hun studiesucces in het (Europees) Nederlandse hoger onderwijs te verbeteren. In het huidige onderzoek werd gezocht naar oplossingen voor het lage studierendement van Caribische studenten met nadruk op Papiamentssprekende studenten uit de ABC-eilanden.

Om de beoogde informatie te verzamelen zijn in twee rondes gesprekken gevoerd met professionals en studenten. Tijdens de eerste ronde zijn de gesprekken als semi-gestructureerde interviews gevoerd aan de hand van enkele vooraf bepaalde vragen. De deelnemers waren naar hun werkveld en/of expertisegebied en beschikbaarheid in groepen ingedeeld. Hieruit zijn tien verschillende gespreksgroepen ontstaan. Voor zowel de professionals als de studenten gold dat de uitdagingen in drie hoofdcategorieën onderverdeeld konden worden: talige, sociale en academische uitdagingen. De beheersing van de Nederlandse taal was een vaak benoemde uitdaging. Ontheemding, heimwee en het gebrek aan vertrouwde sociale contacten en vooroordelen van anderen, speelden ook een rol.

Caribisch-Nederlandse studenten die de stap maken om in Nederland te gaan studeren, worden gedwongen zich los te maken van de familiebanden en vaardigheden te ontwikkelen die passen in de nieuwe cultuur. Na aankomst in Nederland blijkt hun studiekeuze vaak niet gebaseerd op hun eigen wensen, wat ten grondslag ligt aan hun switchgedrag.

Naast de uitdagingen waarmee studenten uit de eilanden te maken krijgen, zijn door de professionals en studenten ook sterke punten genoemd. Deze vallen voornamelijk in de categorieën talige en sociale (persoonlijke) sterktes. De meertaligheid en multiculturele achtergrond van studenten wordt vaak als sterk punt genoemd door zowel de professionals als de studenten zelf. Ook hun vermogen zich aan te passen aan nieuwe situaties en het tempo waarin ze in staat zijn na de migratie op eigen benen te staan, werden als sterke punten benoemd. Tot slot, Caribisch-Nederlandse studenten zijn vaak moedige studenten, die het aandurven hun vertrouwde omgeving te verruilen voor een onbekende omgeving.

Tijdens de tweede ronde zijn professionals en studenten in vier werkgroepen verdeeld om samen aan interventies te werken. Hieruit bleek dat toekomstige interventies zich op zes punten moeten richten:

1. Het creëren van bewustwording over het zelf.
2. Het ontwikkelen van de Nederlandse taalvaardigheid.
3. Het veranderen van de houding van studenten.
4. Het bevorderen van geestelijke en emotionele gezondheid.
5. Het stimuleren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen en organisaties.
6. Het stimuleren van interventies vóór de poort.
7. Het creëren van kenniscentra waar alle beschikbare informatie over deze doelgroep samengebundeld kan worden.

Uit het de resultaten blijkt dat nog meer gedaan kan worden voor de Caribisch-Nederlandse studenten. Op basis hiervan zijn er acht aanbevelingen geformuleerd. De onderbouwing voor deze aanbevelingen vindt u in dit verslag terug.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Verschiedende bronnen vermelden dat Caribisch-Nederlandse studenten¹ in vergelijking met andere groepen studenten van niet-westerse afkomst het laagste studierendement in het hoger onderwijs behalen, het meest uitvallen en het vaakst van studie veranderen. Hun studiegedrag met betrekking tot uitval, studie-switch en studierendement verschilt ook van dat van studenten die beter bekend zijn met het Nederlandse onderwijssysteem en de onderwijscultuur. (Wolff, 2013; Broek et al., 2019; Cuppen & Van Essen, 2019). Op basis van deze factoren concludeert men dat zij academisch het minst succesvol zijn.

Het lage studierendement van Caribische studenten vormt een probleem voor de studenten zelf, maar ook voor de Nederlandse maatschappij. Door aan een studie te beginnen en deze vervolgens niet af te ronden of door continu van studie te veranderen en te lang over het afronden van een studie te doen, bouwen de studenten een relatief hoge studieschuld op. Hier komt nog bij dat het uitblijven van studiesucces teleurstelling en demotivatie met zich meebrengt. Voor onderwijsinstellingen heeft het lage studierendement van de studenten ook financiële consequenties: met elke student die de studie niet afrondt of de studie verlaat, missen zij inkomsten.

1.2. Achtergrondinformatie

Teneinde dit verslag goed te kunnen interpreteren is enige kennis over de Caribisch-Nederlandse eilanden, hun sociale en taalkundige context en de relatie tussen alle delen van het Nederlandse koninkrijk gewenst. In dit onderdeel wordt wat achtergrond informatie in brede lijnen besproken. Aruba, Bonaire en Curaçao, de ABC-eilanden, behoren tot de Benedenwindse Eilanden van de Kleine Antillen. Samen met de Bovenwindse Eilanden, St. Maarten, St. Eustatius en Saba, vormden de zes eilanden van 1954 tot en met 1986 de Nederlandse Antillen (<https://gobierno.aw>). In 1986 kreeg Aruba Status Aparte en in 2010 volgden Curaçao en St. Maarten. Vanaf dat jaar werden Bonaire, St. Eustatius en Saba openbare lichamen van Nederland, ook wel bijzondere gemeentes genoemd.

Het Nederlands genoot lange tijd een officiële status op de eilanden met een prominente rol in onder andere het bestuur, het onderwijs, het rechtssysteem en verschillende andere formele publieke domeinen. Echter, op de ABC-eilanden is het Papiaments de meest gesproken taal (CBS Aruba, 2010; CBS Curaçao, 2011; CBS Nederland, 2014). Het Papiaments is een creoolse taal en is ontstaan uit aanhoudend taalkundig en cultureel contact tussen diverse groepen, die op verschillende momenten op het eiland hebben gewoond. Momenteel is het Papiaments één van de officiële talen op Aruba en Curaçao, naast het Nederlands op Aruba en naast het Nederlands en het Engels op Curaçao. Op Bonaire is het Papiaments sinds 2010 geen officiële taal meer. Ook al is meertaligheid een belangrijk kenmerk van de ABC-eilanden en haar bewoners, het onderwijssysteem op de ABC-eilanden volgt doorgaans het eentalig Nederlands onderwijsmodel.

Het volgen van onderwijs dat sterk op dat van Nederland lijkt en het afleggen van dezelfde eindexamens voor HAVO en VWO maken het voor Caribisch-Nederlandse studenten uit de ABC-eilanden (en de SSS-eilanden) mogelijk om te studeren in Nederland. Het is dan ook niet verrassend

¹ Officieel verwijst "Caribisch Nederlanden" naar de BES-eilanden, maar in dit stuk zal de term "Caribisch-Nederlandse studenten" verwijzen naar studenten afkomstig uit Aruba, Bonaire, Curaçao, St. Maarten, St. Eustatius en/of Saba. Het gaat hierbij om studenten afkomstig uit één van de eilanden die ook onderdeel vormen van het Koninkrijk der Nederlanden.

dat jaarlijks 600-800 studenten uit deze eilanden naar Nederland emigreren om hun studie voort te zetten.

1.3. Het huidige onderzoek

In dit onderzoek is de focus gelegd op Papiamentstalige studenten afkomstig uit Aruba, Bonaire en Curaçao. Deze Papiamentstalige studenten vallen onder de doelgroep van Levende Talen Papiaments, een vereniging die zich onder andere inzet voor het verhogen van het school- en studiesucces van eerste- en tweedegeneratie leerlingen en studenten met het Papiaments als moedertaal en/of thuistaal. Bovendien vormen studenten uit Curaçao, gevolgd door studenten uit Aruba, de grootste groep Caribisch-Nederlandse studenten in het hoger en wetenschappelijk onderwijs.

In het huidige onderzoek wordt gezocht naar oplossingen voor het lage studierendement van Caribische studenten en wel voornamelijk Papiamentssprekende studenten uit de ABC-eilanden. Het doel is met aanbevelingen te komen die leiden tot het verkleinen van de prestatiekloof tussen Caribisch-Nederlandse studenten en Europees-Nederlandse studenten. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is speciale aandacht besteed aan de volgende drie punten:

1. Het identificeren van factoren die het studiesucces van studenten afkomstig uit de ABC-eilanden kunnen belemmeren.
2. Het identificeren van de sterktes van studenten uit de ABC-eilanden.
3. Het identificeren van de noodzakelijke ingrediënten van een programma met als doel verhoging van het studierendement, verlaging van de hoge uitval en preventie van het switchgedrag van studenten uit de ABC-eilanden.

Alhoewel de focus op studenten afkomstig uit de ABC-eilanden ligt, zijn de bevindingen in grote mate ook van toepassing op studenten uit de andere eilanden van het koninkrijk, de SSS-eilanden. In dit verslag wordt de term Caribisch-Nederlandse studenten gebruikt op momenten dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen de zes eilanden en wordt de term ABC-eilanden gebruikt, wanneer het om specifiek de Papiamentstalige eilanden gaat.

1.4. Werkwijze en leeswijzer

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is ten eerste een literatuurstudie verricht waarvan in hoofdstuk 2 verslag wordt gedaan. Deze literatuurstudie diende om een beeld te krijgen van wat reeds bekend is over het studiesucces van Nederlands-Caribische studenten. De focus lag op de migratie van studenten uit de ABC-eilanden, maar bevindingen uit andere eilanden zijn ook meegenomen.

De inventarisatie bood tevens een overzicht van (onderwijs)instellingen en andere organisaties die (praktische) informatie konden geven over verschillende factoren die een rol spelen bij het (uitblijven van) studiesucces onder ABC-studenten. In hoofdstuk 3 wordt een beschrijving gegeven van de verschillende (onderwijs)instellingen en organisaties die deelgenomen hebben aan dit onderzoek.

Het literatuuroverzicht en de praktijkverkenning boden aanknopingspunten voor het formuleren van vragen en stellingen, die tijdens interviews zijn voorgelegd aan studentenbegeleiders, studiecoördinatoren, onderzoekers en studenten uit de ABC-eilanden. In totaal zijn 34 deskundigen

geïnterviewd. De uitkomsten zijn terug te vinden in hoofdstuk 4, waar een overzicht wordt gegeven van factoren die belemmerend kunnen werken op het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden.

Op basis van het literatuuroverzicht, de praktijkverkenning, de belemmerende factoren voor het studiesucces en de sterktes van de studenten, hebben de deelnemers aan dit onderzoek een behoeftepeiling gedaan en op basis hiervan mogelijke oplossingen (lees: interventies en programma's) voor het uitblijvende studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden ontworpen. Deze mogelijke oplossingen worden in Hoofdstuk 5 gepresenteerd. Ten slotte volgt een samenvatting van de bevindingen en de belangrijkste conclusies. Dit rapport wordt afgesloten met een aantal concrete aanbevelingen.

2. Literatuuroverzicht

Dit literatuuroverzicht geeft een overzicht van onderzoeken die betrekking hebben op het studierendement, de uitval en het switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten². Zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeken komen aan bod. Het betreft informatie over alle zes Caribische eilanden.

² Het aantal studies dat behandeld zal worden, is relatief beperkt. Tijdens het verrichten van het huidige onderzoek kwamen veel meer onderzoeken naar boven. Deze onderzoeken - scripties geschreven door studenten en interne onderzoeken - waren niet openbaar of gepubliceerd, maar in bezit van hogescholen en universiteiten.. Tevens zijn er ook verschillende stukken die door andere partijen geschreven zijn. Levende Talen Papiaments is deze stukken aan het verzamelen en in 2021 zullen in de officiële vervolgpublishatie over het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden de referenties vermeld worden.

Een onderverdeling van de informatie naar specifieke eilanden of eilandengroepen was doorgaans niet mogelijk, omdat in databanken, zoals die van het Centraal Bureau voor de Statistiek, vaak geen onderscheid wordt gemaakt tussen de eilanden. In veel onderzoeken heeft men het over Caribisch-Nederlandse studenten. Daarbij dient opgemerkt te worden dat studenten uit Curaçao en Aruba in de meerderheid zijn in deze onderzoeken. Kortom, in dit literatuuroverzicht wordt gerapporteerd over Caribisch-Nederlandse studenten als groep; een groep waarin Curaçaose en Arubaanse studenten oververtegenwoordigd zijn.

2.1. Studenten uit de ABC-eilanden

Jaarlijks migreren tussen 800 en 1000 studenten vanuit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk naar Nederland om een studie op HBO- of WO-niveau te volgen. Studenten uit de eilanden worden gecategoriseerd als studenten met een niet-westerse migratieachtergrond. Zoals reeds is aangegeven, is het niet eenvoudig om deze groep Caribisch-Nederlandse studenten te identificeren uit microdata. Studenten kunnen bijvoorbeeld toegelaten zijn tot het hoger onderwijs met een HAVO- of VWO-diploma, maar of dit diploma in Nederland of in het Caribische deel van het Koninkrijk behaald is, wordt niet gerapporteerd door databanken zoals CBS Statline. Als gevolg hiervan is door onderzoekers telkens een andere methode gebruikt om Caribisch-Nederlandse studenten te filteren uit de data. Wolff (2013) heeft bijvoorbeeld naast de CBS-data ook gegevens van de IBG (nu: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)) geraadpleegd om groepskenmerken van ‘allochtone’³ en ‘autochtone’ studenten in beeld te brengen, maar in de Monitor Beleidsmaatregelen (Broek et al., 2019) zijn data uit de Nationale Studenten Enquête, het 1Cijfer Hoger Onderwijs (1CHO) en het CRIHO (Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs), die beheerd worden door DUO, gebruikt.

Uit het onderzoek van Wolff (2013) bleek dat de meeste Caribisch-Nederlandse studenten die het HBO of WO betreden, in de groep eerste generatie immigranten vallen. Daarnaast is het percentage studenten dat vanuit het MBO en HBO verder in het hoger onderwijs studeert, in de periode 1997-2009 gestegen. De door de HBO-studenten uit de ABC-eilanden meest gekozen studierichtingen zijn: Bedrijfskunde, Gezondheidszorg/Welzijn en Onderwijs. Voor de WO-studenten uit de ABC-eilanden zijn het: Bedrijfskunde, Rechten en Sociale Wetenschappen. Dit komt overeen met de resultaten van de Monitor Beleidsmaatregelen (Broek et al., 2019), waar HBO-studenten vaker voor Economie, Techniek, Onderwijs, Gedrag en Maatschappij kiezen en WO-studenten voor Economie, Rechten en Gezondheidszorg. Met betrekking tot de spreiding van ABC-studenten over onderwijsinstellingen en regio's geldt dat de Caribisch-Nederlandse studenten vooral vertegenwoordigd zijn in HBO- en WO-opleidingen gevestigd in Zuid-Holland, Noord-Holland en Gelderland (zie Tabel 1, Tabel 2 en Kaart 1).

Ten slotte heeft het verschil in schoolloopbaan van studenten ook een effect op hun prestaties. Over het algemeen geldt dat de schoolloopbaan van Nederlandse studenten zonder een

³ Op 1 november 2016 maakten de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bekend dat zij geen gebruik meer zouden maken van de woorden ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’, ‘westers’ en ‘niet-westers’. Volgens de WRR en het CBS zijn deze begrippen te stigmatiserend voor specifieke groepen in de samenleving (<https://www.wrr.nl/actueel/nieuws/2016/11/01/de-termen-%E2%80%99allochtoon-en-autochtoon%E2%80%99-hebben-hun-tijd-gehad>). In dit rapport wordt dit voorbeeld gevolgd en zullen de termen ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’, ‘westers’ en ‘niet-westers’ zo veel mogelijk vermeden worden. Het absoluut niet vermelden is echter niet mogelijk omdat bepaalde onderzoeken vóór 2016 gepubliceerd zijn en deze termen daarin wel actief worden gebruikt.

migratieachtergrond en die van studenten met een migratieachtergrond sterk verschillen: studenten met een migratieachtergrond doorlopen een langere route, voordat ze een hoger onderwijsdiploma behalen. Dit geldt ook voor de Caribisch-Nederlandse studenten: zij doen er gemiddeld 7 tot 8 jaar over om hun bachelordiploma te halen (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 10-11).

Tabel 1. Verdeling van studenten uit Caribisch-Nederland over de Nederlandse provincies schooljaar 2019-2020.

Provincie	Onderwijstype	
	HBO	WO
Drenthe	0,5%	0,3%
Zeeland	0,7%	0,3%
Overige*	1,7%	1,8%
Limburg	2,1%	5,2%
Friesland	2,2%	0,3%
Flevoland	3,4%	1,3%
Overijssel	3,5%	2,0%
Groningen	3,7%	4,6%
Utrecht	5,0%	8,3%
Gelderland	6,9%	7,6%
Noord-Brabant	12,3%	11,8%
Noord-Holland	12,9%	18,1%
Zuid-Holland	45,2%	38,5%
Totaal (absoluut)	8314	3106

* niet in te delen bij een provincie door gebrekkige/onjuiste informatie.

**voorlopige cijfers

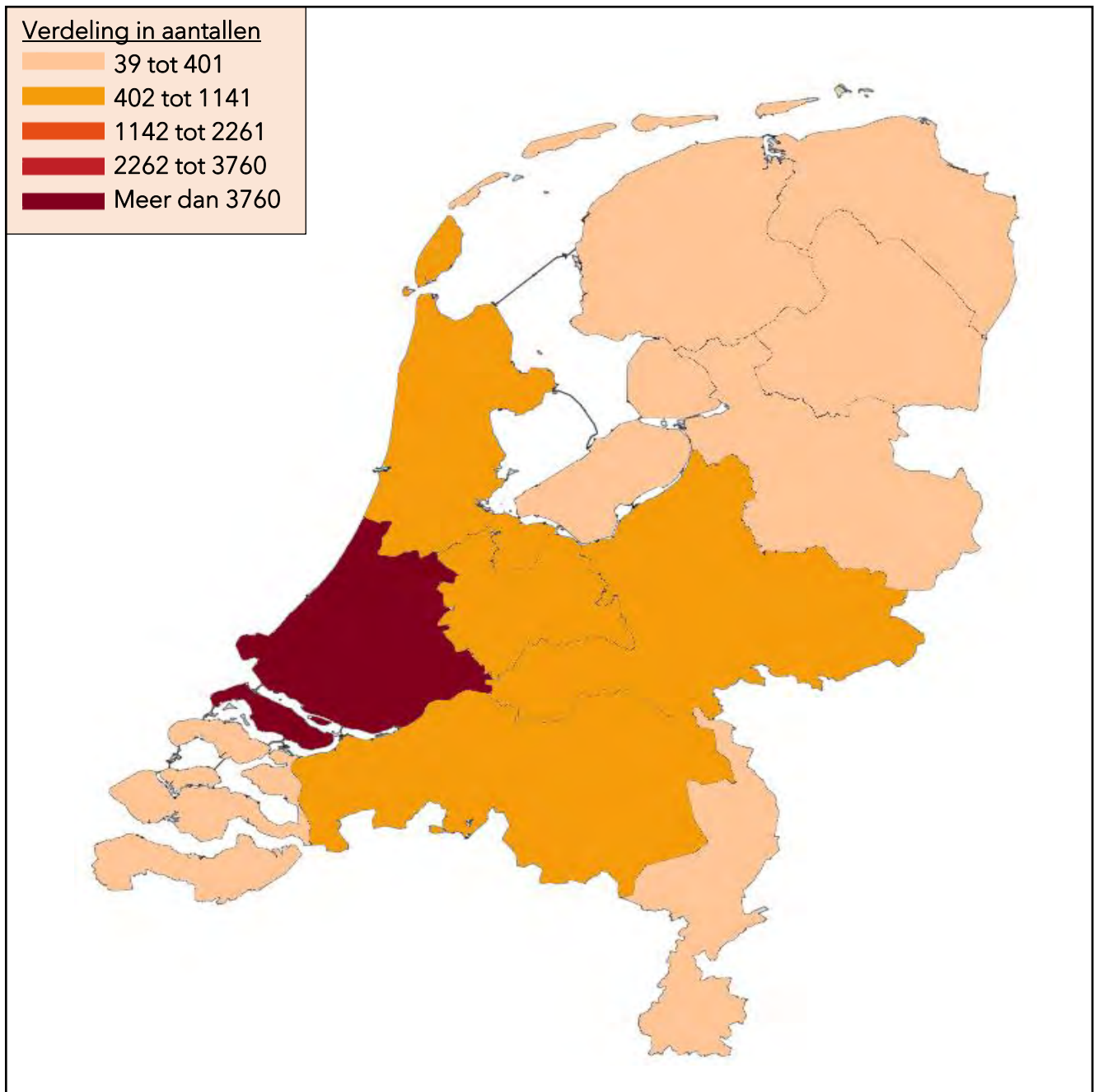
Bron: CBS-Statline, 2020, bewerkt door E.G.

Tabel 2. Overzicht van het (absolute) aantal Caribisch-Nederlandse studenten in alle opleidingsjaren verdeeld over 10 hoofdstudierichtingen in Nederland in het schooljaar 2019-2020.

Studierichting (ISCED)	Onderwijstype	
	HBO	WO
Onderwijs	873	108
Vormgeving, kunst, talen en geschiedenis	472	234
Journalistiek, gedrag en maatschappij	557	593
Recht, administratie en handel en zakelijke dienstverlening	2627	1039
Wiskunde en natuurwetenschappen	109	352
Informatica	440	82
Techniek, industrie en bouwkunde	685	262
Landbouw, dierengeneeskunde en -verzorging	26	26
Gezondheidszorg en welzijn	1702	379
Dienstverlening	823	27
Onbekend	0	4
Totaal	8314	3106

*Voorlopige cijfers

Bron: CBS-Statline, 2020 bewerkt door E.G.

Kaart 1. Overzicht van studenten uit Caribisch-Nederland verdeeld over de provincies in Nederland (CBS Statline, 2020, bewerkt door E.G.).

2.2. Het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden

Om een beeld te kunnen vormen van het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden is gekeken naar de prestatie van Caribisch-Nederlandse studenten. Hierbij is gekeken naar de instroom van deze studenten per onderwijstype, het uitvalspercentage, het studie-switchgedrag en het studierendement. In de onderzoeken van Wolff (2013), Broek et al. (2019) en Cuppen en Van Essen (2019) worden verschillende definities van deze termen gegeven.

In dit rapport worden al deze definities gecombineerd. Deze gecombineerde definities, die betrekking hebben op Caribisch-Nederlandse studenten in het bijzonder, zijn als volgt:

1. **Instroom:** eerstejaarsstudenten tussen de 17 en 25 jaar die zich voor het eerst ingeschreven hebben voor een bacheloropleiding. Voor Caribisch-Nederlandse studenten betreft het studenten met geen (bekende) eindexamenuitslag in het voortgezet onderwijs in Europees Nederland, maar die in het kalenderjaar van en/of vóór hun eerste inschrijving in het Nederlandse hoger onderwijs gemigreerd zijn vanuit het Caribische deel van het Koninkrijk.
2. **Uitval:** studenten die geen bachelordiploma hebben behaald en die tenminste één jaar na instroom niet meer ingeschreven staan voor een opleiding in het hoger onderwijs. Hierbij gaat het niet om het veranderen van opleiding zonder een diploma te halen (zie definitie van studie-switchgedrag).
3. **Studie-switchgedrag:** studenten zonder een bachelordiploma die na het instroomjaar van opleiding wisselen of zich voor een tweede opleiding inschrijven.
4. **Studierendement:** het behalen van een bachelordiploma binnen de nominale studieduur of tenminste één jaar hierna. Hierbij gaat het niet per se om de opleiding waarvoor de studenten zich voor het eerst ingeschreven hebben in het hoger onderwijs.

Wolff (2013) en Broek et al. (2019) hebben een beperking gesteld aan het aantal jaren na instroom waarvoor uitval of studierendement geldt, maar Cuppen en Van Essen (2019) hebben dit niet gedaan.

2.2.1. De instroom van Caribisch-Nederlandse studenten

Caribisch-Nederlandse studenten vormen al lange tijd onderdeel van het Europees-Nederlandse hoger onderwijs. Hieraan ligt ten grondslag het feit dat de eilanden sinds 1954 deel uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden. Ten tweede sluit het onderwijssysteem op de eilanden aan bij het Nederlandse onderwijssysteem en volgt het overgrote deel van de leerlingen op de eilanden onderwijs dat in het Nederlands verzorgd wordt. Voor de hogere niveaus van het voortgezet onderwijs geldt zelfs dat scholieren woonachtig op de eilanden dezelfde eindexamens afleggen als scholieren woonachtig in Nederland. Het centraal examen Nederlands voor HAVO en VWO is hetzelfde als het Nederlandse centraal examen Nederlands, behalve voor Curaçao; Curaçao kent namelijk eigen eindtermen en een eigen examenprogramma voor Nederlands. De HAVO- en VWO-diploma's van studenten afkomstig uit de eilanden en die van Nederland zijn wel gelijkgesteld. Deze gelijkstelling geeft Caribisch-Nederlandse studenten (automatisch) toegang tot het hoger onderwijs in Nederland. De studenten kunnen zich ook aanmelden voor financiering door de Dienst Uitvoerend Onderwijs (DUO) en betalen hetzelfde tarief voor het collegegeld als studenten die in Nederland geboren zijn. Al deze factoren én het beperkte aantal HBO- en WO-opleidingen op de eilanden zelf maken het studeren in Nederland aantrekkelijk voor HAVO-leerlingen, VWO-leerlingen, MBO-studenten en HBO-studenten die hun vooropleiding op de eilanden hebben afgerond.

Het Nederlandse hoger onderwijssysteem heeft in het algemeen een groei doorgemaakt voor wat betreft het aantal studenten met een niet-westerse migratieachtergrond dat jaarlijks het hoger onderwijs instroomt. Het percentage studenten met een niet-westerse achtergrond (181%) groeide tussen 1997 en 2009 drie keer zo snel als dat van Nederlandse studenten zonder een migratieachtergrond (30%, Wolff, 2013). Voor dezelfde periode gold een groei van 100% voor Caribisch-Nederlandse studenten die in het HBO instromen en een groei van 73% voor studenten die in het WO instromen (Wolff, 2013). In totaal bestond tussen de 10% en 15% van studenten met een

niet-westerse migratieachtergrond uit Caribisch-Nederlandse studenten. Van alle Caribisch-Nederlandse studenten in die periode stroomde ongeveer 80% in het HBO in (zie Tabel 3).

Tabel 3. HO-instroom naar herkomstgroepering, cohorten 1997-2009 (in absolute aantallen) en groeipercentages van cohort 2009-2010 ten opzichte van 1997-1998.

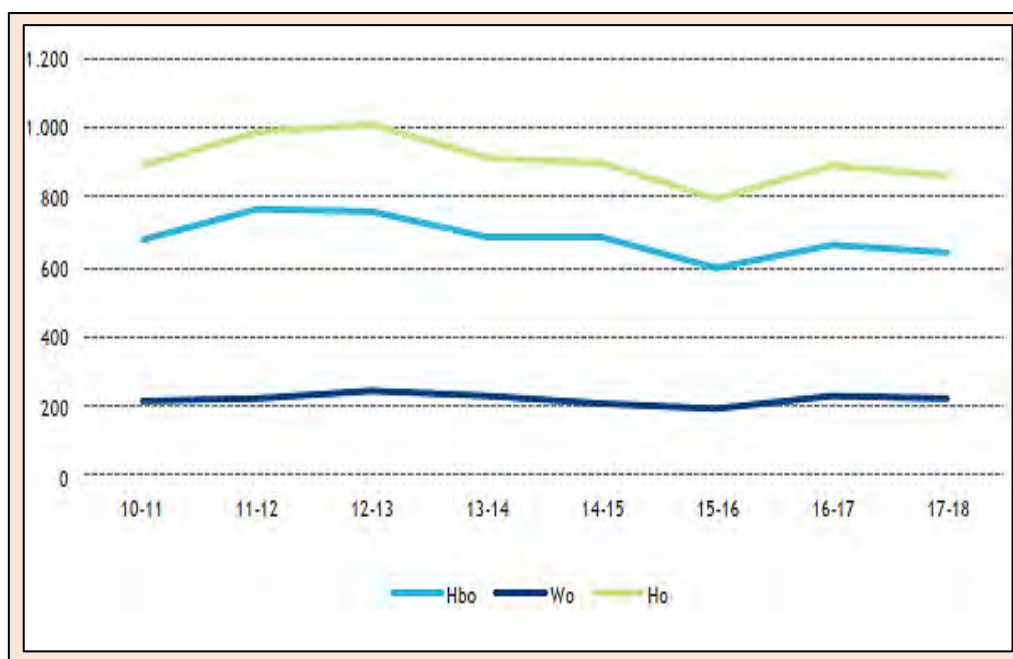
Cohort	HBO		WO	
	Europees-Nederlands	Caribisch-Nederlands	Europees-Nederlands	Caribisch-Nederlands
1997 - 1998	56783	848	23763	340
1998 - 1999	58374	998	24772	379
1999 - 2000	62331	1163	25886	437
2000 - 2001	62308	1290	25532	426
2001 - 2002	61379	1338	26909	502
2002 - 2003	59944	1411	27257	501
2003 - 2004	65234	1356	28395	539
2004 - 2005	65721	1281	29462	580
2005 - 2006	66284	1252	30253	508
2006 - 2007	66750	1336	30259	541
2007 - 2008	67637	1433	30949	634
2008 - 2009	68485	1588	31978	585
2009 - 2010	72035	1695	34751	587
Groeipercentage 1997 - 2009	27%	100%	46%	73%

*voorlopige cijfers

Bron: CBS Nederland (Statline), geciteerd uit Wolff (2013), p.19 en p.27, weergave door E.G.

Kennelijk is na 2010⁴ het aantal studenten uit het Caribisch gebied gedaald, van 2282 (HBO en WO) in 2009 (Wolff, 2013) naar een aantal tussen de 800 en 1000 studenten (HBO en WO) per schooljaar (Broek et al., 2019) (zie Tabel 3 en Figuur 1).

⁴ In 2010 zijn Curaçao en St. Maarten onafhankelijke landen binnen het koninkrijk geworden. Bonaire, St. Eustatius en Saba zijn openbare lichamen van Nederland geworden. Daarnaast heeft de Nederlandse overheid het onderwijssysteem op de BES-eilanden hervormd middels enkele beleidsinvoeringen (zie Broek et al., 2019).

Figuur 1. Overzicht van Caribisch-Nederlandse studenten in het hoger onderwijs tussen 2010-2018 (Broek et al., 2019, p. 164).

Het is mogelijk dat het verschil tussen de gegevens uit Wolff (2013) en Broek et al. (2019) te maken heeft met over- of onderrapportage door minimale begripsomschrijving van 'instroom'. Met behulp van de gegevens uit de Aanvullende Analyses Caribische studenten in het Hoger Onderwijs (Cuppen & Van Essen, 2019) (zie Tabel 4) is te zien dat het aantal Caribisch-Nederlandse studenten jaarlijks rond de 900 studenten ligt. Hoewel in de jaren 1997 tot en met 2009 de groei fors was, bedroeg deze groei in het schooljaar 2019-2020 6% voor de HBO en 9% voor het WO ten opzichte van 2010.

Tabel 4. HO-instroom studenten uit de ABC-eilanden in absolute aantallen en groeipercentages van cohort 2018-2019 ten opzichte van 2010-2011.

Cohort	HBO		WO
	HBO	WO	Totaal HO-instroom
2010 - 2011	679	234	913
2011 - 2012	770	235	1005
2012 - 2013	763	257	1020
2013 - 2014	687	236	923
2014 - 2015	690	209	899
2015 - 2016	600	212	812
2016 - 2017	664	242	906
2017 - 2018	641	237	878
2018 - 2019	717	212	929
Groeipercentage 2010 - 2019	6%	-9%	2%

*voorlopige cijfers

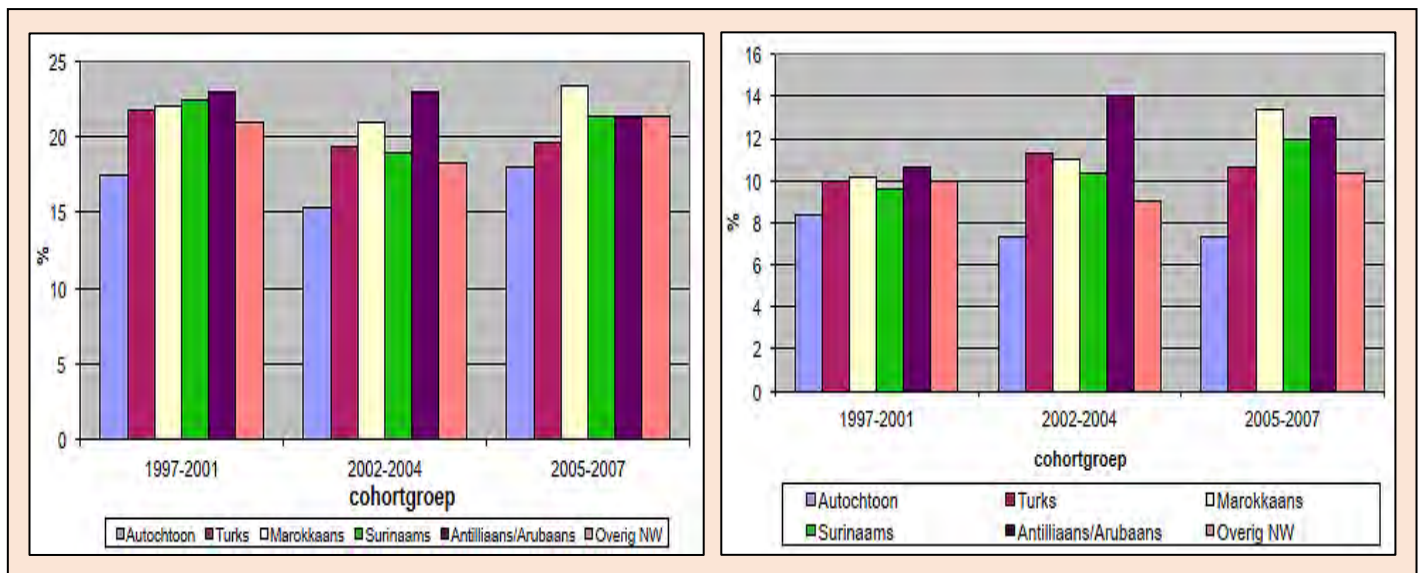
Bron: CBS Nederland (Statline), geciteerd uit Cuppen & Van Essen (2019), p. 7, bewerking en weergave door E.G.

2.2.2. De uitval van Caribisch-Nederlandse studenten

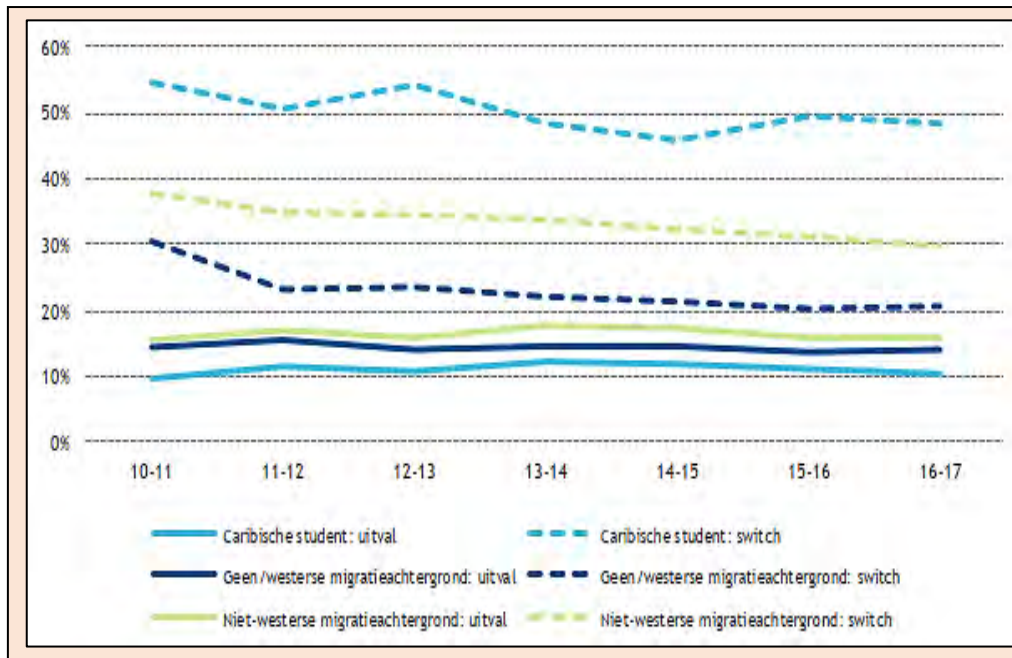
In het onderzoek van Wolff (2013) werd gekeken naar de positie van studenten met een niet-westerse achtergrond in het Nederlandse hoger onderwijsstelsel in de periode van 1997 tot 2009. Hierbij is een vergelijking gemaakt tussen verschillende groepen studenten naar herkomst en cohort. Centraal stonden de instroom, de uitval en het studierendement in de jaren vóór de invoering van het bachelor-master systeem, de jaren vlak na de invoering van dit systeem en de jaren daaropvolgend. In dit onderzoek bestaat de groep Caribisch-Nederlandse studenten uit studenten afkomstig van alle zes Caribische eilanden die ingeschreven stonden bij een hoger onderwijsinstelling in de periode van 1997-2009.

In de Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2018-2019 wordt ook gekeken naar Caribisch-Nederlandse studenten afkomstig van alle zes Caribische eilanden, maar er wordt in dit rapport wel onderscheid gemaakt tussen de studenten afkomstig van de verschillende eilanden. Deze monitor kijkt naar de wijze waarop verschillende beleidsmaatregelen, ingevoerd in 2010, uitpakken, wanneer het om de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs gaat. Deze maatregelen betreffen onder andere de invoering van de wetten studievoorschot hoger onderwijs, de collegegeldsystematiek tweede studies, de kwaliteit in verscheidenheid, het bindend studieadvies en de halvering van het collegegeld (voor nader specificatie zie Broek et al., 2019, p. 16-21).

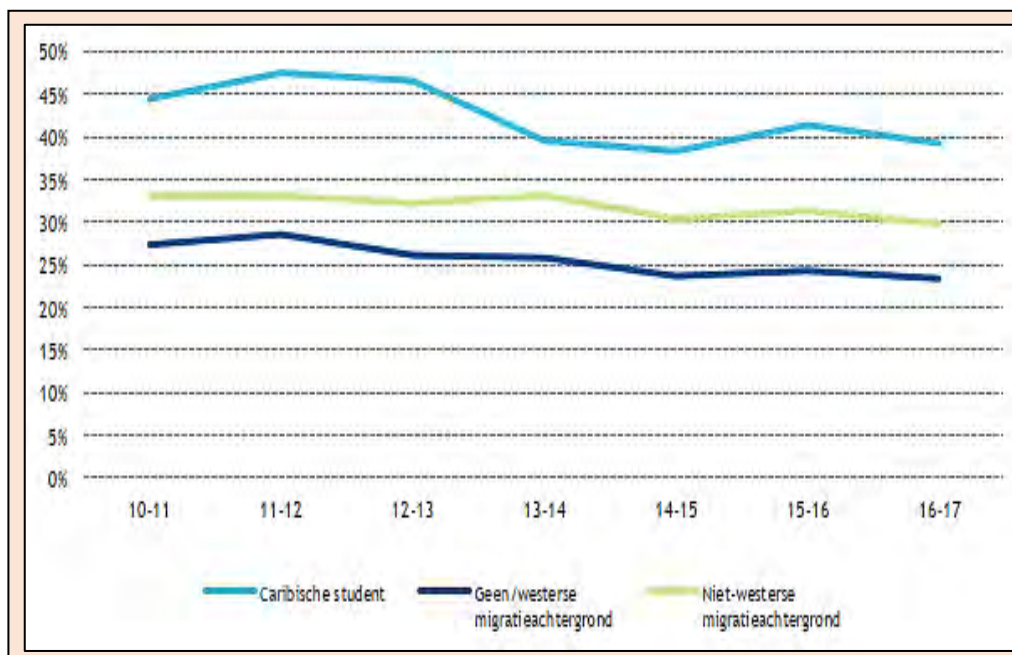
Met betrekking tot de uitval van studenten uit de ABC-eilanden hanteren de twee bovengenoemde onderzoeken een verschillende definitie. In Wolff (2013) wordt een persoon als uitvaller beschouwd wanneer hij het hoger onderwijs na twee jaar verlaat, terwijl in de Monitor Beleidsmaatregelen 2018-2019 (Broek et al., 2019) een student als uitvaller wordt beschouwd wanneer hij één jaar na het instromen niet meer ingeschreven staat in het hoger onderwijs.

Figuur 2. Uitval HBO-studenten (links) en WO-studenten (rechts) verdeeld naar achtergrond (Wolff, 2013, p. 23 en p. 30)

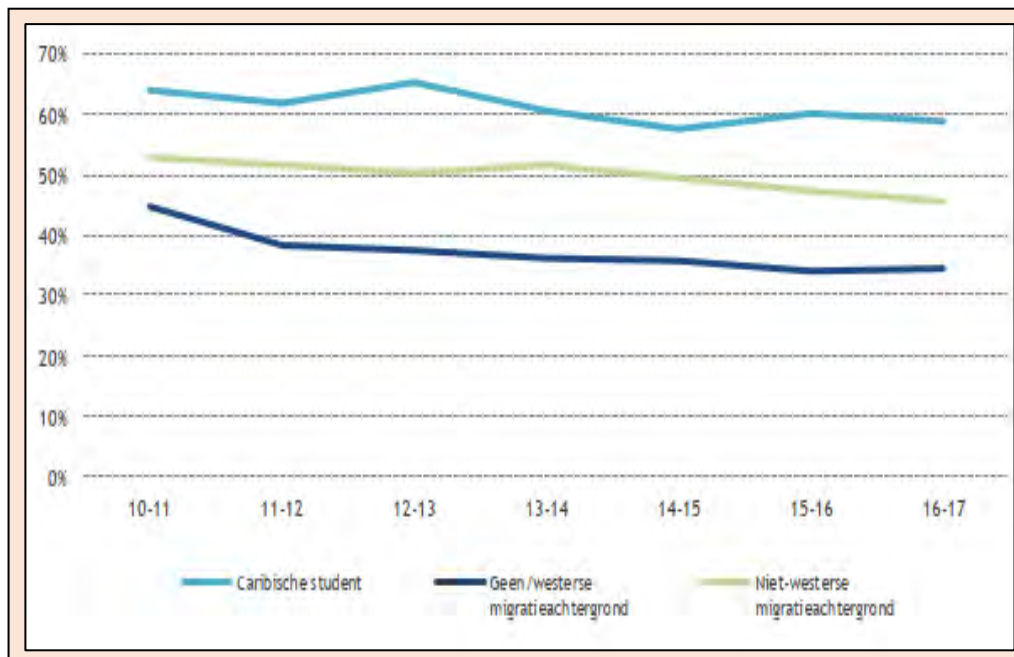
Figuur 3. Overzicht van het percentage uitval en switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO (Broek et al., 2019, p. 169).

Figuur 4. Overzicht van gecumuleerd uitval en switchgedrag in het WO (Broek et al., 2019, p. 170)

Het is onduidelijk wat het effect op de resultaten is van het verschil in begripsbepaling in bovengenoemde onderzoeken. Wel suggereren de resultaten van de twee onderzoeken, dat de uitval in het HBO met de tijd toeneemt (zie Figuur 2 en Figuur 6) van ongeveer 10% na één jaar studeren (Broek et al., 2019) naar ongeveer 21% na twee jaar studeren (Wolff, 2013).

Uitval onder studenten uit de ABC-eilanden in het WO blijkt iets moeilijker te analyseren, aangezien de Monitor Beleidsmaatregelen (Broek et al., 2019) voor deze groep geen onderscheid maakt tussen uitval en switchgedrag (zie Figuur 5). Hierdoor kunnen er geen directe conclusies getrokken worden over de uitval uit het WO bij Caribisch-Nederlandse studenten. Wel kan er een vergelijking tussen HBO- en WO-studenten gemaakt worden voor wat betreft de uitval en het switchgedrag. Uit Figuur 7 en Figuur 8 blijkt dat, ongeacht het onderwijsniveau, het uitvalspercentage relatief hoog is onder Caribisch-Nederlandse studenten en dat de uitval en het switchgedrag gezamenlijk hoger zijn onder de HBO-studenten.

Figuur 5. Overzicht van gecumuleerd uitval en switchgedrag in het HBO (Broek et al., 2019, p. 169)

De aanvullende analyses (Cuppen & Van Essen, 2019) geven een beter beeld van de uitval onder ABC-studenten in het HBO en WO (zie Tabel 5 en Tabel 6). Zij hebben gekeken naar de uitval 1 tot 8 jaar na inschrijving én hebben een onderscheid gemaakt naar eiland van afkomst. De resultaten van Cuppen en Van Essen bevestigen dat de uitval onder de grootste groep studenten, t.w. de Curaçaose en de Arubaanse studenten, met de tijd toeneemt. Na drie jaar valt meer dan een kwart van deze studenten uit en na acht jaar is dit bijna de helft. Deze percentages fluctueren wel enigszins per jaar. Voor de WO-studenten is het beeld per jaar minder duidelijk, omdat niet voor ieder jaar gegevens beschikbaar zijn; desalniettemin is het duidelijk dat de uitval in het WO bijna driemaal lager is dan in het HBO.

Eiland	Instroom-cohort	Na 1 jaar	Na 2 jaar	Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Na 7 jaar	Na 8 jaar
Aruba	2010	10%	10%	28%	32%	36%	38%	41%	45%
	2011	9%	20%	27%	30%	33%	36%	39%	
	2012	9%	22%	28%	32%	34%	38%		
	2013	13%	22%	25%	28%	30%			
	2014	10%	16%	21%	27%				
	2015	12%	19%	26%					
	2016	9%	18%						
Curaçao	2017	11%							
	2011	12%	18%	27%	33%	38%	41%	46%	
	2012	13%	26%	33%	40%	42%	45%		
	2013	11%	23%	27%	30%	34%			
	2014	11%	21%	26%	29%				
	2015	11%	16%	23%					
	2016	12%	20%						
Sint Maarten	2017	13%							
	2011		20%	26%	35%	35%	37%	38%	
	2012			25%	27%	28%	28%		
	2013	14%	21%	22%	25%	29%			
	2014	18%	24%	26%	29%				
	2015								
	2016		20%						
Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2017								
	2011		26%	29%	36%	36%	38%	43%	
	2012		30%	38%	40%	47%	49%		
	2013		36%	36%	38%	41%			
	2014		34%	38%	41%				
	2015			28%					
	2016								
Nederlandse Antillen (oud)	2017								
	2010	9%	10%	26%	34%	39%	43%	48%	51%
	2011								

Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 5. Uitval Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 24).

Eiland	Instroom-cohort	Na 1 jaar	Na 2 jaar	Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Na 7 jaar	Na 8 jaar
Aruba	2010								15%
	2011			18%	23%	23%	23%	30%	
	2012						14%		
	2013								
	2014								
	2015		21%	25%					
	2016								
Curaçao	2017								
	2011	7%	9%	12%	12%	13%	15%	16%	
	2012		8%	11%	15%	17%	18%		
	2013			11%	11%	14%			
	2014								
	2015								
	2016								
Sint Maarten, Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2017	7%							
	2011								
	2012								
	2013								
	2014								
	2015								
	2016								
Nederlandse Antillen (oud)	2017								
	2010			9%	11%	14%	16%	17%	18%

Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 6. Uitval Caribisch-Nederlandse studenten in het WO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 27).

2.2.3. Het switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten

Het switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten is al in de vorige paragraaf aangestipt. In deze paragraaf wordt hier nader op ingegaan. Terwijl in de Monitor Beleidsmaatregelen Hoger Onderwijs 2018-2019 (Broek et al., 2019) gekeken is naar het switchgedrag na één jaar, is in de aanvullende analyses (Cuppen & Van Essen, 2019) gekeken naar het switchgedrag na 1 tot 5 jaar. Vergelijkbaar met de resultaten voor de uitval, geldt dat:

1. Caribisch-Nederlandse studenten vaker van studie veranderen dan studenten zonder migratieachtergrond en andere studenten met een niet-westers migratieachtergrond (zie Figuur 6)
2. Het switchgedrag van Caribisch-Nederlandse studenten met de tijd toeneemt
3. Het switchgedrag het grootst is onder de Curaçaose en Arubaanse studenten
4. Het switchgedrag hoger is onder de HBO-studenten dan onder de WO-studenten.

Voor dit laatste geldt wel dat het verschil tussen de studenten in de verschillende opleidingsniveaus kleiner is voor het switchgedrag dan voor de uitval: na het eerste jaar verandert ruim 50 procent van de HBO-studenten van opleiding; voor de WO-studenten is dit rond de 43 procent. Na vijf jaar zijn deze percentages respectievelijk rond de 65 en 50 procent. Kortom, bij uitval is het verschil tussen Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO en WO groter dan bij switchgedrag.

Type student	Instroom-cohort	Na 1 jaar	Na 2 jaar	Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar
Aruba	2010	52%	59%	61%	62%	62%
	2011	50%	55%	55%	55%	56%
	2012	55%	60%	62%	63%	63%
	2013	51%	57%	60%	60%	63%
	2014	52%	59%	61%	64%	
	2015	55%	60%	61%		
	2016	51%	59%			
Curaçao	2010					
	2011	51%	60%	62%	62%	63%
	2012	52%	58%	59%	60%	61%
	2013	50%	56%	58%	61%	64%
	2014	46%	51%	54%	58%	
	2015	48%	55%	56%		
	2016	48%	54%			
Sint Maarten	2010					
	2011	41%	50%	55%	56%	56%
	2012	57%	60%	62%	62%	63%
	2013	48%	56%	59%	61%	65%
	2014	31%	36%	40%	45%	
	2015	37%	44%	44%		
	2016	36%	42%			
Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2010					
	2011	49%	64%	67%	67%	67%
	2012	65%	72%	72%	72%	72%
	2013	34%	34%	39%	45%	53%
	2014	46%	54%	54%	57%	
	2015	36%	42%	45%		
	2016	33%	40%			
Nederlandse Antillen (oud)	2010	49%	58%	59%	61%	62%

Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 7. Overzicht van switchgedrag Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 40).

Type student	Instroom-cohort	Na 1 jaar	Na 2 jaar	Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar
Aruba	2010	42%	48%	52%	52%	52%
	2011	36%	47%	55%	55%	55%
	2012	40%	51%	54%	54%	54%
	2013	35%	41%	41%	41%	41%
	2014	36%	47%	51%	53%	
	2015	37%	44%	46%		
	2016	34%	36%			
Curaçao	2010					
	2011	43%	48%	48%	49%	50%
	2012	38%	47%	50%	50%	51%
	2013	32%	39%	41%	43%	43%
	2014	37%	42%	43%	44%	
	2015	35%	38%	38%		
	2016	42%	46%			
Sint Maarten, Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2010					
	2011	40%	44%	44%	44%	48%
	2012	50%	50%	50%	50%	50%
	2013					
	2014					
	2015					
	2016					
Nederlandse Antillen (oud)	2010	40%	47%	49%	50%	50%

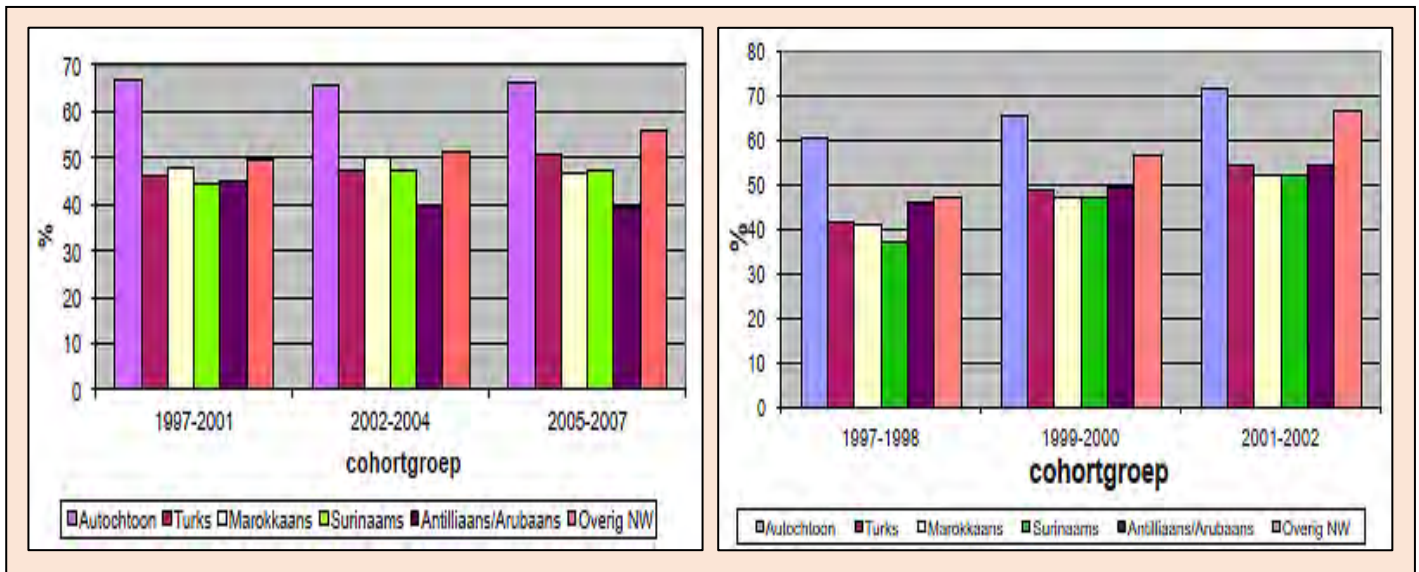
Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 8. Overzicht van switchgedag Caribisch-Nederlandse studenten in het WO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 41).

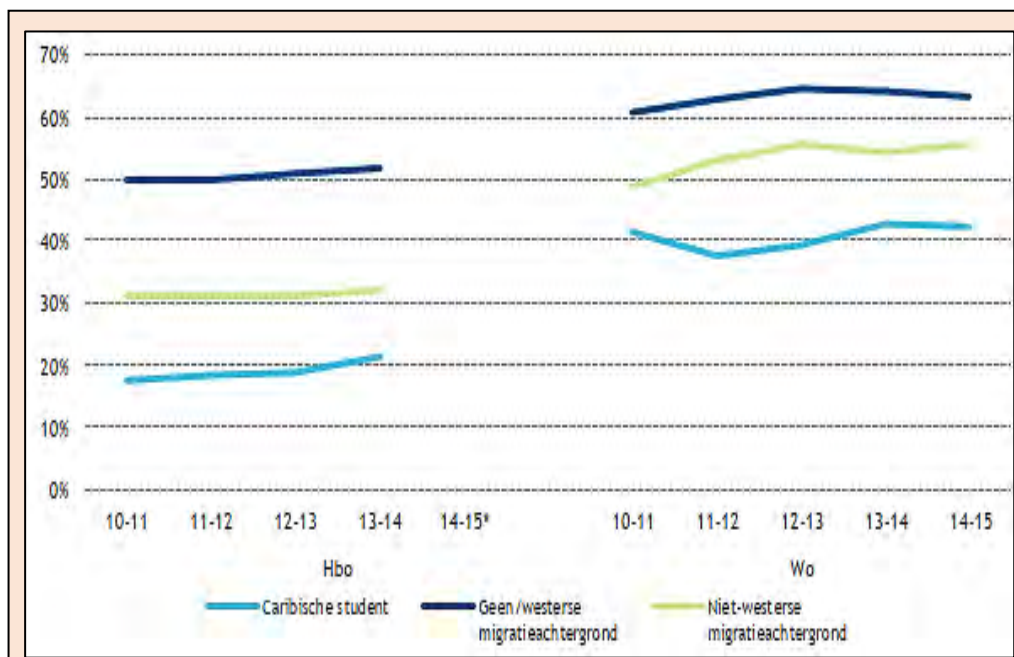
2.2.4. Het rendement van Caribisch-Nederlandse studenten

Uit de gegevens van Wolff (2013), de Monitor Beleidsmaatregelen Hoger Onderwijs 2018-2019 (Broek et al., 2019) en de aanvullende analyses (Cuppen & Van Essen, 2019) is af te leiden dat Caribisch-Nederlandse studenten in vergelijking met andere groepen studenten een relatief laag bachelorrendement hebben in zowel het HBO als het WO (zie Figuur 2, Figuur 9, Tabel 9 en Tabel 10). Tabel 9 en Tabel 10 geven aan dat een zeer klein percentage van Caribisch-Nederlandse studenten binnen de nominale duur van de studie het bachelordiploma behaalt. Hoewel het gerapporteerde rendement na twee jaar uitloop in het onderzoek van Wolff hoger is dan in de twee andere onderzoeken, is de algemene tendens dat het rendement onder de HBO-studenten lager is dan het rendement onder de WO-studenten. De resultaten van Cuppen en Van Essen geven aan dat na twee jaar uitloop het rendement voor de Caribisch-Nederlandse studenten in het WO 2 tot 3 keer groter is dan voor de Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO. Dit blijft in de tijd min of meer stabiel en uiteindelijk behaalt bijna 80 procent van de Caribisch-Nederlandse studenten in het WO hun bachelordiploma na vier jaar uitloop tegenover iets meer dan 30 procent in het HBO. De resultaten van de onderzoeken geven aan dat het rendement met de tijd toeneemt en dat deze stijging groter is voor de WO-studenten dan voor de HBO-studenten.

Wolff (2013) vond dat voor Caribisch-Nederlandse studenten die tot het HBO toetreden, zowel vrouwelijke als mannelijke Caribisch-Nederlandse studenten het laagste rendement van alle niet-westerse groepen behaalden. Onder de studenten die tot het WO toetreden, blijkt dat vrouwen en VWO'ers het hoogste rendement behalen. Het bleek ook dat de WO-studenten hun bachelor sneller afronden dan hun master.

Figuur 6. Studierendement HBO-studenten (links) en WO-studenten (rechts) verdeeld naar achtergrond (Wolff, 2013, p. 24 en p. 32)

Figuur 7. Studierendement verdeeld tussen HBO en WO voor Caribisch-Nederlandse studenten, studenten met geen of een westerse migratie achtergrond en studenten met een niet-westerse migratie achtergrond (Broek et al., 2019, p. 174).

Eiland	Instroom-cohort	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Na 7 jaar	Na 8 jaar
Aruba	2010	7%	21%	32%	37%	43%
	2011	6%	19%	31%	40%	
	2012	9%	20%	30%		
	2013	9%	21%			
	2014	8%				
Curaçao	2011	7%	18%	26%	34%	
	2012	8%	17%	27%		
	2013	10%	20%			
	2014	9%				
Sint Maarten	2011		17%	25%	37%	
	2012		30%	40%		
	2013		23%			
	2014	13%				
Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2011				36%	
	2012					
	2013		28%			
	2014					
Nederlandse Antillen (oud)	2010	6%	16%	24%	33%	38%
	2011					

Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 9. Bachelorrendement Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 10).

Eiland	Instroom-cohort	Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Na 7 jaar	Na 8 jaar
Aruba	2010	21%	36%	52%	67%	79%	80%
	2011		29%	39%	54%	59%	
	2012	23%	46%	55%	69%		
	2013	17%	46%	68%			
	2014	21%	40%				
	2015	20%					
Curaçao	2011	19%	42%	54%	65%	71%	
	2012	23%	42%	54%	65%		
	2013	21%	47%	58%			
	2014	29%	53%				
	2015	27%					
Sint Maarten, Bonaire, Saba, Sint Eustatius	2011						
	2012		46%	54%	58%		
	2013						
	2014						
	2015						
Nederlandse Antillen (oud)	2010	28%	50%	66%	73%	78%	78%

Bron: CBS Microdata - bewerking ResearchNed i.o.v. OCW / 2019.

Tabel 10. Bachelorrendement Caribisch-Nederlandse studenten in het WO verdeeld naar herkomsteiland en instroomcohort (Cuppen & Van Essen, 2019, p. 11).

Kortom, de gegevens in de bovenstaande paragrafen geven vier duidelijke trends aan:

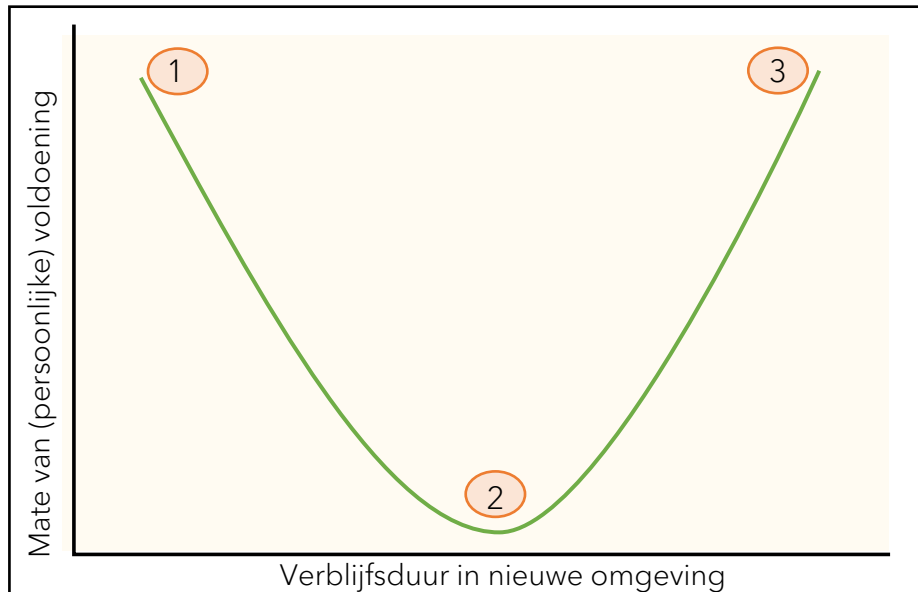
1. Het aantal studenten in het hoger onderwijs tussen 1997 en 2019 volgt een U-curve; het aantal studenten nam eerst toe, maar vanaf 2010 heeft zich een daling ingezet.
2. De uitval onder Caribisch-Nederlandse studenten is relatief hoog in vergelijking met andere groepen studenten en neemt toe met de tijd voor zowel studenten in het HBO als in het WO. De uitval is wel lager voor Caribisch-Nederlandse studenten in het WO dan voor Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO.
3. Caribisch-Nederlandse studenten switchen vaker van studie in vergelijking met andere groepen studenten en hun switchgedrag neemt toe met de tijd ongeacht of ze in het HBO of WO zitten. Het switchgedrag is bij Caribisch-Nederlandse studenten in het WO wel lager dan bij Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO.
4. Het studierendement onder Caribisch-Nederlandse studenten is zeer laag: iets meer dan 33 procent behaalt het diploma na meer dan 2 maal de nominale studieduur voor de bachelor in het HBO. Voor de WO-studenten nadert dit 80 procent, wat aangeeft dat het studierendement met de tijd hoger is voor Caribisch-Nederlandse studenten in het WO dan voor Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO.
5. Terwijl de uitval en het switchgedrag onder Caribisch-Nederlandse studenten over de jaren toenemen, neemt ook het studierendement over de jaren toe.

Kortom: enerzijds blijkt op basis van de uitval en het switchgedrag dat Caribisch-Nederlandse studenten minder succesvol zijn en dit met de tijd blijven, maar anderzijds blijkt op basis van het studierendement dat ze met de tijd succesvol worden. Dit geldt sterker voor Caribisch-Nederlandse studenten in het WO dan voor Caribisch-Nederlandse studenten in het HBO.

2.3. Factoren die het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten beïnvloeden

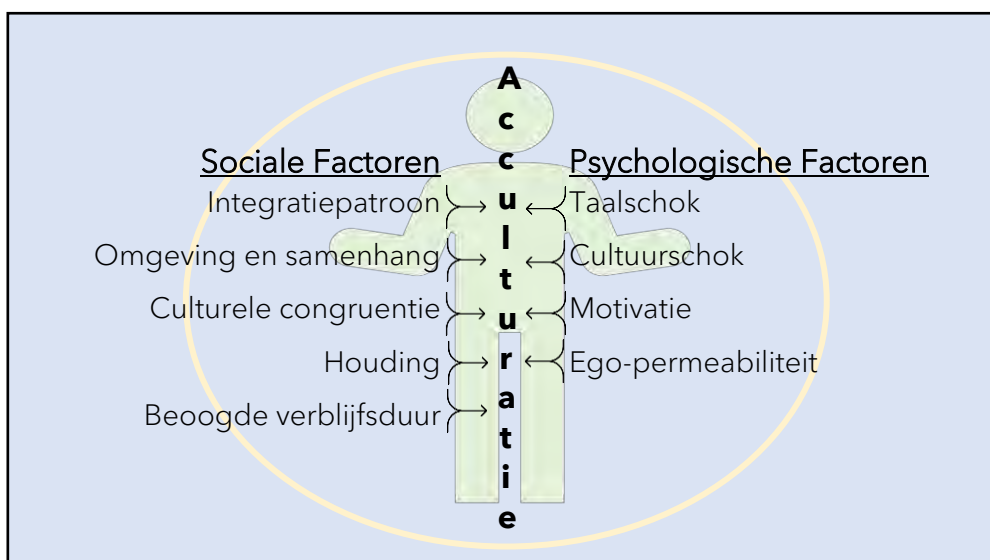
In deze paragraaf wordt gekeken naar mogelijke verklaringen voor het uitblijven van en het vertraagde studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten. Er zal aandacht besteed worden aan het immigratieproces en aan andere factoren die hieraan gerelateerd zijn, zoals het hebben van een cultureel, sociaal en economisch kapitaal.

Ook al hebben Caribisch-Nederlandse studenten een groot deel van hun onderwijs in het Nederlands genoten, wonen ze op een eiland dat tot het Nederlandse Koninkrijk behoort en hebben ze de Nederlandse nationaliteit, de emigratie naar Nederland gaat gepaard met een verandering van geografisch gebied en het achterlaten van de vertrouwde omgeving. Het ligt dan ook voor de hand dat migratie van invloed is op hun studiesucces. Migratie heeft een effect op individuen. In de nieuwe leefomgeving hebben zowel psychologische als sociale factoren een effect op het acculturatieproces (Hua, 2014).

Figuur 8. 'U-curve hypothesis' bij migratie.

De 'U-curve hypothesis' van Schumanns acculturatiemodel stelt dat immigranten bij aankomst doorgaans een hoge mate van tevredenheid en/of nieuwsgierigheid ervaren (punt 1), maar dat deze positieve gevoelens met de tijd afnemen (punt 2). In de transitieperiode van punt 1 naar punt 2 zijn immigranten kwetsbaar, omdat ze in zekere mate zweven tussen hun oude wereld en hun nieuwe wereld. De beslissingen die ze in deze periode nemen, kunnen grote gevolgen met zich meebrengen. Men kan ervoor kiezen om wel of geen emotionele steun te zoeken, een bepaalde acculturatiestrategie toe te passen of het netwerk te versterken met mensen uit de nieuwe gemeenschap (zie Figuur 11). Neemt men de juiste beslissingen, dan kan dit ertoe leiden dat de tevredenheid weer toeneemt (punt 3).

Figuur 9. Factoren die acculturatie beïnvloeden.

Voor studenten die migreren, is het van belang om hen uit punt 2 te halen en richting punt 3 te laten bewegen (Figuur 10). Eénmaal op punt 3 aangekomen, zijn ze in staat om hun 'oude' productiviteitsniveau (sociaal en academisch) weer min of meer te behalen. Het is opvallend dat

Caribisch-Nederlandse studenten zich soms wel bewust zijn van wat hen te wachten staat, maar dat ze niet weten hoe ze hun aanpassingsproces effectief moeten aanpakken. (Rumai, 2020; Werkbijeenkomst Haagse Hogeschool, 2016)

Hierbij speelt het kapitaal van studenten een rol. Er zijn drie vormen van kapitaal die een rol spelen bij de prestaties van studenten. Deze worden als volgt gedefinieerd (Wolff, 2013):

1. **Cultureel kapitaal:** kennis over de normen, stijlen en conventies in hogere of hoger opgeleide kringen, die iemand in staat stelt om zich succesvol in die kringen te bewegen (p. 84).
2. **Sociaal kapitaal:** relaties en contacten die belangrijk zijn voor het behalen van studiesucces (p. 89).
3. **Economisch kapitaal:** materiële middelen die het studeren faciliteren (p. 92).

Deze vormen van kapitaal hebben effect op het studiesucces van studenten. Vóór scholieren hun vervolgstudie beginnen, kunnen sociaal en cultureel kapitaal al een rol spelen in het studiekeuzeprocess. Wanneer ouders hoger opgeleid zijn, kunnen ze hun kind beter voorbereiden op het studeren (cultureel kapitaal) in vergelijking met ouders die geen ervaring met studeren hebben gehad. In het geval van sociaal kapitaal kunnen studenten door nuttige input van hoogopgeleide ouders een betere studiekeuze maken dan studenten met ouders die geen ervaring hebben met studeren. Tijdens het studeren voelen studenten met passend cultureel kapitaal zich sneller geaccepteerd en kunnen zo hun sociaal kapitaal ook verder uitbreiden. Daar komt nog bij, dat studenten, wanneer zij genoeg economisch kapitaal hebben, zich ook beter op hun studie kunnen focussen.

Naast ouders kunnen ook onderwijsinstellingen invloed uitoefenen op het cultureel en sociaal kapitaal van studenten met een migratieachtergrond. In Wolff (2013) worden drie interventies door onderwijsinstellingen aangehaald, die bijdroegen aan het verkleinen van de prestatiekloof tussen studenten met een migratieachtergrond en studenten zonder een migratieachtergrond. Deze waren:

1. “Veel aandacht voor sturing van studenten, zoals groepsindeling door de opleiding, snel roulatiesysteem in de groepssamenstelling en aanwezigheidsplicht bij veel vakken.” = **stimuleren van de opbouw van sociaal kapitaal**
2. “Docenten en studentbegeleiders die hun studenten persoonlijk benaderen en betrokkenheid tonen via bijvoorbeeld intensieve studieloopbaanbegeleiding en belangstelling voor de achtergrond van studenten vanuit zowel sociaal als didactisch oogpunt.” = **stimuleren van de opbouw van cultureel en sociaal kapitaal**
3. “Kleinschaligheid die op alle niveaus wordt toegepast, zoals het werken in kleine groepen, blokonderwijs, duidelijke samenhang tussen vakken en overleg tussen docenten van verschillende vakken.” = **stimuleren van de opbouw van sociaal kapitaal**

Kortom, uit de literatuur blijkt dat er enkele aanknopingspunten zijn om het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten aan te pakken. In dit onderzoek verkennen we verder welke factoren nog meer ten grondslag liggen aan het uitblijven van studiesucces onder Caribisch-Nederlandse studenten, welke factoren beschermend kunnen werken als het om het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten gaat en wat voor soort programma's het studiesucces van deze studenten kunnen bevorderen.

2.4. Kortom

In dit literatuuroverzicht is een beeld geschetst van het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten. Verschillende studies tonen aan dat Caribisch-Nederlandse studenten in buitenproportionele mate hun studie zonder een diploma verlaten, vaak van studie veranderen en te lang over hun studie doen voordat ze een diploma behalen. Ook zijn de factoren die invloed hebben op de aansluitingsproblemen van studenten benoemd, namelijk; acculturatiestrategie, het opbouwen van een netwerk en sociaal, cultureel en economisch kapitaal.

Uitgelicht: Het Academic Foundation Year

Er zijn verschillende initiatieven om het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten te verbeteren. Veel van deze interventies vinden in Nederland, na de migratie, plaats. Eén van de uitzonderingen is het Academic Foundation Year dat op de Universiteit van Aruba wordt aangeboden. Het is een eenjarig programma, waarin potentiële studenten inzicht krijgen in studeren in het hoger onderwijs door één jaar als het ware proef te studeren.

Het Academic Foundation Year bestaat uit vier leertrajecten: een coaching- en begeleidingsprogramma, een academisch kernprogramma, een taalvaardigheidsprogramma en een academisch oriëntatieprogramma. De Academic Foundation Year is gericht op het blootstellen van de studenten aan diverse ervaringen die leiden tot succesvol academisch leren. Dit is een manier om aansluitingsproblemen van studenten preventief aan te pakken. Het programma is niet uitsluitend bedoeld voor studenten die van plan zijn om in Nederland te gaan studeren.

Twee studenten die dit voorbereidend programma gevolgd hebben, hebben aan het huidige onderzoek deelgenomen. Deze **AFY-studenten** waren van mening dat dit programma hen heeft geholpen bij de beslissing welke studie na dat jaar te gaan volgen. Ook hebben ze, door het volgen van colleges, meer inzicht gekregen in de manier van lesgeven in het hoger onderwijs. Ze gaven aan veel feedback gehad te hebben op hun taalgebruik en onderzoeksvaardigheden. Ondanks het feit dat ze dit programma hadden gevolgd, gaven de studenten aan, dat ze toch moeite hebben ervaren met de migratie en een effect van die migratie op hun prestatie hebben gemerkt.

3. Praktijkverkenning

In de voorgaande hoofdstukken is gekeken naar de beschikbare data over het aantal studenten uit de Caribische eilanden dat in Nederland een vervolgopleiding volgt en naar hoe deze studenten presteren in vergelijking met andere groepen studenten. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan organisaties die reeds ondersteuning bieden aan deze studenten. Er wordt een beschrijving gegeven van instellingen, personen en organisaties die hebben deelgenomen aan dit onderzoek (en toestemming hebben gegeven voor het rapporteren van de informatie die ze verschaft hebben⁵). Er bestaan meer organisaties die de belangen van de doelgroep behartigen, maar deze worden niet expliciet benoemd, omdat ze niet hebben deelgenomen aan dit onderzoek.

⁵ Het is mogelijk dat het aanbod van de verschillende organisaties in de periode tussen de dataverzameling en publicatie aangepast is.

3.1. Initiatieven om het studiesucces te verbeteren

Onderwijsinstellingen, zoals die in Amsterdam, Den Haag, Nijmegen en Rotterdam, waar de concentratie Caribisch-Nederlandse studenten het hoogst is (zie Kaart 1), verzorgen voor deze studenten meestal één of meerdere programma's. Deze programma's zijn gericht op verschillende aspecten die van invloed zijn op de academische prestaties van deze studenten. Naast de onderwijsinstellingen zijn er ook andere organisaties en particulieren die hulp of steun bieden aan de studenten. Er zijn ook studenten die zelf het initiatief hebben genomen om een programma op te zetten. Over het algemeen kunnen de aanpakken in vier hoofdgroepen worden verdeeld: mentorschap, workshops en cursussen, begeleiding en (sociale) activiteiten.

In dit verslag is **mentorschap** gedefinieerd als het intensief begeleiden van een persoon bij verschillende onderwerpen en waarbij nauw contact tussen een mentor (degene die de begeleiding geeft) en een mentee (degene die de begeleiding krijgt) bestaat. Er wordt ook gekeken naar **workshops**, **lessen** en **cursussen** die op onderwijsinstellingen en door particulieren aan Caribisch-Nederlandse studenten worden aangeboden. Deze workshops, lessen en cursussen dienen vaak een grotere groep dan alleen Caribisch-Nederlandse studenten. Hiernaast is er ook **begeleiding** in de vorm van coaching van een student. De begeleiding kan in groepsverband of één-op-één plaatsvinden, maar is meestal minder intensief dan bij mentorschap. Onder **(sociale) activiteiten** vallen activiteiten die niet per se met academische vaardigheden te maken hebben, maar die draaien rondom andere belangrijke aspecten van het migratieproces, bijvoorbeeld heimwee, leren netwerken in een nieuwe maatschappelijke samenstelling en het bieden van steun bij het wennen aan de nieuwe woon-, leef- en leeromgeving. Belangrijk om te vermelden is het bestaan van talrijke studentenorganisaties (vaak opgericht door Caribisch-Nederlandse studenten) die gedurende het kalenderjaar verschillende soorten activiteiten organiseren voor hun leden, waar ook vrienden van leden welkom zijn. Deze organisaties worden niet in dit hoofdstuk beschreven, aangezien ze niet allemaal deel hebben genomen aan dit onderzoek.

3.1.1. De organisaties die steun aanbieden

In onderstaande lijst worden de 'steunaanbieders' in alfabetische volgorde weergegeven, met een korte beschrijving van hun diensten (mentorschap, workshops en cursussen, begeleiding en (sociale) activiteiten). Zoals eerder is vermeld, is de opsomming niet uitputtend, omdat alleen die organisaties en activiteiten genoemd worden die tijdens het huidige onderzoek aan bod zijn gekomen.

Ariba Caribe

Ariba Caribe is een initiatief om Caribisch-Nederlandse studenten die bij Fontys studeren, een netwerk te bieden en te ondersteunen. Ariba Caribe biedt verschillende typen ondersteuning aan, o.a. oriëntatiedagen en sociale bijeenkomsten. Nieuwe studenten hebben ook de mogelijkheid om een student-begeleider te krijgen, als ze dit wensen. De taak van deze student-begeleider is de eerstejaarsstudent te helpen en te ondersteunen tijdens zijn of haar eerste jaar in Nederland.

Arubahuis

Het Arubahuis houdt zich al lange tijd bezig met het opvangen van studenten uit Aruba. Het gaat om studenten die met een Arubaanse lening naar Nederland verhuizen om verder te

studeren. De afdeling Onderwijs binnen het Arubahuis is verantwoordelijk voor Arubaanse studenten die met een Arubaanse studielening in Nederland verder gaan studeren. Voor studenten die op Aruba blijven studeren of in een land in de regio, bijvoorbeeld Cuba, is de Directie Onderwijs verantwoordelijk.

Specifiek in het geval van Nederland houdt deze verantwoordelijkheid in dat het Arubahuis de studenten opvangt bij aankomst op Schiphol. Daarna gaan studenten naar hun nieuwe woonplek (indien ze deze al hebben). Ze krijgen vervolgens gedurende een week intensieve begeleiding en hulp bij de opstart van hun leven in Nederland. Ze krijgen bijvoorbeeld hulp bij reizen met het openbaar vervoer en het inschrijven bij de gemeente. Het Arubahuis wijst studiementoren aan in verschillende regio's in Nederland en deze mentoren organiseren de opvangweek met hulp van de plaatselijke opvangcommissies (POC). De POCs en mentoren helpen ook bij de bemiddeling voor huisvesting en de bezichtiging van kamers, wanneer de studenten zich nog niet in Nederland bevinden. POCs organiseren gedurende een schooljaar ook af en toe bijeenkomsten om na te gaan hoe het met de studenten (vaak de eerstejaarsstudenten) gaat.

Avans Hogeschool

Een Arubaanse studente die heeft deelgenomen aan het huidige onderzoek, heeft aan de Avans Hogeschool te Breda een organisatie opgericht die de belangen van Caribisch-Nederlandse studenten behartigt en ondersteuning aan deze studenten biedt. Dit is volgens de studente van belang omdat de Avans Hogeschool niet in de Randstad ligt, waar er meer aandacht voor en bewustwording rondom Caribisch-Nederlandse studenten is. De Avans Hogeschool is gevestigd in een kleinere gemeenschap. Volgens de studente die het programma opgericht heeft, kennen Caribisch-Nederlandse studenten op deze hogeschool elkaar vaak niet, wat ertoe leidt dat ze zich eenzamer voelen dan studenten woonachtig in de Randstad. Deze organisatie biedt (toekomstige) studenten van de Avans Hogeschool een plek waar ze zich thuis kunnen voelen, vrienden kunnen maken en kunnen netwerken. Volgens de oprichtster zorgt het hebben van dit vangnet voor meer zelfvertrouwen bij de studenten.

CarE (Caribbean Empowerment) Network

Het Caribbean Empowerment Network (hierna: CarE Network) is een netwerkinitiatief van de Haagse Hogeschool om Caribisch-Nederlandse studenten te ondersteunen door verschillende bijeenkomsten te organiseren ter bevordering van hun welzijn en hieraan gerelateerd hun studiesucces. In het CarE Network krijgen studenten begeleiding en wonen ze verschillende bijeenkomsten bij, samen met andere Caribisch-Nederlandse studenten. In dit netwerk worden studenten ondersteund door professionele begeleiders, maar ook door medestudenten. Zie Figuur 10 voor een overzicht van het CarE-Netwerk.

Figuur 10. Weergave het CarE-Netwerk

CarE vindt het van belang een veilige omgeving te creëren voor Caribisch-Nederlandse studenten; pas als studenten zich veilig voelen, zijn ze in staat om te leren.

De Haagse Hogeschool

Naast het CarE Network biedt de Haagse Hogeschool Caribisch-Nederlandse studenten ook de mogelijkheid om hulp te krijgen bij hun gebruik van het Nederlands op academisch niveau. Dit is mogelijk vóór en tijdens de studie in de vorm van:

1. **Een Taalweek:** Caribisch-Nederlandse studenten kunnen tijdens de laatste week van de zomervakantie aan de Taalweek meedoen (in het studiejaar 2020/2021 vond dit plaats in samenwerking met het CarE Network). Tijdens deze week maken de studenten kennis met de Nederlandse taal zoals deze tijdens hun studie gebruikt zal worden. Hiermee wordt de mogelijkheid aan studenten geboden zich ervan bewust te worden aan welke talige aspecten ze extra aandacht moeten besteden. Daarnaast biedt de Taalweek de mogelijkheid om medestudenten beter te leren kennen voordat het studiejaar begint.
2. **Een Schrijfcentrum:** het Schrijfcentrum van de Haagse Hogeschool biedt studenten hulp bij schrijfoopdrachten. Dit wordt gedaan met behulp van een schrijftutor, die het werk van studenten samen met hen doorneemt en kritische vragen stelt, zodat zij hun taalfouten leren begrijpen en in de toekomst herhaling van fouten kunnen voorkomen.

HAN Huntu

HAN Huntu is een netwerk opgericht voor Caribisch-Nederlandse studenten die aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) hun studieloopbaan vervolgen. De werkwijze van HAN Huntu is geworteld in 'empowerment': HAN Huntu streeft ernaar de studievoortgang en het welzijn van Caribisch-Nederlandse studenten aan de HAN te bevorderen en de kennis over Caribisch-Nederlandse studenten onder de HAN-docenten te vergroten.

HAN Huntu heeft een buddysysteem waarbij een eerstejaarsstudent intensief ondersteund wordt. De buddy's zijn ervaringsdeskundigen (ouderejaarsstudent of alumni) die de HAN goed kennen, ervaring hebben met het studentenleven in Nederland en in staat zijn de vragen van de eerstejaarsstudent te beantwoorden.

Daarnaast organiseert HAN Huntu verschillende workshops, cursussen en educatieve bijeenkomsten over onderwerpen die relevant zijn voor Caribisch-Nederlandse studenten,

zoals budgetteren, plannen en academische vaardigheden. Studenten hebben ook de mogelijkheid te werken aan hun Nederlandse taalbeheersing bij de Taalkamer. De Taalkamer biedt diverse cursussen en workshops gericht op de beheersing van de Nederlandse taal, het vergroten van de woordenschat en het verbeteren van de (academische) schrijfvaardigheid. Omdat de Nederlandse taalbeheersing van Caribisch-Nederlandse studenten vaak tussen die van een moedertaalspreker en een tweedetaalspreker valt, is er zelfs een specifieke taalcursus voor Caribisch-Nederlandse studenten. In deze cursus wordt ingespeeld op de talig sterke punten van Caribisch-Nederlandse en worden de specifieke zwakke punten aangepakt.

HAN Huntu organiseert ook sociale activiteiten om de band tussen Caribisch-Nederlandse HAN-studenten te versterken. De studenten gaan bijvoorbeeld samen bowlen, houden game-nights en vieren samen kerst.

HvAnti

Omdat het studierendement van Caribisch-Nederlandse studenten aan de Hogeschool van Amsterdam (HvA) erg laag was, is voor die studenten het netwerk HvAnti opgericht. Caribisch-Nederlandse studenten hadden bij aanvang van hun studie en tijdens hun studie namelijk relatief meer problemen dan hun medestudenten met een niet-Caribische afkomst. Ze bleken bijvoorbeeld minder goed voorbereid te zijn op de Nederlandse onderwijscultuur en/of veranderden vaak van studie door een verkeerde studiekeuze.

HvAnti biedt verschillende diensten aan Caribisch-Nederlandse studenten aan. Zo zijn er speciale introductiedagen, worden er speciale bijeenkomsten georganiseerd, gericht op de verkenning van de studentendiensten voor taal- en studiehulp aan de HvA en worden er sociale bijeenkomsten gehouden. HvAnti heeft ook een mentorprogramma waarbij ouderejaarsstudenten getraind worden om eerstejaarsstudenten te begeleiden. Mentoren en mentees werden vroeger op basis van studierichting gekoppeld, maar tegenwoordig worden zij op basis van gedeelde interesses aan elkaar gekoppeld.

Tijdens hun studie aan de HvA kunnen Caribisch-Nederlandse studenten via HvAnti taal- en cultuurlessen volgen. Tijdens de taallessen wordt gewerkt aan de taalproblemen van de studenten op basis van problemen die ze in de praktijk tegenkomen. Het is ook mogelijk voor studenten om individuele taalsteun te krijgen van de cursusdocenten die ervaring hebben met lesgeven in Caribisch-Nederland. Ook bestaat de mogelijkheid om via de HvA en de Universiteit van Amsterdam online, in eigen tempo, taalcursussen te volgen (dit is beschikbaar alle studenten) (MOOC Beter schrijven in het hoger onderwijs).

Ten slotte organiseert HvAnti sociale bijeenkomsten zoals kerstdiners en sportdagen om de sociale binding tussen de Caribisch-Nederlandse studenten te vergroten.

Mentoraat Antuba

Caribisch-Nederlandse studenten die toegelaten zijn tot de Hogeschool van Rotterdam, kunnen in augustus de 'Zomerschool: Studeren in Nederland' volgen. Tijdens deze zomerschool werken ze aan hun Nederlandse taalbeheersing, verbeteren ze hun studievaardigheden en leren ze zich aan te passen aan de Nederlandse onderwijscultuur. Ze krijgen voorlichting over de Nederlandse cultuur en krijgen praktische informatie aangereikt.

Op de Hogeschool van Rotterdam biedt het mentoraat Antuba coaching en begeleiding aan. Deze coaching en begeleiding zijn gericht op de academische uitdagingen die Caribisch-Nederlandse studenten tegenkomen. Opgemerkt dient te worden dat het mentoraat langzamerhand een overgang aan het maken is van gericht zijn op alleen eerste generatie Caribisch-Nederlandse studenten naar gericht zijn op ook tweede generatie Caribisch-Nederlandse studenten. Het is de organisatie met grote expertise op het gebied van Caribische studenten namelijk opgevallen, dat ook de tweede generatie Caribisch-Nederlandse studenten tegen talrijke problemen aan loopt en dat deze problemen niet alleen te maken hebben met cultuurverschillen of een taalbarrière.

POPcorner

De POPcorner aan de Leiden Universiteit biedt alle studenten ondersteuning bij het vinden van hun weg op de Faculteit Sociale Wetenschappen en de Faculteit Geesteswetenschappen tijdens hun studie. Denk aan eerstegeneratiestudenten, studenten met een biculturele achtergrond of studenten met een migratieachtergrond. POPcorner staat voor het stimuleren van een inclusieve onderwijsgemeenschap en heeft een Studentenpanel waar studenten kunnen meedenken over manieren om inclusiviteit te bevorderen. POPcorner heeft in het verleden ook specifiek aandacht besteed aan de uitdagingen van de Caribisch-Nederlandse studenten. Daarnaast worden o.a. lezingen en borrels georganiseerd over diversiteit en inclusiviteit.

SAAM

Stichting Ayera (gisteren), Awe (vandaag) i Mañan (toekomst) (SAAM) organiseert activiteiten, workshops en projecten rondom thema's die betrekking hebben op de Caribische eilanden en die de banden tussen de verschillende delen van het koninkrijk blootleggen. SAAM werkt samen met verschillende organisaties in Nederland en op de eilanden. De workshops van SAAM zijn niet uitsluitend voor een Caribisch-Nederlands publiek, maar gaan ook over thema's die de mens in het algemeen aangaan. Bijvoorbeeld het omgaan met verandering op persoonlijk en professioneel gebied. SAAM werkt ook samen met HAN Huntu. Deze samenwerking richt zich op het trainen van commissieleden en het bieden van ondersteuning aan projectgroepen bij het in praktijk brengen van de bewustwordings- en 'empowerment'-benadering van HAN Huntu.

Saxion Hogeschool Enschede

Studenten uit de ABC-eilanden die in (de buurt van) Enschede willen gaan studeren, kunnen voor steun terecht bij Makambia. Makambia is een voorlichtingssite (netwerk) van studenten die in Nederland wonen, met wie toekomstige Caribisch-Nederlandse studenten in contact kunnen komen om o.a. vragen te stellen over het leven (sociaal en academisch) in Nederland. Het doel is scholieren vóór hun vertrek van de ABC-eilanden een sociale kring te laten opbouwen en de nodige informatie te geven als ze nodig hebben ter voorbereiding. Verder organiseert Makambia leuke activiteiten voor studenten zoals danslessen en borrels.

Stichting Studiefinanciering Curaçao

De Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC) is al lange tijd bezig met het opvangen van studenten uit Curaçao die met een lening van hun eiland naar Nederland verhuizen om verder te studeren.

De SSC is verantwoordelijk voor Curaçaose studenten die met een studielening van het land Curaçao:

- op Curaçao blijven studeren;
- in een land in de regio gaan studeren;
- of in Nederland gaan studeren.

Specifiek in het geval van Nederland houdt deze verantwoordelijkheid in dat de SSC de studenten helpt bij het aanmelden voor het hoger onderwijs en ook bemiddelt bij het regelen van huisvesting. Net als in het geval van het Arubahuis, worden studenten bij aankomst in Nederland door de opvangcommissie van de SSC opgevangen, zijn er mentoren die de studenten tijdens het eerste jaar in Nederland begeleiden en krijgen de studenten gedurende de eerste week in Nederland intensieve begeleiding bij de opstart van hun leven als student in Nederland. Deze opvangweek wordt, net als in het geval van het Arubahuis, georganiseerd door de (regionale) mentoren en een opvangcommissie. Tijdens de opvangweek wordt bijvoorbeeld, na een bezoek aan de IKEA, de studentenkamer ingericht en wordt ook geoefend met het gebruik van het openbaar vervoer. Hiernaast regelt de SSC de huisvesting (meestal voor alleen het eerste studiejaar) voor de aankomende studenten.

Unibonz

Privépraktijk Unibonz biedt verschillende diensten aan waar Caribisch-Nederlandse studenten profijt uit kunnen halen. Het betreft voornamelijk psychologische begeleiding in de vorm van privégesprekken of workshops. Deze begeleiding is gericht op het vergroten van de veerkracht en zelfliefde en op het versterken van relaties. De diensten worden aangeboden door een christelijke psycholoog en gezinstherapeut van Curaçaose afkomst. Tijdens de begeleiding wordt nadruk gelegd op de impact van het migratieproces, op de bewustwording van taal- en cultuurverschillen en van racisme, in de Nederlandse onderwijscultuur en andere aspecten die sterk verbonden zijn met de 'emotionele dalparabool van migratie' (U-curve hypothesis; Schuman's Acculturation Model). Volgens deze U-curve- hypothesis zijn de emoties en verwachtingen van een migrant vóór immigratie en tijdens de eerste maanden heel positief, maar nemen deze positieve emoties na de eerste fase af. Na verloop van tijd nemen de positieve emoties doorgaans weer toe. Volgens Unibonz dienen studenten hiervan bewust gemaakt te worden, aangezien ze te kampen zullen krijgen met problemen die gerelateerd zijn aan de immigratie, cultuurverschillen en het feit dat het leven in Nederland veel van hen vraagt.

Universiteit van Amsterdam

De Universiteit van Amsterdam (UvA) biedt eerstejaarsstudenten ondersteuning aan op het gebied van de Nederlandse taal door middel van cursussen als 'Beter schrijven' en 'Schrijven: Spelling en Grammatica NT2-II' (zie Tabel 11).

Tabel 11. Beschrijving aangeboden cursussen

Beter schrijven	Schrijven: Spelling en Grammatica NT2-II
Voor eerstejaarsstudenten bij de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGw) die een n.a.v. ⁶ hebben gehaald voor de diagnostische toets. Deze cursus is voor studenten met Nederlands als moedertaal en anderstalige studenten die het Nederlands op 'near-native' niveau beheersen.	Deze cursus is voor UvA-studenten met een buitenlandse vooropleiding en/of een andere moedertaal dan het Nederlands die een Nederlandstalige studie volgen en die een n.a.v. voor hun diagnostische toets hebben behaald.

Aan de universiteit van Amsterdam is ook het Institute for Dutch Language Education (INTT) verbonden, waar moedertaalsprekers en tweedetaal- en vreemdetalsprekers van het Nederlands door middel van verschillende cursussen hun taalvaardigheid in het Nederlands kunnen oefenen en versterken. De voertaal binnen de cursussen is Nederlands, maar er worden, indien nodig, ook andere hulptalen gebruikt. De cursussen bereiden cursisten voor op de doelstellingen zoals uiteengezet in het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader (CEFR).

Van den Hout Coaching

Van den Hout Coaching biedt jongeren, studenten en jong professionals begeleiding bij hun studie- en/of professionele loopbaan. Deze begeleiding is niet specifiek voor Caribisch-Nederlandse studenten, maar de oprichtster komt uit Curaçao. De coaching heeft als belangrijkste component het stellen van kritische vragen. Hierbij wordt ruimte gecreëerd voor de cliënt om zelfreflectie toe te passen bij het beantwoorden van de vragen.

De coach van Van den Hout Coaching heeft als begeleider deelgenomen aan de pilot van het studentenbegeleidingsprogramma van Levende Talen Papiaments, Studiamigu. Hierbij heeft Van den Hout Coaching begeleiding verzorgd voor Caribisch-Nederlandse studenten op het gebied van verbale en non-verbale communicatie. Deze begeleiding betrof hoe de studenten zich presenteren, hun houding en hun (inhoudelijke) manier van communiceren met anderen. Bij deze begeleiding stond gedragsbeïnvloeding centraal.

Virtual Youth Support

Virtual Youth Support biedt studenten uit de Caribische eilanden verschillende workshops en cursussen over diverse onderwerpen aan. Deze workshops en cursussen richten zich op de intrinsieke motivatie van de studenten, het vergroten van het vertrouwen in de eigen capaciteiten, het nemen van verantwoordelijkheid over het eigen leven en de studiercarrière in Nederland. Daarnaast biedt Virtual Youth Support vakinhoudelijke ondersteuning en cursussen op taalgebied aan. Voorbeelden van de onderwerpen waarover deze workshops en cursussen gaan, zijn te zien in Tabel 12.

⁶ Niet aan de eisen voldaan

Tabel 12. Overzicht workshops en Cursussen Virtual Youth Support

Workshops	Cursussen
- Budgetteren - Presenteren - Sollicitatiegesprekken voeren - Omgaan met stress - Brainfoods: beter studeren met gezonde voeding	- Wiskunde (A en B) - Engelse taal (MBO, HBO en WO) - Nederlandse taal (MBO, HBO en WO) - Word (Basic, Intermediate en Advanced) - Excel (Basic, Intermediate en Advanced) - PowerPoint (Basic, Intermediate en Advanced)

Virtual Youth Support biedt studenten uit de Caribische eilanden ook ondersteuning bij het zoeken naar huisvesting en het inschrijven bij DUO. Studenten kunnen bij Virtual Youth Support terecht voor begeleiding bij praktische zaken bij aankomst in Nederland en hulp bij het zoeken van een woonplek. De studenten kunnen ook één-op-één begeleiding bij studiegerelateerde zaken krijgen. Virtual Youth Support heeft ook een vestiging op Curaçao en biedt de toekomstige studenten en hun ouders hulp en voorlichting vóór vertrek naar Nederland.

Vrije Universiteit Amsterdam

De Vrije Universiteit Amsterdam zorgt elk jaar voor meerdere bijeenkomsten met eerstejaarsstudenten. Tijdens deze bijeenkomsten leren studenten elkaar beter kennen en wisselen hun ervaringen met elkaar uit. De bijeenkomsten dienen tevens om het psychologisch welzijn van de studenten in het eerste jaar in de gaten te houden. Er worden ook informatieavonden en lezingen georganiseerd over verschillende onderwerpen waar studenten in geïnteresseerd zijn (naast hun studie).

3.2. Kortom

Dit overzicht geeft aan dat er relatief veel programma's zijn ter ondersteuning van Caribisch-Nederlandse studenten. Hoewel de programma's overeenkomsten hebben, zijn er ook grote verschillen. De meeste programma's richten zich op de studenten zelf, maar enkele richten zich ook op de docenten die lesgeven aan deze studenten. Sommige programma's zijn particuliere initiatieven, andere zijn ingesteld door de onderwijsinstellingen. Sommige van deze programma's zijn toegankelijk voor alle studenten, maar de meeste richten zich specifiek op onderwerpen die gelden voor Caribisch-Nederlandse studenten in het bijzonder. Ten slotte richten sommige programma's zich voornamelijk op het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid en academische vaardigheden, terwijl andere programma's zich vooral richten op het psychologisch welzijn van de studenten; een deel van de programma's richt zich op beide. Tabel X geeft een overzicht van de begeleidingsvormen die door de onderwijsinstellingen en privépraktijken worden aangeboden.

Uitgelicht: Stellingen bij casussen voor studenteninterviews

"Als je persoonlijk niet een 'eilandpersoon' bent, dan voel je je minder verloren, omdat je je meer thuis voelt in een metropool."

"Je bent je er niet van bewust dat je "hulp nodig" hebt of hoe "slecht" je Nederlandse taalbeheersing is, totdat je in Nederland bent en mensen je corrigeren."

"Als je problemen soms uit de hand lopen, stelt de gemeenschap zich niet zo open om je te helpen of aan te horen. Door onze cultuur weten ze niet zo goed hoe ze hiermee om moeten gaan. Andersom gebruiken ze je vaak als een 'safe space', maar vertrekken ze zodra het beter met hen gaat. Ze zijn er niet als het niet goed met jou gaat."

"Herkenbare stelling – wanneer anderen "domme" vragen stellen en niemand ze uitlacht, voel je wel dat jij het ook zou kunnen doen."

"Ik durfde nauwelijks vragen te stellen tijdens de lessen, en als mij iets werd gevraagd, zei ik dat ik het antwoord niet wist, bang om fouten te maken. Nederlandse studenten hebben alleen te maken met de vraag of ze het goede of het foute antwoord geven, maar ik dacht ook altijd, als mijn Nederlands maar niet fout is. En dat is eigenlijk altijd zo gebleven."
(Antilliaanse hbo-studente Mondhygiëne - Wolff, 2013)

"Bij geschreven taal krijg je meer feedback dan bij gesproken taal."

"We hadden een decaan die heel veel omgaat met Antilliaanse studenten. Zij is zelf Nederlandse, maar ze is altijd aanwezig op de beroepenmarkt op Curaçao. Ze kent de cultuur goed en kan daar heel goed mee omgaan. Ze was een hele grote steun."

(Antilliaanse hbo-student Opleiding Leraar voor Lichamelijke Opvoeding - Wolff, 2013)

"Ik raakte in een depressie, maar in de cultuur waar ik vandaan kom past dat niet. Je moet er dus mee leren omgaan. En ik had niemand om het er over te hebben. Je houdt het dus voor je, en de spanning in jezelf bouwt zich op."

(Antilliaanse hbo-student International Business Studies - Wolff, 2013)

"Het (academisch) Papiaments was al moeilijk te beheersen, dus met het (academisch) Nederlands ging het dan ook niet gemakkelijker."

"Je wordt opgevoed met het idee dat je je eigen problemen niet te groot moet maken, iemand anders die in moeilijkere omstandigheden leeft zou het namelijk erger dan jezelf hebben."

"Herkenbaar, maar op de ABC-eilanden is het een soort cultureel taboe. Psychologische problemen worden niet als "echte" probleem beschouwd. Pas als het heel extreem wordt, worden ze serieus genomen."

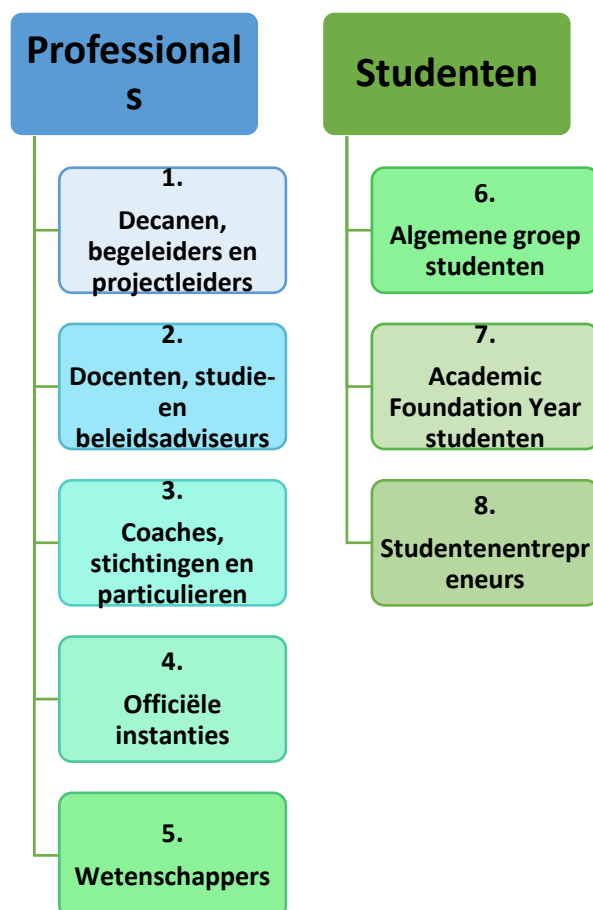
4. Uitdagingen

Om de vraag te kunnen beantwoorden wat studenten uit de ABC-eilanden nodig hebben om academisch succesvol te zijn na hun migratie vanuit de eilanden naar Nederland, zijn er in twee rondes gesprekken gevoerd met negentien professionals en vijftien studenten.

Tijdens de eerste ronde zijn de gesprekken als semigestructureerde interviews gevoerd (zie Bijlage I voor de algemene interviewvragen). De deelnemers hebben de vragen die als richtlijn voor het interview gebruikt zouden worden, vooraf gemaïld gekregen. Het doel van deze ronde was tweeledig:

1. Het in kaart brengen van de uitdagingen die de studenten tegenkomen
2. Een beeld krijgen van sterktes van de studenten uit de ABC-eilanden
3. Het aanstippen van mogelijke oplossingen voor de uitdagingen die de studenten tegenkomen

Om de beoogde informatie te verzamelen zijn de deelnemers naar hun werkveld en/of expertise en beschikbaarheid in groepen verdeeld. Hieruit zijn tien verschillende gespreksgroepen ontstaan. Deze groepen bestonden uit: studenten (drie groepen), studentenbegeleiders/studieadviseurs (twee groepen), onderzoekers (één groep) en andere professionals die met de studenten werkten (drie groepen). Deelnemers hebben de mogelijkheid gekregen zelf aan te geven in welke taal ze de gesprekken wilden voeren. In totaal zijn 6 gesprekken in het Papiaments gevoerd (alle studentengroepen, één groep van professionals, gesprek met één studentenbegeleider) en 4 gesprekken in het Nederlands (één groep onderzoekers, één groep studentendecan en -begeleider en projectleider en twee groepen docenten, studie- en beleidsadviseurs).

Figuur 11. Groepen deelnemers in dit onderzoek.

Uit de interviews met de deelnemers bleek dat de uitdagingen die de studenten tegenkomen, over drie categorieën kunnen worden verdeeld: talige, sociale en academische uitdagingen.

Een overzicht van alle uitdagingen is te zien in Tabel 13 aan het einde van deze paragraaf (p. 54).

4.1. De uitdagingen volgens de professionals

De professionals die deel hebben genomen aan het onderzoek, waren personen die direct en/of indirect met de doelgroep te maken hebben. Bijvoorbeeld docenten, studentenbegeleiders en studietoelators op hogescholen en universiteiten. Het gaat hier niet alleen om professionals die met Caribisch-Nederlandse studenten werken, maar ook om vakdeskundigen die door hun werkervaring advies kunnen geven bij het inrichten van interventies. De professionals zijn onderverdeeld in de volgende subgroepen (zie ook Figuur 11):

1. **Coaches, stichtingen en particulieren:** groep professionals die zelf interventies hebben gecreëerd om de problemen van Caribisch-Nederlandse studenten aan te pakken en/of vanuit hun baan speciale aandacht besteden aan Caribisch-Nederlandse studenten.
2. **Decanen, studentenbegeleiders en projectleiders:** groep studentendecanen en -begeleiders en projectleiders die direct met Caribisch-Nederlandse en/of studenten met een migratieachtergrond te maken hebben.
3. **Docenten, studie- en beleidsadviseurs:** docenten, studie- en beleidsadviseurs werkend in het hoger onderwijs die contact hebben met studenten uit het Caribische deel van het koninkrijk.
4. **Officiële instanties:** groep vertegenwoordigers van overheidsdepartementen en/of organisaties verwant aan de overheid.
5. **Wetenschappers:** groep onderzoekers met expertise op het gebied van migratie, sociale samenhang, taalkunde en didactiek.

4.1.1. Talige uitdagingen

Bij uitdagingen op het gebied van taal wordt vaak gerefereerd aan de **beheersing van de Nederlandse taal**. Het Nederlandse onderwijs neemt een prominente plaats in het onderwijs op de Caribische eilanden; het Nederlands is vaak de geldende instructietaal op de meeste scholen, maar de leerlingen hebben een andere moedertaal. Op de ABC-eilanden gaat het om het Papiaments. Door het genoten onderwijs in het Nederlands op de eilanden hebben de studenten vaak kennis van en ervaring met het Nederlands. Echter, er zijn grote verschillen in beheersingsniveau tussen afzonderlijke studenten. Bovendien blijkt vaak dat het Nederlands geleerd op de eilanden “anders” is dan het Nederlands dat gesproken wordt in Nederland. Het studeren in het Nederlands in Nederland vraagt om een hoger en/of ander niveau van beheersing van de studenten.

Om de Nederlandse taalbeheersing van de studenten aan te pakken, geven docenten en begeleiders vaak het advies om het Nederlands zo veel mogelijk te spreken en dit geldt ook voor de communicatie met landgenoten en personen met het Nederlands als moedertaal.

“Nederlands leer je vooral buiten school, buiten de boeken. Het helpt om deel te nemen aan de maatschappij, maar tegelijkertijd is het belangrijk om contact te houden met je groep”

– **Docent en projectleider**

De professionals geven ook aan dat de studenten **tegenstijdige feedback krijgen over hun Nederlandse taalbeheersing**. Het citaat hieronder illustreert dit:

“Een van mijn studenten zei dat (...) aan de ene kant wordt tegen je gezegd ‘Wat spreek je goed Nederlands!’ of ‘Spreeken ze Nederlands op Curaçao?’ en aan de andere kant is het soms qua formulering dat er wat vraagtekens worden gezet bij het Nederlands. Dus aan twee kanten voel je je eigenlijk heel lullig.”
– Studentendecaan

De professionals geven aan dat de Nederlandse taalbeheersing soms ook een belemmering vormt als het om socialiseren met Nederlandse studiegenoten gaat. Door opmerkingen over hun taalgebruik vinden studenten het soms moeilijk contact te maken en krijgen ze het **gevoel dat men er vooroordelen op nahoudt**. Eén studentenbegeleider gaf zelfs aan dat er in Nederland een tendens is om iemands intelligentieniveau in te schatten op basis van de Nederlandse taalbeheersing.

“Op het moment dat je in Nederland bent, dat dat het lijkt het alsof, als je een Italiaans accent hebt of een accent vanuit het Papiaments of welke taal dan ook, dat dat het beeld van mensen lijkt te bepalen. Dus dat, nou, ik durf bijna te zeggen dat mensen over je intelligentieniveau inschattingen maken op basis van hoe je je tweede, derde en voor sommige mensen zelfs je vierde taal beheerst...dat fascineerde mij, want ik kwam uit een omgeving waar dat niet op die manier werd gezien.”
– Docent en studentenbegeleider

Naast een mogelijke onderschatting op basis van de Nederlandse taalbeheersing, krijgen de studenten ook te maken met situaties waarin er extra op hun Nederlands wordt gelet, omdat er op basis van hun uiterlijk en/of afkomst aangenomen wordt dat ze het Nederlands niet (op niveau) zouden beheersen. Volgens deze professionals leidt bewustzijn over het feit dat mensen je kunnen onderschatten, ertoe dat de studenten zich extra gaan inspannen met als enige doel dat ze beter ‘verstaanbaar’ zijn voor Nederlanders.

De professionals geven aan dat **het verbeteren van de taalbeheersing en het leren van omgangsregels met de tijd komt**. Volgens de groep ‘Onderzoekers’ ervaren studenten met het Nederlands als tweede of vreemde taal vaak aan het begin van hun studieloopbaan even moeilijkheden om hun draai te vinden. Zij moeten nog aan het niveau wennen, maar dat studenten minder snel uitvallen, als onderwijsinstellingen een vangnet opstellen (dat fungeert als een soort sociaal kapitaal).

4.1.2. Sociale uitdagingen

Bij het bespreken van de talige uitdagingen is ook al sociale uitdaging kort aan bod gekomen, namelijk de rol van taal bij sociale integratie. Naast taal spelen ook andere factoren een rol bij uitdagingen die te maken hebben met sociale integratie.

De **omgangsregels in Nederland** zijn in het algemeen anders dan op de eilanden. Sociale interacties die afwijken van wat de studenten gewend zijn en verwachten, kunnen ertoe leiden dat de studenten dichtklappen. Dit leidt weer tot verlies van zelfvertrouwen en moeizaam contact maken met Nederlandse studenten:

“Als je fysiek ontheemd bent van je plaats van herkomst, ga je ook psychologisch ontheemd raken van de persoon die je bent.” – Jongerencoach (vertaling)

“Studenten raken ontheemd: studenten zijn fysiek ver weg van alles wat ze kennen en psychologisch voelen ze zich ontheemd van de persoon die ze zijn.” – Deelnemer uit de groep ‘Coaches, stichtingen en particulieren’

“**Ontheemding**” kwam vaak ter sprake in de verschillende interviews. Zoals hierboven blijkt, leken de uitspraken van de deelnemers over dit onderwerp enorm op elkaar. Deze uitspraken geven aan dat het de studenten niet altijd lukt om de eerste periode na de migratie succesvol te doorlopen. Hiernaast worden studenten geconfronteerd met een discrepantie tussen hoe ze gewend zijn om te presteren (en hun identiteit) en hoe ze in de nieuwe academische wereld, met andere verwachtingen, moeten presteren. Studenten ervaren vaak een deuk in hun zelfvertrouwen en ervaren veel druk om aan te tonen dat hun capaciteiten gelijk en/of hoger zijn dan wat er van hen verwacht wordt. Zij hebben namelijk het gevoel dat ze door anderen kritischer worden bekeken.

Deelnemers uit de groep ‘Coaches, stichtingen en particulieren’ geven aan dat studenten bij het opgroeien op de eilanden vaak al weten dat ze op een gegeven moment moeten emigreren. Daarom zien ze de migratie naar Nederland als normaal, een logische volgende stap. Zij verwachten niet dat ze te maken zullen krijgen met uitdagingen, krijgen een schok, **worden onzeker en worden uit hun kracht gehaald**.

“Tijdens verandering zijn mensen erg kwetsbaar, omdat ze te midden tussen twee werelden staan. Ze hebben zich namelijk losgelaten van wat ze kennen, maar hebben wat ze hopen te hebben nog niet vast.” – Psycholoog

Daarnaast zijn er ook **cultureel gebonden aspecten** die als struikelblokken worden ervaren. Zo worden bepaalde onderwerpen binnen de cultuur op de eilanden niet besproken, terwijl in Nederland dezelfde onderwerpen geen taboe zijn. Dit maakt het moeilijk bepaalde problemen en dilemma’s op te lossen. Na de migratie valt hun sociaal netwerk weg en komen ze plotseling helemaal alleen te staan. Zij moeten van alles zelf en alleen gaan regelen, terwijl ze vaak nog te kampen hebben met **heimwee, een andere taal en racisme**. De deelnemers geven aan dat de keuzes die de studenten in deze fase maken, van uiterst belang zijn. Sommige studenten komen na negatieve ervaringen en door de onmogelijkheid deze met anderen te delen in een negatieve spiraal terecht.

“Bescherm jezelf, zonder negatief te worden en blijf deelnemen aan de maatschappij” – Jongerencoach (vertaling)

Deze uitspraak sluit aan op de U-curve hypothese van Schumanns acculturatiemodel (behandeld in deel 2.3. van dit verslag, p. 26). Tijdens de periode van transitie zijn individuen zeer positief gestemd. Hieraan gerelateerd is de observatie van de professionele deelnemers dat informatie verschaft aan de studenten tijdens de opvangweek niet blijft hangen. Studenten zijn dan blij, positief ingesteld en

nog nieuwsgierig naar hun nieuwe omgeving. Later, wanneer deze positieve emoties afnemen en studenten, kan het **ontbreken van sociale steun** grote gevolgen hebben, wanneer de studenten te kampen krijgen met uitdagingen. Studenten lopen dan te lang rond met hun emoties en hun problemen en **zoeken geen hulp**, omdat ze geleerd hebben dat ze het 'zelf moeten oplossen' en dat ze hun problemen voor anderen moeten verbergen. Hierbij speelt **schaamte** ook een rol. Door de kwetsbaarheid van de studenten ziet men ook vaak dat eerdere traumatische ervaring een rol gaat spelen.

“Onze studenten moeten het gevoel van schaamte opzij leggen. De schaamte die ze voelen, staat hen in de weg.” – Particulier (vertaling)

De groep ‘Onderzoekers’ gaf aan dat kleine (sociaal-)culturele verschillen in omgangsregels een groot effect kunnen hebben op de academische prestaties van Caribische studenten. Het is belangrijk **docenten, mentoren en andere professionals** die met studenten werken, **op te leiden en bijscholing** te geven, zodat ze vaardiger worden in hun omgang met studenten met verschillende culturele achtergronden. Docenten moeten ervan op de hoogte zijn dat het deze studenten vaak ontbreekt aan **sociaal kapitaal**. Wanneer docenten hierin een rol gaan spelen, kan dit een positief effect hebben op de prestaties van studenten. Uit onderzoek bleek namelijk dat de beschikbaarheid van mensen die met de studenten kunnen praten en hen wegwijs kunnen maken in de academische wereld, het verschil maakt tussen succesvolle en niet-succesvolle Caribische studenten.

“De blijvers hebben een netwerk om zich heen die hen erdoor heen sleept (...) Sociaal kapitaal gaat nog iets verder dan het hebben van een netwerk (...) Het gaat erom dat de mensen die je kent jou verder kunnen helpen met dat wat je wilt bereiken” – Onderzoeker

Het was verder opvallend dat verschillende deelnemers ervoor hadden gekozen om in het kader van Caribisch-Nederlandse studenten een andere **definitie van studiesucces** op na te houden; zij waren vaak van mening dat studiesucces meer is dan slechts academisch succes. Hun definities hadden meer te maken met het overbruggen van sociale en persoonlijke barrières. Zij waren vaak van mening dat het al als een succes kan worden gezien, wanneer het een Caribisch-Nederlandse student gelukt is te overleven, zich aan te passen en door te zetten.

“Zodra je lef hebt getoond, ben je succesvol” - Particulier

4.1.3. Academische uitdagingen

Academische uitdagingen zijn ook reeds aangestipt bij de paragraaf over talige uitdagingen. Taal is namelijk één van de belangrijke factoren die de academische integratie van de studenten belemmeren.

De groep ‘Decanen, begeleiders en projectleiders’ geeft aan, dat het feit dat ABC-studenten op papier Nederlandse studenten zijn, in hun nadeel kan werken. **De studenten zijn namelijk anders** dan geboren en getogen Europees-Nederlandse studenten en hebben minder kennis van en ervaring met de Nederlandse schoolcultuur. Deze deelnemers geven aan dat het belangrijk is dat docenten dit

onderkennen. Ze geven aan dat Caribische studenten beter zichtbaar gemaakt moeten worden en dat de problemen die ze tegenkomen, bespreekbaar gemaakt moeten worden op de opleidingen.

Volgens ‘Docenten, studie- en beleidsadviseurs’ werken studenten uit de ABC-eilanden vaker samen met vrienden en focussen ze zich niet op het kiezen van groepsleden met de nodige vaardigheden. Terwijl Nederlandse studenten hun groepsgenoten op basis van hun vaardigheden kiezen, kiezen Caribische studenten hun groepsgenoten vaker op basis van vriendschap. Het kiezen van vrienden om mee samen te werken, maakt het voor de Caribische studenten ook moeilijker om in Nederland **over te stappen van een ‘veilige groep’ naar een ‘onveilige groep’** (i.e. met onbekenden). Op lange termijn belemmert dit hun vermogen om een sociaal kapitaal op te bouwen.

“Het veilig voelen is de basis en dit is vaak wat de studenten missen”
– Studentendecaan

Volgens ‘Wetenschappers’ en ‘Officiële instanties’ is **het verwachtingspatroon van studenten** vaak anders. Dit heeft deels te maken met het feit dat ze een Nederlands diploma hebben behaald, maar toch een andere opleiding hebben genoten dan hun medestudenten geboren en getogen in Nederland. Studenten worden geconfronteerd met het feit dat ze in een omgeving zijn beland waar er **mensen zijn die veel beter dan zij presteren**. Hierdoor wordt het idee van wie ze zijn en hun prestaties in twijfel gebracht en wordt **hun zelfbeeld aangetast**.

Gebrek aan **samenwerking tussen de instellingen** op de eilanden en Nederlandse instellingen is een andere uitdaging die genoemd is. Volgens de deelnemers stellen instellingen op de eilanden en instellingen in Nederland elkaar over en weer verantwoordelijk voor het uitblijven van het studiesucces van de Caribisch-Nederlandse studenten. Instellingen in Nederland en op de eilanden zouden vaker met elkaar moeten samenwerken. Alleen voorlichting geven door de instellingen afzonderlijk heeft niet het gewenste effect.

Ten slotte is **studiekeuze** een belangrijke uitdaging waarmee studenten al op de eilanden worden geconfronteerd. Tijdens het bezoeken van de beroepenmarkten op Curaçao en Aruba merken ‘Decanen, begeleiders en projectleiders’ en ‘docenten, studie- en beleidsadviseurs’ dat studenten bij het kiezen van een studie zich alleen concentreren op banen die ze van de eilanden kennen, beroepen die ze al van hun familie kennen en prestigieuze beroepen. Wanneer ze eenmaal in Nederland zijn, leidt dit vaak tot het veranderen van opleiding.

4.2. De uitdagingen volgens de studenten

De veertien studenten die deel hebben genomen aan dit onderzoek, zijn onderverdeeld in drie subgroepen. Deze subgroepen waren:

1. **Algemene studenten:** groep studenten die niet bij de andere groepen in te delen zijn.
2. **AFY-studenten:** studenten die het Academic Foundation Year op de Universiteit van Aruba hebben gevolgd.
3. **Studenten entrepreneurs:** studenten die zelf interventies hebben gecreëerd om de problemen van Caribisch-Nederlandse studenten aan te pakken.

Deze groep bestond uit acht studenten uit Aruba en zes uit Curaçao. Alle studenten waren jonger dan 30 jaar. In totaal volgden tien een HBO-opleiding en vier een opleiding op WO-niveau.

In de komende paragrafen worden de uitdagingen die genoemd zijn door de studentengroep, opgesomd. Een overzicht van alle uitdagingen is weergegeven in Tabel 13 aan het einde van deze paragraaf (p. 54).

4.2.1. Talige uitdagingen

Volgens de studenten ligt het onderwijssysteem op het eiland ten grondslag aan hun problemen met Nederlandse taalbeheersing. **Het Nederlands als instructietaal op de ABC-eilanden vormt een grote drempel.** Ze geven aan dat ze (onbewust) geneigd zijn aan hun eigen intelligentie te twijfelen, omdat ze door een ‘bril’ van de beheersing van een vreemde taal moeten kijken. Ze moeten namelijk eerst een vreemde taal leren begrijpen, voordat ze het lesmateriaal kunnen begrijpen. Zij geven aan dat de scholen op de eilanden beter gebruik kunnen maken van het multiculturele en meertalige repertoire van hun leerlingen.

“We moeten de koloniale geschiedenis leren en analyseren om te herkennen dat veel beleid, vooral het onderwijsbeleid (...) en beleid dat met onze taal te maken heeft, bedacht zijn in de koloniale tijden. (...) Maar het beleid op de eilanden is niet op wetenschappelijk of pedagogisch onderzoek gebaseerd.”

– Student (vertaling)

“Ik ben van mening dat het grootste probleem (...) is dat het Nederlands op onderwijsinstellingen als moedertaal wordt gedoceerd, alsof het de moedertaal is. Als je de (Nederlandse) methoden opent, zijn ze gewoonweg dezelfde methoden die aan (Europees) Nederlandse studenten worden aangeboden.”

– Student (vertaling)

Op de ABC-eilanden wordt bovendien op de middelbare school vaak meer nadruk gelegd op de grammatica en leesvaardigheid in het Nederlands, maar wordt er weinig geoefend met **spreekvaardigheid en luistervaardigheid**⁷. Dit laatste is juist wat de studenten nodig hebben in Nederland om succesvol met anderen te kunnen communiceren en hun colleges te kunnen volgen.

⁷ Aanvullende informatie voor de lezer: Voor het lokaal opgestelde eindexamenprogramma Nederlands voor havo/vwo-scholen op Curaçao heeft het (toenmalige) Nederlandse examenprogramma Nederlands weliswaar als uitgangspunt gediend, maar er zijn wel aanpassingen en aanscherpingen aangebracht. Deze werden ingegeven door het feit dat het Nederlands een vreemde taal, maar desalniettemin instructietaal in het VO is en dat het vak de leerlingen moet voorbereiden op aansluiting met Nederlandstalig HO. Met het oog op het laatste is bijvoorbeeld een apart domein (Kijk- en) Luistervaardigheid opgenomen (dat is in het Nederlandse examenprogramma voor HAVO/VWO niet het geval). De daarvoor benodigde tijd is onder andere verkregen door binnen het Domein Literatuur het aantal te lezen literaire werken terug te brengen tot drie, conform het vereiste aantal bij de vreemde talen. Naar analogie van de eindtermen Moderne Vreemde Talen zijn voorts bij het Domein Leesvaardigheid en (Kijk- en) Luistervaardigheid de tekstkenmerken gespecificeerd (*Examenprogramma Nederlandse taal en cultuur*, Ministerie van Onderwijs en Cultuur Nederlandse Antillen, 2007).

“Vaak wordt gezegd dat leerlingen met het Nederlands worstelen, omdat ze dit niet goed verstaan, maar tijdens mijn stage op Aruba ervaarde ik dat leerlingen juist grammaticaal sterk zijn. Ze kunnen grammaticale regels, bijvoorbeeld ‘t kofschip, goed toepassen maar de problemen beginnen bij spreekvaardigheid en daar moet het aangepakt worden. Zelf heb ik mavo, havo en vwo afgerond en werd ik misschien één keer per jaar op mijn spreekvaardigheid getoetst.”

– Student (vertaling)

Wanneer ze eenmaal in Nederland zijn, vormt het communiceren in het Nederlands een talige uitdaging voor Caribisch -Nederlandse studenten. Hier gaat het er niet om dat ze het Nederlands niet goed beheersen, maar om het feit dat alleen **Algemeen Beschaafd Nederlands** als correct beschouwd wordt. Dit leidt ertoe dat ze niet efficiënt kunnen communiceren met studiegenoten en dat ze veel meer gaan nadenken over hoe ze iets moeten zeggen en ook onzekerder worden over hun taalgebruik. Enkele studenten zoeken dan een uitweg en gaan meer Engels spreken, maar anderen worden heel **onzeker** en krijgen het gevoel dat ze het nooit goed kunnen doen en dat het hen ook nooit gaat lukken het Nederlands goed te beheersen (volgens de Nederlanders). Er wordt voortdurend op hun taal gelet en ze worden veelvuldig gecorrigeerd. Ook al vinden ze het fijn in het begin gecorrigeerd te worden, ze vragen zich vaak ook af wanneer het corrigeren ophoudt. De studenten zoeken vaak hulp om hun Nederlandse taalbeheersing te verbeteren, maar geven aan dat ze vaak onzeker blijven en soms actief het gebruik van het Nederlands (tijdens de studie) gaan vermijden.

“Het is alsof we nooit klaar zijn met het verbeteren van onze Nederlandse taalbeheersing (...) eerst zijn het grote dingen, maar daarna zijn het de kleinere dingen zoals ieder ‘de’ of ‘het’. Zelfs als je klaar bent met studeren en de arbeidsmarkt op gaat, vraag je je af wie je nu gaat helpen om al de verslagen te corrigeren. Het houdt nooit op.”

– Student (vertaling)

“Eenmaal in Nederland aangekomen zat ik in een diverse klas qua migratieachtergrond, maar zelfs zij spraken het Nederlands ‘Nederlands’ uit. (...) Op Curaçao was mijn Nederlands matig, maar in Nederland is het iets meer van ‘Hoe ga ik met dit persoon communiceren?’. Ik stapte over naar het Engels, maar mijn klasgenoten besloten geen Engels meer met me te praten om mij de taal te helpen beheersen. (...) Nu bij één taalfout word ik automatisch gecorrigeerd. Zelf heb ik het niet door dat ik ‘hulp nodig’ heb. Het vraagt veel energie om over te schakelen naar een andere taal, terwijl je je eigen taal moet behouden. En dan nog twee andere talen om met mensen in je leven te communiceren.”

– Student (vertaling)

4.2.2. Sociale uitdagingen

Naast de taalbarrières geven studenten aan dat ze het gevoel hebben dat Nederlanders zich vaak geen houding weten te geven tegenover de cultuur van de ABC-studenten. Hierdoor voelen

studenten zich niet op hun gemak en **stappen ze minder snel af op hun Nederlandse studiegenoten**. Ze zijn in principe wel nieuwsgierig naar nieuwe mensen en ervaringen, maar ze zijn ook zichzelf beter aan het leren kennen en hebben dan weinig ruimte om bepaalde sociale barrières te overbruggen en om te investeren in nieuwe relaties.

“Ik heb een kwalitatief onderzoek naar het Nederlands op Aruba uitgevoerd onder mavoleerlingen. Ik vroeg de deelnemers hoe ze omgaan met het Nederlands gezien op de mavo les in het Nederlands wordt gegeven maar als leerlingen vragen hebben dan doen ze dat meteen in het Papiaments. Vaak omdat ze zich niet op hun gemak voelen om dat in het Nederlands te doen (dat nemen ze met zich mee naar Nederland). (...) Ik denk dat de focus moet liggen op het invoeren van een didactisch methode Nederlands als moderne vreemde taal; (...) Laten we eerst het Papiaments versterken en (...) dan pas (via het Papiaments) het Nederlands aanleren.”

– Student (vertaling)

Er is bovendien ook een **grote sociale druk om goed te presteren**. Mensen op de eilanden beseffen vaak niet goed wat de migratie bij de studenten teweegbrengt. Ouders weten vaak niet wat studeren in Nederland met zich meebrengt. Op de eilanden en in Nederland wordt volgens de studenten veel nadruk gelegd op de succesverhalen en kijkt men minder snel naar degenen die het moeilijk hebben. Ouders lijken er niet van op de hoogte te zijn dat de studenten het vaker moeilijk hebben dan dat ze direct succes boeken. Deze verkeerde beeldvorming heeft volgens de studenten te maken met de voorlichting die op de eilanden gegeven wordt; deze geeft vaak geen correct beeld van de werkelijkheid en is vaak gebaseerd op mooie verhalen. De praktische uitdagingen ervaren de studenten pas na de migratie.

“Je ervaart een druk vanuit Curaçao om jezelf te bewijzen. Dit is zenuwslopend.”

– Student (vertaling)

“Je hoort vaak over negatieve ervaringen van andere ABC-studenten met discriminatie op basis van hun taalgebruik of vooroordelen ten opzichte van hun afkomst. Dus ik heb mezelf mentaal voorbereid om hiermee om te gaan: je moet misschien twee of drie keer beter presteren om aan te tonen dat je het ook kan.”

– Student (vertaling)

Studenten gaan ook specifiek in op geestelijke gezondheid, aangezien veel studenten op een of andere manier te maken krijgen met bepaalde klachten, maar geen hulp zoeken uit angst voor de reacties van hun familie of omdat ze zelf worstelen met wel of geen actie ondernemen. Er rust **een taboe op het spreken over geestelijke gezondheid en het moeilijk hebben**. Studenten kunnen vaak niet openlijk praten met hun ouders en familieleden op de eilanden over de uitdagingen die ze tegenkomen.

“In onze cultuur is er soms veel onwetendheid rondom geestelijk gezondheid en hierdoor worden bepaalde dingen niet serieus genomen of ten minste gedacht dat ze niet echt bestaan. (...) Ik denk wel dat er meer aandacht hieraan besteed moet worden.”

– Student (vertaling)

De stap om hulp te zoeken als het moeilijk gaat, is ook groot. De studenten hebben, mede door hun opvoeding, moeite om aan te geven dat het niet goed gaat en dat ze hulp moeten zoeken. Hierbij komt ook kijken dat hulp vaak fysiek ver weg is, dat het volgen van colleges en het regelen van hun dagelijkse leven veel tijd kost en het reizen op momenten waarop hulp beschikbaar is, geld kost.

“Als je om hulp vraagt, toon je jouw kracht” – Student (vertaling)

“We zijn zodanig opgevoed dat kinderen zich niet moeten bemoeien met kwesties van volwassenen, maar (...) nu (in Nederland) zijn wij de volwassenen en dus moet je die verantwoordelijkheid voor jezelf nemen en de kracht pakken.”

– Student (vertaling)

Verbonden aan het voorgaande punt, is **het vermogen om voor zichzelf op te komen**, assertief te zijn en het heft in eigen handen te durven nemen. De studenten geven aan dat ze door hun opvoeding geneigd zijn te leunen op hun ouders, wanneer ze belangrijke beslissingen moeten nemen, maar dat ze zich realiseren dat ze na de migratie “opeens” volwassen zijn en hun eigen keuzes moeten maken. Die keuzes moeten ze ook durven te communiceren naar hun ouders en dit is een stap die ze vaak nog moeten leren zetten. Ze moeten zich plotseling ontwikkelen van een respectvol en gehoorzaam kind in een mondig en voor zichzelf opkomende jongvolwassene en dit is moeilijk voor hen.

“Als eerste moet je je gemoedstoestand veranderen en het gevoel van schaamte loslaten en tegen jezelf zeggen ‘Ik ben niet de enige – er zijn meer mensen daarbuiten wie hetzelfde ervaren.’” – Student (vertaling)

Een belangrijke punt dat uit de gesprekken met studenten naar voren is gekomen, is de inrichting van de **opvang van minderjarige studenten**. Hiermee wordt bedoeld dat laatjarige studenten (studenten van 17 die in de herfst 18 jaar worden) een aangepaste opvangvorm nodig hebben, wanneer ze naar Nederland verhuizen. Ze zijn meestal niet bevoegd om beslissingen te nemen en hierdoor kan een opstapeling van problemen ontstaan.

Als laatste is **huisvesting** als een groot obstakel voor ABC-studenten genoemd. Het is over het algemeen moeilijk voor de studenten (na het eerste jaar in Nederland) een geschikte woonplek te vinden. Wanneer een kamer voor de studenten geregeld wordt, is dat voor één jaar. Het is voor de ABC-studenten moeilijk om voor vertrek uit de eilanden een woonplek voor langere periode te regelen. Dit vormt voornamelijk in de grote steden een groot probleem. Onzekerheid rondom huisvesting zorgt voor veel stress.

4.2.3. Academische uitdagingen

De manier waarop scholen het schooljaar indelen, werd als een academische uitdaging benoemd. Op sommige scholen blijven studenten het eerste jaar samen, maar op andere scholen wordt de klassensamenstelling na het eerste trimester veranderd. Dit bemoeilijkt **het leggen van langdurige contacten**. Het valt de studenten ook op dat Nederlandse studenten beter contact maken met internationale studenten en sneller met hen bevriend raken dan met studenten met een niet-westerse afkomst. Studenten merken dat ze veel meer moeten **samenwerken** en dat het uitblijven van contacten nadelig is voor de voortzetting van hun studie.

De **schoolcultuur** op de eilanden verschilt ook van de schoolcultuur in Nederland. Op de eilanden wordt vaak van de studenten verwacht dat ze gehoorzaam en respectvol zijn. In Nederland wordt juist van hen verwacht dat ze mondig en assertief zijn. Dit verschil in verwachtingen kan de aansluiting van de studenten bemoeilijken. In Nederland wordt veel zelfdiscipline van hen verwacht. Volgens de studenten kunnen middelbare scholen op de eilanden hen beter hierop voorbereiden.

Naast onvoldoende voorbereiding op de eilanden op de houding die in Nederland van hen verwacht wordt, ervaren de studenten ook **een kloof tussen wat plaatselijke opvangcommissies en studentenorganisaties (meestal in de Randstad) aanbieden** en waar ze zelf behoefte aan hebben. Het tijdstip van bijeenkomsten komt bijvoorbeeld niet altijd goed uit. Studenten buiten de Randstad geven aan dat ze de extra cursussen en aandacht die Caribisch-Nederlandse studenten in de Randstad krijgen, juist missen. Hogescholen en universiteiten buiten de Randstad zouden ook meer aandacht aan deze studenten kunnen besteden, omdat zij tegen dezelfde uitdagingen aanlopen.

"Ondanks het feit dat Caribisch-Nederlandse studenten al jarenlang naar mijn huidige school gaan, heeft niemand het initiatief genomen (om een programma te starten). Ik heb in verschillende steden gewoond en gestudeerd. Ik heb gemerkt dat veel studenten erg in de war of bang zijn en echt iemand nodig hebben om hen even de weg te wijzen. Buiten heb je de opvangcommissies maar op school ben je helemaal alleen."

– Student (vertaling)

Net als bij de begeleiders kwam het onderwerp **studiekeuze** ook aan bod. Studenten kiezen soms studies vanwege het maatschappelijk aanzien dat ze genieten, maar die eigenlijk niet bij hen passen. Als gevolg hiervan zijn enkele studenten in hun eerste jaar van studie veranderd. Dit had voornamelijk te maken met een gebrek aan aansluiting tussen hun interesses en de inhoud van de studie, maar ook met zich niet "thuis" voelen in de groep. Andere studenten waren juist heel goed voorbereid en hebben zeer bewust voor een studie gekozen. Deze studenten hebben ook benadrukt dat het belangrijk is dat de studiekeuze niet gebaseerd is op wat anderen van je verwachten, maar op waar je zelf in geïnteresseerd bent.

"Een coach zei ooit tegen mij – Ga op zoek naar een studie die bij je past, ga niet op zoek naar een studie die alleen met een mooie titel met zich meebrengt."

– Student (vertaling)

Als laatste blijkt soms dat de **informatie die studenten van hun docenten ontvangen** over de studies en het leven in Nederland, niet altijd actueel is. De adviezen van docenten berusten vaak op hun eigen ervaringen van jaren daarvoor en zijn vaak niet meer van toepassing.

4.3. Kortom

In dit hoofdstuk zijn de uitdagingen die in de eerste interviewronde benoemd zijn, beschreven. Voor zowel professionals als studenten gold dat de uitdagingen in drie hoofdcategorieën onderverdeeld konden worden: talige, sociale en academische uitdagingen. De beheersing van de Nederlandse taal is een uitdaging, maar naast de feitelijke beheersing gaat het vaak ook om de perceptie van anderen over hun taalbeheersing en om hun eigen zelfvertrouwen in het gebruik van de Nederlandse taal. Na de migratie ervaren de studenten ook een discrepantie tussen hun (academisch) zelfbeeld vóór migratie en hun (academisch) zelfbeeld na migratie. Ontheemding, heimwee en het gebrek aan vertrouwde sociale contacten en vooroordelen van anderen spelen ook een rol. Hiernaast lijken studenten onvoldoende voorbereid op het leven in Nederland en hebben ze relatief weinig kennis over de Nederlandse (academische) cultuur. Studenten worden gedwongen zich los te maken van de familiebanden en vaardigheden te ontwikkelen die passen in de nieuwe cultuur. Eenmaal na aankomst in Nederland blijkt hun studiekeuze vaak niet gebaseerd op hun eigen wensen, wat ten grondslag ligt aan hun switchgedrag.

Over het algemeen was er sprake van veel overlap tussen de uitdagingen die de professionals hebben genoemd en de uitdagingen die de studenten hebben genoemd. Er zijn wel enkele uitdagingen die de studenten wel, maar de professionals niet noemen, bijvoorbeeld het gebrek aan informatie bij voorlichtingsbijeenkomsten. Dit geeft aan dat de studenten mogelijk meer en andere uitdagingen ervaren dan de uitdagingen die bekend zijn bij degenen die met hen omgaan. Opvallend was ook dat de professionals hebben aangegeven dat een andere definitie van studiesucces voor de gemigreerde Caribisch-Nederlandse studenten moet gelden, maar dat de studenten dit zelf niet hebben aangegeven. Kortom, het is duidelijk dat Caribisch-Nederlandse studenten op verschillende gebieden veel uitdagingen tegenkomen, maar de inhoud van deze uitdagingen kan soms tussen de studenten en de personen die met hen werken, verschillen.

Tabel 13. Weergave uitdagingen ABC-studenten

Uitdagingen voor studenten uit de ABC-eilanden								
	Professionals					Studenten		
Groep ⁸	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Nederlandse taalbeheersing</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Geen herkenning van de Caribische studenten als een groep met speciale behoeftes</i>	✓	✓	✓		✓			
<i>Sociaal-culturele verschillen</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Gebrek aan opname informatie uit voorlichting</i>						✓	✓	✓
<i>Discrepantie tussen het eigen (academische) zelfbeeld en nieuwe ervaringen</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
<i>Studiekeuze gebaseerd op beperkte informatie</i>		✓	✓	✓	✓	✓		
<i>Bejegening door de omgeving</i>	✓	✓		✓		✓	✓	✓
<i>Verschillende omgangsregels</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Het ontbreken van sociale steun</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
<i>Studenten worden onzeker door migratie en uit hun kracht gehaald</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
<i>Schaamte</i>	✓	✓	✓			✓	✓	✓
<i>Verkeerde studiekeuze</i>		✓	✓	✓	✓	✓		
<i>Verkeerd verwachtingspatroon</i>			✓	✓	✓			
<i>Voor deze studenten geldt een andere definitie van studiesucces</i>	✓	✓	✓					
<i>Gebrek aan sociaal kapitaal</i>					✓			
<i>Grote sociale druk om goed te presteren.</i>			✓			✓	✓	✓
<i>Een taboe op het spreken over geestelijke gezondheid</i>	✓	✓				✓	✓	✓
<i>De schoolcultuur op de eilanden verschilt van de schoolcultuur in Nederland</i>		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Studenten zoeken geen hulp omdat ze geleerd hebben dat ze het 'zelf moeten oplossen'</i>	✓		✓			✓	✓	✓
<i>Heimwee</i>	✓							

⁸ Groep 1: Coaches, stichtingen en particulieren; Groep 2: Decanen, studentenbegeleiders en projectleiders; Groep 3: Docenten, studie- en beleidsadviseurs; Groep 4: Officiële instanties; Groep 5: Wetenschappers; Groep 6: Algemene studenten; Groep 7: AFY-studenten; Groep 8: Studenten entrepreneurs.

Uitgelicht: De wetenschappers

Wetenschappers en Sociaal Kapitaal

“Mentoren moeten bewust zijn van hun impact op hun mentees. Er is vaak behoefte aan de informele in de interactie – studenten weten vaak hoe het formeel moet, maar als men even in de sociale investeert, zal dat meer opleveren op lange termijn.”

De discussie tussen de wetenschappers was voornamelijk gericht op de rol van het opbouwen van een sociaal kapitaal en het hoofd kunnen bieden aan de talige, academische en sociale uitdagingen. Zo kunnen kleine culturele verschillen in omgangsregels een groot effect hebben op de academische prestatie. Het is dan ook belangrijk om docenten, mentoren en andere professionals die met de studenten werken, op te leiden en te blijven bijscholen in hun interculturele competenties. Het vermogen van de docenten om te gaan met studenten van verschillende culturele achtergronden, kan een groot effect hebben op de prestatie van de studenten. Docenten gaan dan deel uitmaken van het sociaal kapitaal van de studenten en sociaal kapitaal kan bepalend zijn voor academisch succes.

Niet alle studenten die het goed doen, zijn moeiteloos door hun studie gegaan. Het merendeel van de studenten maakt hetzelfde mee: verschillende types studiegenoten en docenten, schommelingen in hun motivatie, andere tegenslagen. Maar degenen die het goed doen, hebben een netwerk dat hen erdoorheen sleept. Als een student bijvoorbeeld een netwerk heeft dat hem steunt en adviseert, kan dit leiden tot een betere studiekeuze. Studenten met het Nederlands als tweede of vreemde taal hebben het soms aan het begin van hun studieloopbaan even moeilijk. Ze moeten hun draai nog vinden. Wanneer onderwijsinstellingen een vangnet instellen, dat fungeert als een soort sociaal kapitaal, dan vallen eerstegeneratiestudenten ook minder snel uit.

Ook al is het niet mogelijk alle studenten en hun achtergrond in detail te bestuderen en te kennen, het is belangrijk dat docenten over voldoende interculturele communicatievaardigheden en kennis hierover beschikken om een student met een andere achtergrond serieus te nemen. Dit geldt ook voor situaties waarin de culturele waarden van deze studenten van de eigen culturele waarden verschillen. Het terugkerende element is dat er sprake moet zijn van het opbouwen van een vertrouwensband tussen een ‘mentor’ en een ‘mentee’ en dat er continue in deze relatie geïnvesteerd moet worden. Desalniettemin is het vaak zo dat mentoren alleen twee keer contact hebben met hun mentee of dat er telkens een nieuwe mentor komt, wat niet bevorderlijk is voor het opbouwen van een netwerk en hieraan gerelateerd een sociaal kapitaal.

5. Sterktes van studenten uit de ABC-eilanden

Naast de uitdagingen waarmee studenten uit de eilanden te maken krijgen, zijn door de professionals en studenten ook sterke punten genoemd (zie Bijlage I voor de algemene interviewvragen). Deze vallen voornamelijk in de categorieën talige sterktes en sociale (persoonlijke) sterktes.

Een overzicht van alle sterktes is te zien in Tabel 14 aan het einde van deze paragraaf (p. 59).

5.1. De professionals

Volgens de docenten, studentenbegeleiders, studietoördinatoren, particulieren en onderzoekers beschikken Caribisch-Nederlandse studenten ook over bepaalde sterktes die als beschermende factoren kunnen optreden.

5.1.1. Talige sterktes

Als talige sterkte is de **meertalige en multiculturele achtergrond** van de Caribisch-Nederlandse studenten genoemd. De studenten beschikken over een uitgebreid taalrepertoire en worden op de eilanden aan verschillende culturen blootgesteld. Hiermee wordt aan de hedendaagse taalkundige context op de ABC-eilanden gerefereerd.

"Onze multiculturele en meertalige geschiedenis is onze kracht."
- Deelnemer uit groep 'Coaches, stichtingen en particulieren' (vertaling)

In de multiculturele samenleving en meertalige context van de ABC-eilanden gebruikt een willekeurige eilander in het dagelijks leven gemiddeld twee tot drie verschillende talen. De deelnemers gaven aan dat in de meeste omgevingen, behalve in de Nederlandse academische omgeving, meertaligheid als een voordeel wordt gezien. Hun multiculturele achtergrond brengt ook met zich mee dat ze eerder **openstaan voor nieuwe ervaringen**, zoals een semester in het buitenland. In opleidingen met minder Nederlandse studenten vormt hun meertalige en multiculturele achtergrond ook een sterkte. Caribisch-Nederlandse studenten blinken vaak uit in Engelstalige opleidingen (in de paragraaf met sterke punten aangedragen door de studenten wordt dit verder toegelicht) en tijdens semesters in het buitenland.

"Wat ik ook heel fijn vind van (...) studenten (...) van Curaçao en Aruba is dat ze 'out-the-box' denken. Ik had zelf een jongen van Aruba die (...) een halfjaar in Vietnam geweest en een halfjaar in Polen (...) dus de kracht is het makkelijk kunnen aanpassen aan nieuwe situaties."

– Docent en studentenbegeleider

5.1.2. Sociale sterktes

Het sterke punt dat het meest genoemd wordt, is het **doorzettingsvermogen** van de studenten. De studenten overwinnen veel struikelblokken om uiteindelijk hun doelen te bereiken.

"Deze jongeren hebben veel talent, capaciteit en potentieel."
- Coach (vertaling)

"Zelfs de student die na 7-8 jaar zijn studie afgerond heeft, heeft doorzettingsvermogen getoond en we moeten trots op hem zijn." - Particulier (vertaling)

De studenten komen op een **relatief jonge leeftijd** naar Nederland en bevinden zich nog in de fase van adolescentie. De deelnemers in de groep 'Coaches, stichtingen en particulieren' geven aan dat de fase van adolescentie op zich uitdagingen met zich meebrengt. Dat de studenten in deze fase emigreren om een studie in een nieuw land te volgen en ondanks alle uitdagingen meestal **doorzetten, is een kracht**. De deelnemers geven aan dat de studenten op zoek gaan naar oplossingen

voor de uitdagingen die ze tegenkomen, extra taallessen volgen, op zoek gaan naar een studie die beter bij hen past en dat uiteindelijk een groot deel het diploma behaalt, ook al is het jaren later. De ABC-eilanden kennen **invloeden vanuit verschillende culturen** en omdat dit als normaal (bewust of onbewust) wordt beschouwd, hebben ABC-studenten de capaciteit om zichzelf aan te passen en te wennen aan een nieuwe omgeving.

Daarnaast tonen de studenten moed door in hun eentje te emigreren en staan ze open om anderen te helpen en nieuwe ervaringen op te doen. Deze studenten staan klaar voor elkaar en **bieden elkaar steun**. Ouderejaarsstudenten uit de eilanden willen **graag bijdragen aan hun gemeenschap** door eerstejaarsstudenten te coachen, deel te nemen aan de Plaatselijke Opvangcommissies en/of een eigen initiatief te starten. Op deze manier worden ABC-studenten elkaars vangnet en ondersteuning.

*“Ouderejaars(studenten) die hebben heel veel behoefte om hun ervaring te delen”
– Studentendecaan*

5.2. De sterktes volgens de studenten

Het aantal sterktes dat de studenten over zichzelf konden benoemen, was beperkt. Tijdens de interviews hadden ze het voornamelijk over de uitdagingen die ze tegenkomen. Een enkeling noemde spontaan enkele sterke punten.

5.2.1. Talige sterktes

Hun **meertaligheid** is een sterk punt dat ook door de studenten genoemd wordt. Ze geven aan dat ze zelfverzekerder in de Engelse taal zijn en dat ze deze taal ook zo veel mogelijk gebruiken. Wanneer zij merken dat het door de Nederlandse taal niet goed met hun studie gaat, veranderen ze, indien mogelijk, naar de Engelstalige stroom van die studie. Op Engelstalige opleidingen blijken ze het ook beter te doen. Vaak blinken ze uit tussen andere internationale studenten, die onder de indruk zijn van de verschillende talen die Caribisch-Nederlandse studenten beheersen.

*“Je moet leren (en herinneren) dat jij en jouw cultuur ook mag zijn.”
– Student (vertaling)*

5.2.2. Sociale sterktes

De studenten gaven aan dat ze, door de migratie, door een snelle **persoonlijke groei** gaan. Ze leren **in korte tijd om zelf veel te regelen** en om hun dagelijkse leven in te richten. Zij proberen ook zo veel mogelijk te leren van de tips die ze van hun begeleiders ontvangen.

“Ik kon mijn eerste jaar goed netwerken en dat heeft alles geregeld.” – Student (vertaling)

5.2.3. Academische sterktes

Over het algemeen gaven de studenten aan dat ze **leergierig** zijn. Tijdens hun vooropleiding op de eilanden ervoeren ze geen moeite met leren. Als ze tegenslagen in Nederland tegenkomen, zoeken

ze vaak hulp en proberen ze hun kennis van het Nederlands te verbeteren door cursussen te volgen en mensen te vinden die naar hun schrijfproducten willen kijken.

5.3. Kortom

Over het algemeen zijn de meertaligheid en multiculturele achtergrond van studenten vaak als sterk punt genoemd door zowel de professionals als de studenten zelf. Hun vermogen zich aan te passen aan nieuwe situaties is ook relatief vaak als sterk punt genoemd. Het migratieproces brengt ook met zich mee dat het groeiproces van de studenten versneld raakt en dat ze in een korte periode zelfstandig worden. Daarnaast leren ze kritischer te zijn over hun eigen keuzes. Ook de multiculturele opvoeding van de studenten wordt als sterkte genoemd. Door deze multiculturele opvoeding staan ze open om elkaar en anderen te helpen. Tot slot zijn het vaak moedige studenten die het aangedurfd hebben hun vertrouwde omgeving te verruilen voor een onbekende omgeving. Wat opvalt is dat er verschillen zijn tussen de sterke punten die de studenten opnoemen en de sterke punten die de professionals opnoemen. Dit geeft aan dat er blinde vlekken zijn bij de professionals voor wat betreft

Tabel 14. Weergave sterktes ABC-studenten volgens deelnemers

Sterktes van studenten uit de ABC-eilanden								
	Professionals					Studenten		
Groep ⁹	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Meertalige en multiculturele achtergrond</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
<i>Out-of-the-box-denken</i>		✓	✓					
<i>Het doorzettingsvermogen van studenten op relatief jonge leeftijd</i>	✓	✓	✓	✓	✓			
<i>Invloed van verschillende culturen</i>	✓		✓					
<i>Studenten bieden elkaar steun</i>	✓	✓	✓	✓		✓		
<i>Studenten willen graag bijdragen aan hun gemeenschap</i>		✓		✓		✓		
<i>Versnelde persoonlijke groei</i>	✓					✓	✓	✓
<i>In korte tijd zelf veel leren regelen</i>				✓		✓	✓	✓
<i>Studenten zijn leergierig</i>						✓	✓	✓

de (zelfervaren) sterktes van de studenten en dat er bij de studenten blinde vlekken zijn voor de sterktes die anderen in hen zien.

⁹ Groep 1: Coaches, stichtingen en particulieren; Groep 2: Decanen, studentenbegeleiders en projectleiders; Groep 3: Docenten, studie- en beleidsadviseurs; Groep 4: Officiële instanties; Groep 5: Wetenschappers; Groep 6: Algemene studenten; Groep 7: AFY-studenten; Groep 8: Studenten entrepreneurs.

Uitgelicht: Taalbuddy's

TAALbuddy's

TAALbuddy's is drie jaar geleden als start-up subsidie binnen het VISTA College gestart. Hierbij was er sprake van een samenwerking tussen het VISTA College en de Stichting Lezen en Schrijven. Bij TAALbuddy's gaat het erom dat studenten iets voor elkaar kunnen betekenen op sociaal en academisch niveau. Mbo-studenten van niveau 3 of 4 (taalbuddy) worden gekoppeld aan mbo-studenten van niveau 1 of 2 (taalvrager) op basis van een sociale klik tijdens een informele speeddate-sessie. Naast een organische klik is het bij het koppelen van taalbuddy's en taalvragers van belang, dat de taalbuddy in staat is de specifieke vraagstukken van de taalvrager te beantwoorden. Om deze reden moeten taalbuddy's de Nederlandse taal op tenminste 2F-niveau beheersen. Taalbuddy's worden vóór de aanvang van de speeddatesessie door middel van vijf trainingsmomenten voorbereid op hun rol als taalbuddy. Hun coachende en didactische vaardigheden worden bijvoorbeeld aangescherpt. Na afronding van het traject krijgen zij een certificaat, dat weer mooi op hun cv staat.

Stichting Lezen en Schrijven heeft voor TAALbuddy's speciaal materiaal ontwikkeld dat binnen het kader van het MBO past. Dit materiaal is gericht op de belevingswereld van MBO-studenten. Het materiaal wordt gebruikt tijdens de vijf trainingsmomenten en behandelt de volgende onderwerpen: kennismaken, spreken en gesprekken voeren, lezen, schrijven en spelling en grammatica. Naast het vergaren van theoretische kennis over de taal, kunnen taalbuddy's ook hun communicatieve vaardigheden oefenen, oefenen met feedback geven en leren verschillende hulpmiddelen te gebruiken.

Na het winnen van het Europees Talenlabel nam de belangstelling voor dit project toe, waarbij TAALbuddy's-pilots op meerdere scholen zijn gaan draaien. Uiteindelijk heeft TAALbuddy's zich ontwikkeld tot een landelijk keuzedeel voor het MBO. In eerste instantie heeft TAALbuddy's niet veel te maken met Caribisch-Nederlandse studenten, maar het kan wel als voorbeeld dienen en aangepast worden voor Caribisch-Nederlandse studenten. Een vertegenwoordiger van het VISTA college en een vertegenwoordiger van Stichting Lezen en Schrijven hebben aan dit onderzoek meegewerkt en hebben meegedacht over hoe TAALbuddy's aangepast zou kunnen worden voor Caribisch-Nederlandse studenten.

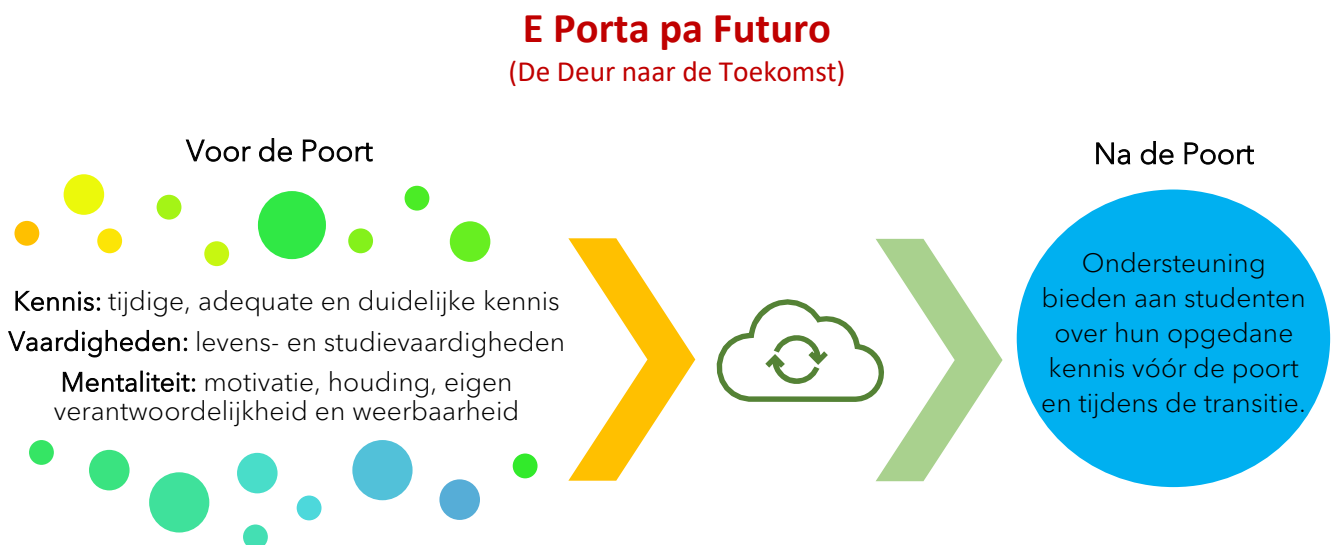
6. Oplossingen voor het achterblijvende studiesucces

Tijdens ronde 1 van de interviews hebben alle deelnemers afzonderlijk de mogelijkheid gekregen een ideale oplossing voor het probleem te vinden. De antwoorden waren een eerste aanzet tot het gezamenlijk ontwerpen van oplossingen in de tweede ronde. In de kaders vindt u per groep de aangestipte oplossingen door individuele deelnemers.

Aan het begin van de tweede ronde werden de bevindingen uit de eerste ronde in grote lijnen samengevat voor de deelnemers. Hierna zijn de deelnemers voor ruim 30 minuten aan het werk gegaan om gezamenlijk, in heterogene groepen, interventies te ontwerpen. De interventies dienden rekening te houden met de uitdagingen voor én de sterktes van de studenten. In dit hoofdstuk worden de interventies, ontworpen door professionals én studenten gezamenlijk, gepresenteerd.

6.1. E Porta pa Futuro

In deze interventie werd de nadruk gelegd op drie aspecten die ten minste twee jaar vóór het vertrek naar Nederland aandacht moesten krijgen. Deze aspecten waren: kennis, vaardigheden en mind-set. Aan alle drie aspecten kan door middel van lezingen, cursussen, workshops en informatieavonden aandacht worden besteed. Hierbij is het wel belangrijk dat instanties in Nederland en op de eilanden met elkaar samenwerken. Zoals te zien is in Figuur 12, is het idee dat de informatie die de studenten nodig hebben om verder te studeren, vóór de poort gegeven wordt. Vervolgens moet na de periode van transitie, waar studenten zich persoonlijk verder ontwikkelen en ervaringen opdoen, een infrastructuur beschikbaar gesteld worden, waarbij ze na de poort verdere ondersteuning kunnen krijgen met betrekking tot de aspecten die vóór de poort behandeld zijn.

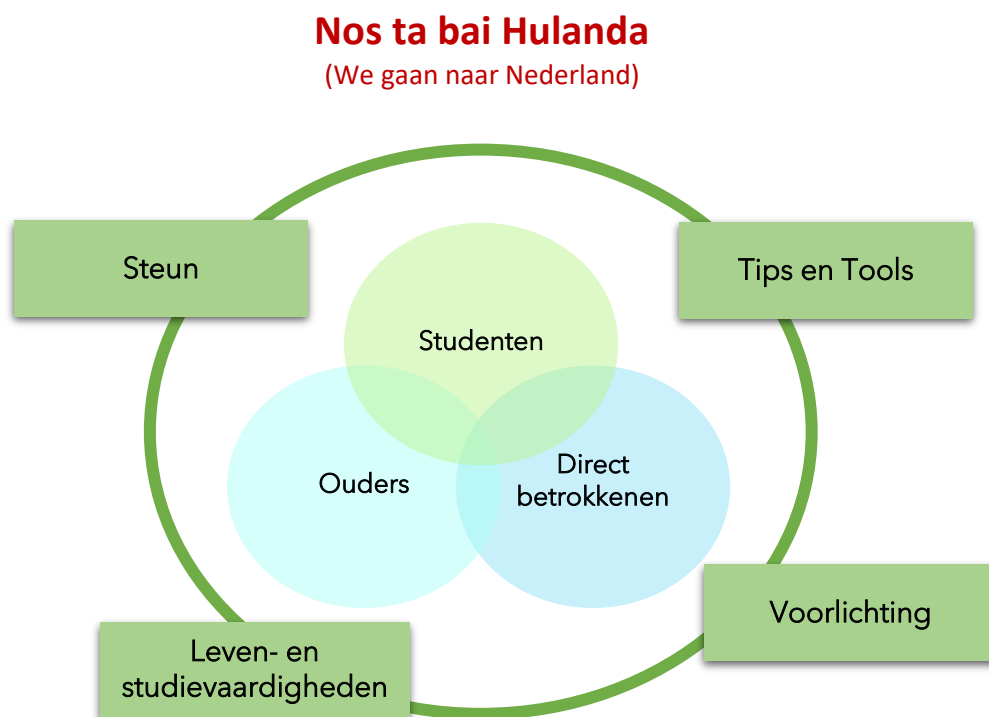

Figuur 12. Weergave interventie "E Porta pa Futuro".

Het effect van deze interventie is volgens de ontwerpers dat middelbare scholen meer betrokken worden bij de voorbereiding van de studenten, dat instanties op de eilanden en in Nederland met elkaar gaan samenwerken, dat studenten kritische vragen leren stellen en dat de zelfverkenningvaardigheden van de studenten bevorderd worden. Een grote uitdaging hierbij is het volgende: Hoe kan de informatieoverdracht zodanig plaatsvinden dat de studenten de informatie daadwerkelijk opnemen en daarmee zelf aan de slag gaan, voordat ze naar Nederland emigreren. Uit ervaring wisten de deelnemers namelijk dat het soms niet effectief is gebleken informatie voor de deur te geven, aangezien de studenten vooraf vaak denken dat ze geen problemen zullen ervaren, en de informatie ook in beperkte mate opnemen.

6.2. Nos ta bai Hulanda

Deze interventie was gericht op de studenten en hun ouders en direct betrokkenen. Het gaat hier om tijdige voorbereiding van studenten op de eilanden op hun vervolgstudie. De ouders en direct betrokkenen moeten worden voorgelicht en voorbereid op het verder studeren van hun kind. Zij moeten informatie krijgen over het starten met sparen voor hun kind(eren), ruim voordat deze naar het buitenland vertrekken. De ouders en opvoeders zouden bijeenkomsten moeten bijwonen, waar hun geleerd wordt elkaar te ondersteunen als opvoeders en waar ze meer informatie krijgen over hoe het verder studeren voor hun kind eruit gaat zien. Dit om de financiële druk op de studenten te verminderen. Het is de bedoeling voor de studenten basismodules, zoals budgetteren, het maken van concrete toekomstplannen, het migratieproces en taalcursussen te ontwerpen.

Figuur 13. Weergave interventie "Nos ta bai Hulanda".

Het doel van deze interventie is het gebrek aan emotionele steun bij migrerende studenten aan te pakken. Vaak voelen studenten dat ze het niet aan hun ouders kunnen vertellen, wanneer ze een tentamen/semester niet gehaald hebben of psychische problemen ervaren. Het niet kunnen praten over hun problemen met hun ouders zorgt voor een enorme druk op de studenten. Deze druk heeft o.a. invloed op hun verdere academische prestaties en geestelijk welzijn. Aan de andere kant hebben ouders en opvoeders vaak onrealistische verwachtingen van het leven en studeren in het buitenland. Ouders en opvoeders zouden tijdens deze interventie ook een vangnet opbouwen, bestaande uit andere ouders en opvoeders. Dit maakt het mogelijk dat ook de ouders elkaar ondersteunen.

Hiernaast is het de bedoeling modules voor de studenten te ontwikkelen. Deze modules moeten zodanig ingericht worden, dat ze relevant zijn voor alle toekomstige studenten: zowel studenten die op de eilanden blijven, in de regio blijven of naar Nederland gaan om verder te studeren, ontwikkelen waardevolle vaardigheden.

Het effect van deze interventie zou moeten zijn dat studenten contact blijven houden met hun ouders, ook als het slecht gaat. De grootste uitdagingen bij de implementatie van deze interventie zijn: de financiering ervan, het creëren van materiaal en het opleiden van begeleiders. Deze interventie lijkt op de interventie “E Porta pa Futuro”, maar de focus ligt meer op de ouders en opvoeders dan op instanties.

Studenten

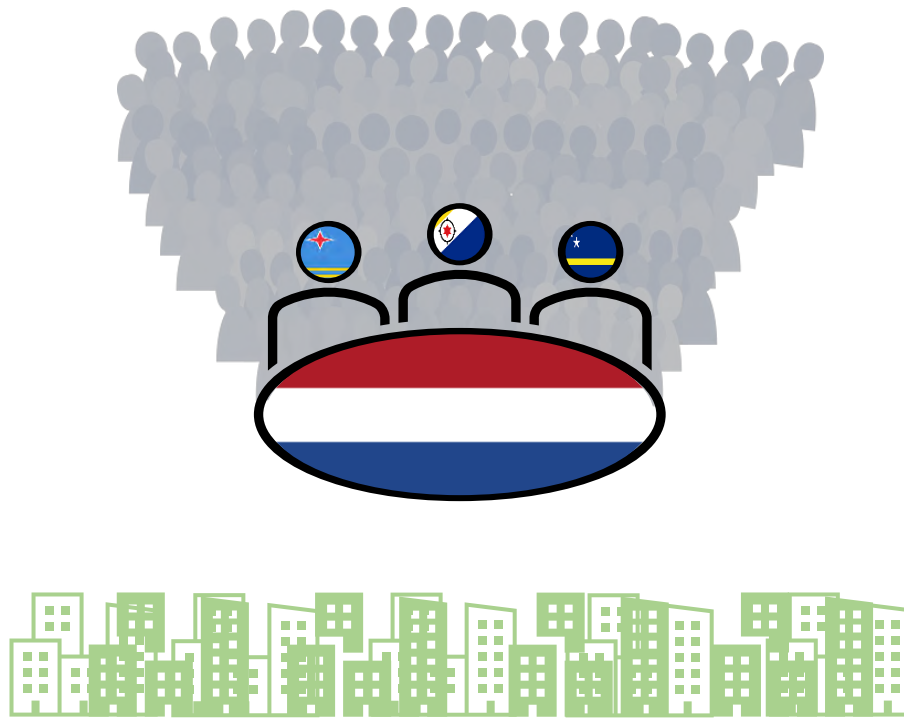
“Je moet een vriendenkring creëren die je motiveert om te studeren. Een vriendenkring waarin jullie tips met elkaar kunnen uitwisselen en elkaar ook bij het leren kunnen ondersteunen.”

- Online meeloopdagen organiseren.
- Vóór vertrek en/of vlak bij aankomst voorlichting over het migratieproces.
- Meer informatie verschaffen over Nederland, de Nederlandse cultuur en de omgangsregels.
- Zelf ervaren en ontdekken van uitdagingen.
- Langer opvang tijdens het eerste jaar.
- Gedifferentieerde opvang.
- Zelf actief op zoek gaan naar hulp.
- Gebruik maken van beschikbare hulp.
- Durf het Nederlands te spreken.
- Zoek Nederlandse vrienden.
- Sluit in het begin aan bij je studie en medestudenten.
- Scholen op de eilanden moeten gebruik maken van de multiculturele en meertalige competenties van de leerlingen.

6.3. Commissie ABC-eilanden

Bij deze interventie pleitten de deelnemers voor een centrale commissie van de ABC-eilanden in het Koninkrijk. De taak van deze commissie zou zijn alle ontwikkelingen die de studenten uit de ABC-eilanden aangaan, in de gaten te houden. De commissie moet uit vertegenwoordigers van elk eiland bestaan en samen moeten werken met de plaatselijke opvangcommissies in Nederland, studentenorganisaties, de initiatieven binnen de verschillende onderwijsinstellingen in Nederland en de middelbare scholen op de eilanden.

Commissie ABC-eilanden

Figuur 14. Weergave interventie Commissie ABC-eilanden.

De vertegenwoordigers van de commissie kunnen ook samenwerken als het om de voorbereiding en ondersteuning van ABC-studenten gaat. De commissie behartigt de belangen van studenten. Verder moet de commissie over alle informatie over de ABC-studenten beschikken en bij problemen studenten door kunnen verwijzen naar de geschikte personen en/of organisaties. Bovendien zorgt de samenwerking met belanghebbenden voor transparantie. De commissie bewerkstelligt dat de gemeenschap als een verenigd front de uitdagingen die de studenten aangaat.

Net als bij “E Porta pa Futuro” gaat het hier om het versterken van de samenwerkingsverbanden.

Officiële instanties

“Ze moeten zichzelf leren kennen – hun sterke en minder sterke punten en wat ze leuk vinden.”

- Meer aandacht aan de studenten geven.
- Investeren in hun voorbereiding op de eilanden.
- Meer samenwerking tussen instanties op de eilanden en in Nederland.
- Efficiënt kiezen van waar meer aandacht voor nodig is en waarin geld geïnvesteerd moet worden.
- Kijken naar de behoeftes van individuele studenten bij kiezen van de interventie.

6.4 Know Yourself

Bij deze interventie staan de geestelijk gezondheid en persoonlijke ontwikkeling van studenten en de ABC-gemeenschap centraal. Vanaf de onderbouw van de middelbare school zou een vak moeten worden gegeven waarbinnen verschillende vaardigheden die moeten leiden tot meer zelfkennis en goed zorgen voor de eigen geestelijke en emotionele gezondheid, aan de orde moeten komen en moeten worden geoefend.

Know Yourself

Figuur 15. Weergave interventie 'Know Yourself'.

Het is van belang om jong te beginnen, omdat scholieren meerdere belangrijke keuzes maken tijdens hun periode in het voortgezet onderwijs. Bijvoorbeeld het kiezen van een profiel. Het traject 'Know Yourself' zou beschikbaar gesteld moeten worden op alle scholen. Hiervan zou de hele bevolking profijt kunnen hebben. Alle studenten, ongeacht hun niveau, zullen het als jongvolwassenen beter doen, omdat ze zichzelf beter hebben leren kennen, geleerd hebben zelfverzekerder te zijn en verhoogde weerbaarheid hebben opgebouwd.

Daarnaast is het doel studenten vaardigheden aan te leren die hen in staat stellen de migratie-effecten op te vangen. Zo leren ze tegenslagen beter op te vangen en ervaringen psychisch beter te verwerken, wanneer ze eenmaal in het buitenland studeren. Studenten leren beter het hoofd te bieden aan uitdagingen en om hulp te vragen bij professionals, wanneer ze het zelf niet kunnen oplossen.

Deze interventie heeft raakvlakken met "Nos ta bai Hulanda" en "E Porta pa Futuro" als het om psycho-educatie gaat.

6.5 Oriëntatiejaar in Nederland

Bij deze interventie gaat het om het instellen van een oriëntatiejaar. In dit jaar studeert de student in Nederland en krijgt hij/zij zelfinzicht. In deze interventie staat samenwerking tussen de verschillende onderwijsinstellingen en toeleverende scholen op de eilanden centraal. Het doel is studenten de kans te geven het studeren in Nederland te ervaren. Deze interventie is speciaal voor

studenten die naar Nederland willen verhuizen, maar niet voldoende informatie hebben over migratie en de Nederlandse cultuur en studenten die niet weten of ze in Nederland willen studeren of ergens anders.

Om dit te bewerkstelligen krijgen studenten de mogelijkheid kort te studeren aan verschillende onderwijsinstellingen in verschillende regio's. Zij kunnen enkele cursussen volgen aan deze instellingen en meedoen aan andere studentenactiviteiten. Zodoende zullen studenten ook levens- en studievaardigheden ontwikkelen, zelfkennis verzamelen en het Nederlands oefenen in verschillende sociale en academische contexten. Een voordeel hiervan is dat de studenten hun cultuurschok kunnen verwerken, zonder de druk van het behalen van alle punten voor één opleiding in één studiejaar.

Oriëntatiejaar in Nederland

Figuur 16. Weergave interventie oriëntatiejaar in Nederland.

De grootste uitdagingen bij deze interventie zijn dat (1) studenten studiefinanciering moeten kunnen krijgen in dit oriëntatiejaar, (2) er vooraf kamers/short-stays voor studenten geregeld moeten worden en (3) studenten gemotiveerd moeten worden om het programma te volgen. Het voordeel van zo'n programma is dat studenten een betere inschatting kunnen maken of studeren in Nederland iets voor hen is. Uiteindelijk zal het oriëntatiejaar ervoor zorgen dat hun studieschuld beperkt blijft, omdat ze tot een betere studiekeuze komen of niet verder gaan studeren, als het niet voor hen blijkt te zijn.

6.6 Kenniscentrum

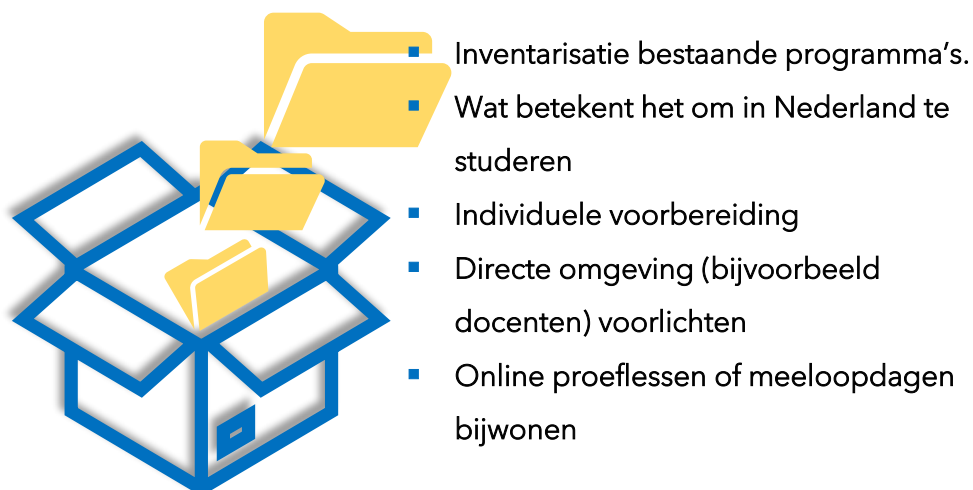
Bij deze interventie gaat het om het oprichten van een platform waar informatie over alle bestaande programma's en interventies geïnventariseerd is. Iedereen die dit wenst, kan gebruik maken van dit kenniscentrum. Het kan gaan om studenten die hulp zoeken, professionals die studenten willen doorverwijzen, en organisaties die samenwerkingspartners zoeken voor een project.

Studieadviseurs, beleidsadviseurs en docenten

“Op het moment dat je een helder beeld hebt van wie je bent en wat je voor de maatschappij wilt betekenen en je een stap in die richting maakt is dat succesvol.”

- Geen extra programma's, maar gewoon erkenning voor hun uitgangspositie.
- De studenten die niet aan het overleven zijn, meer uitdagingen geven.
- Realistische voorlichting.
- Samenwerking tussen onderwijsinstellingen en/of hun afdelingen.
- Samenwerking tussen verschillende instanties die zich inzetten voor de studenten.
- Als docent een veilige omgeving creëren.
- Erkenning van de doelgroep als een aparte groep.
- Stimuleren van contact tussen Caribisch-Nederlandse studenten en andere studenten.
- Buddysystemen.
- Meer aandacht aan '21st century skills' op middelbare scholen.
- Vroegtijdige voorbereiding.
- Voorlichting over het emigratieproces.
- Combineren van interventies die verschillende uitdagingen aanpakken.
- Een kenniscentrum over verschillende initiatieven oprichten.
- Werken aan inclusief onderwijs.
- Studenten leren om strategische keuzes te maken bij hun aanpassingsstrategie.
- Positieve aspecten blijven benadrukken bij coaching.

Kenniscentrum

Figuur 17. Weergave interventie Kenniscentrum.

Deze interventie vereist, net als “E Porta pa Futuro” en “Commissie ABC-eilanden”, dat verschillende organisaties met elkaar samenwerken. De behoefte aan een platform komt voort uit het feit dat er

veel organisaties zijn die zich inzetten voor Caribisch-Nederlandse studenten en er veel programma's zijn op hogescholen en universiteiten voor deze studenten, maar dat dit vaak niet bekend is bij de studenten zelf, diens begeleiders en andere organisaties. Om te voorkomen dat het wiel telkens opnieuw wordt uitgevonden, kan men het platform raadplegen om kennis te krijgen van wat er allemaal al is.

Coaches, stichtingen en particulieren

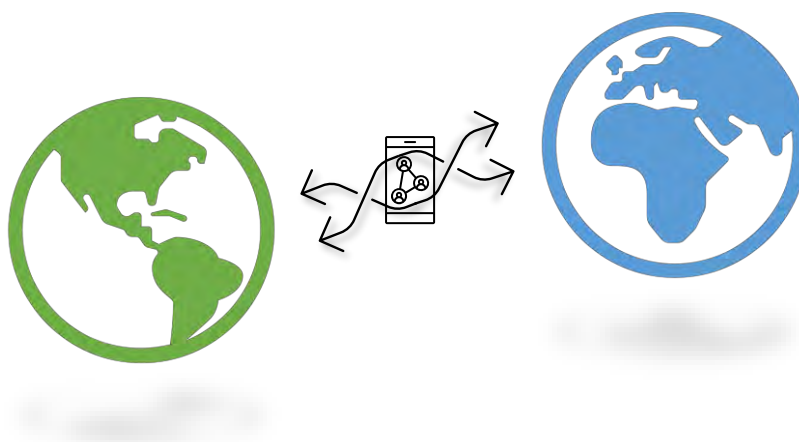
"Studenten moeten weten wat er met ze gebeurt (vóór vertrek en tijdens aanpassing) want dan worden ze rustiger."

- Kennis over hun geschiedenis bijbrengen.
- Bewustwording met betrekking tot de Nederlandse schoolcultuur.
- Gebruik maken van hun multiculturele en meertalige achtergrond.
- Studenten trainen in voor zichzelf leren opkomen.
- Bewustwording verschaffen over omgangsregels in Nederland.
- Begeleiding verspreiden over het eerste studiejaar.
- Studenten leren om strategische keuzes te maken bij hun aanpassingsstrategie.
- Positieve aspecten blijven benadrukken bij coaching.

6.7 Get a Grip: Grip op je leven in Nederland

Bij deze interventie staat het bouwen van een netwerk en het oefenen van het Nederlands centraal. ABC-studenten worden, voordat ze naar Nederland vertrekken, in contact gebracht met studenten die al in Nederland studeren. Op deze manier kunnen ze, voordat ze naar Nederland emigreren, op een natuurlijke manier beginnen met het bouwen van een netwerk (op afstand). Dit is een soort buddy-op-afstand interventie, die de toekomstige studenten in staat stelt om vóór de emigratie aan de opbouw van zijn/haar sociaal en academisch kapitaal te werken.

Get a Grip: Grip op je leven in Nederland

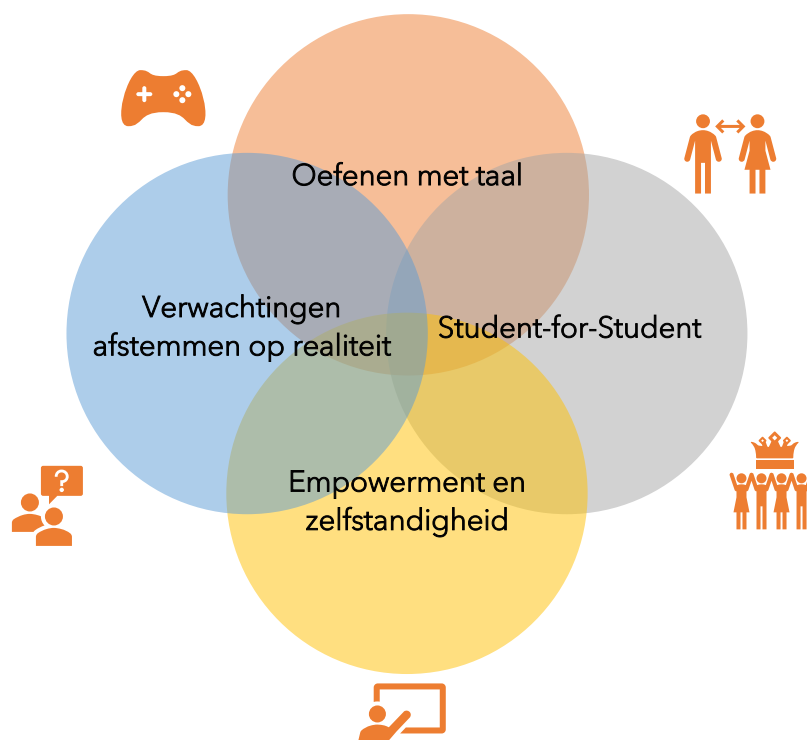

Figuur 18. Weergave interventie "Get a Grip".

6.8 Pre-study Program: The *Yudansa* Bundle

Deze interventie bestaat uit verschillende onderdelen die ABC-scholieren kunnen helpen. Deze onderdelen zijn: (1) oefeningen met taal, (2) trainingen ter bevorderingen van de zelfstandigheid en ter empowerment, (3) als doel heeft realistische verwachtingen te creëren en (4) een buddyprogramma. In het eerste en tweede onderdeel gaat het om het ontwikkelen van een game met een groeimeter. Met deze game kunnen scholieren individueel het Nederlands oefenen op een informele en laagdrempelige wijze. De game biedt ook de mogelijkheid om te oefenen met statistiek, budgetteren en het ontplooiën van ondernemend gedrag. In het derde onderdeel worden voorlichtingsbijeenkomsten aan ouders en scholieren aangeboden. Deze voorlichtingsbijeenkomsten dienen te zorgen voor het creëren van realistische verwachtingen over het studeren in Nederland. Het doel is de kloof tussen de verwachtingen vooraf en de ervaringen na migratie te verkleinen. Het laatste onderdeel betreft een buddysysteem, bestaande uit studenten die een sleutelfiguur kunnen worden in het leven van de studenten, als ze eenmaal in Nederland zijn. Deze buddy's kunnen op basis van hun ervaringen de toekomstige studenten adviseren en een luisterend oor bieden. Door het buddyprogramma worden studenten in hun kracht gezet, omdat zij zich gezien voelen in hun nieuwe gemeenschap en op de hoogte zijn van de uitdagingen die migratie met zich meebrengt.

Pre-study Program: The *yudansa* bundle

Figuur 19. Weergave interventie "Pre-study Program".

Een bijkomstigheid bij deze interventie is dat studenten ervoor kunnen kiezen bepaalde onderdelen niet te volgen. Het is ook mogelijk onderdelen apart te volgen. Dit scheelt studenten, die er op bepaalde onderdelen al goed voorstaan, tijd zonder dat de effectiviteit van de interventie afgezwakt wordt. De vragen die hierbij gesteld kunnen worden, zijn: (1) Hoe moeten studenten gemotiveerd worden om deel te nemen aan een pre-study program? en (2) Hoe moeten docenten in Nederland voorbereid worden om met deze groep om te gaan?

Decanen, begeleiders en projectleiders

“Als je een ruimte creëert waar je begint met ‘ik ken jou niet maar ik ken jouw cultuur wel’ wordt het makkelijker.”

- Buddyprojecten zodat studenten een sociaal kapitaal kunnen opbouwen voor migratie.
- Buddysystemen tussen Nederlandse studenten die naar de eilanden gaan en ABC-studenten.
- In de curricula meer samenwerkingsmomenten tussen Europees-Nederlandse studenten en Caribisch-Nederlandse studenten inbouwen.
- Studenten zo vroeg mogelijk vóór de poort voorbereiden.
- Ouders actief betrekken bij de voorbereiding van hun kind om in het buitenland te gaan studeren.
- Initiatieven om de zelfstandigheid en verwachtingen van de studenten aan te pakken.

6.9. Kortom

Het is duidelijk dat bij het vormgeven van deze interventies deelnemers rekening hebben gehouden met de verschillende uitdagingen die de studenten tegenkomen. De interventies richten zich voornamelijk op het oplossen van het probleem van onvoldoende sociaal en academisch kapitaal en onvoldoende Nederlandse taalbeheersing. Het gebrek aan kennis over het studentenleven door ouders wordt ook meerdere malen aangepakt. Hetzelfde geldt voor het gebrek aan samenwerking tussen de verschillende instanties die te maken hebben met de Caribisch-Nederlandse studenten. Verschillende programma's richten zich ook op de voorbereiding, interventies vóór de poort, en het aanpakken van de psychische problemen bij de studenten.

Uitdagingen die minder aan bod zijn gekomen, zijn onder andere het creëren van bewustwording onder de Nederlandse studenten (en docenten) over de cultuur op de eilanden, het stimuleren van de ontwikkeling van interculturele competenties bij docenten en het hervormen van het onderwijssysteem op de eilanden. Bij het ontwerpen van de interventies is de omgeving waarin de studenten belanden, minder aan bod gekomen. Het is ook opvallend dat meerdere malen voorgesteld wordt om voorlichtingsactiviteiten voor studenten te organiseren, terwijl de studenten aangeven dat de informatie uit deze voorlichtingsactiviteiten niet beklijft. Het is duidelijk dat men op zoek moet gaan naar alternatieven voor voorlichtingsactiviteiten. Meer cursussen en trainingen waar studenten actief aan het werk gaan, zouden een oplossing kunnen zijn.

Opvallend is dat geen enkel programma gebruik heeft gemaakt van de meest genoemde sterkte van de studenten: hun meertaligheid. Wel is in interventies rekening gehouden met het feit dat ze zich gemakkelijk aan nieuwe situaties kunnen aanpassen door hun multiculturele opvoeding (“Het oriëntatiejaar in Nederland”) en dat ze het aandurven om te netwerken en elkaar te ondersteunen. Dit laatste was voornamelijk het geval in de interventies en onderdelen die gebruik maken van buddy's. Hiernaast houdt het “Pre-Study Program: The Yudansa Bundle” rekening met het gegeven dat er grote verschillen kunnen zijn tussen studenten en dat het mogelijk is dat individuele studenten bepaalde onderdelen al beheersen en dus niet onnodig deze onderdelen moeten volgen.

7. Conclusie

De vraag die centraal stond in dit onderzoek is: ‘Wat hebben studenten uit de ABC-eilanden nodig om academisch succesvol te zijn in het Nederlandse hoger onderwijs?’. Om deze vraag te beantwoorden hebben we eerst een inventarisatie gemaakt van de huidige stand van zaken op basis van de literatuur, hierna hebben we een overzicht gegeven van de verschillende initiatieven die er al bestaan om het studiesucces van de Caribisch-Nederlandse studenten te vergroten.

Om te achterhalen in hoeverre deze initiatieven aansluiten bij de uitdagingen die de studenten tegenkomen, hebben we groepsinterviews gevoerd met professionals en studenten in aparte groepen. Op basis van deze interviews hebben we een inventarisatie gemaakt van de uitdagingen die de studenten tegenkomen en de sterktes die deze studenten bezitten. Vervolgens hebben de deelnemers in vier gemengde groepen van professionals en studenten acht verschillende interventies ontworpen om het probleem van achterblijvend studiesucces onder Caribisch-Nederlandse studenten aan te pakken.

De bevindingen uit al deze fasen van het onderzoek dienen als basis voor de aanbevelingen die we aan het einde van dit hoofdstuk zullen presenteren.

7.1. Recapitulatie

Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat een buitenproportioneel groot percentage van Caribisch-Nederlandse studenten uitvalt, van studie verandert en hun diploma buiten de nominale afstudeerperiode behaalt (Wolff, 2013; Broek et al., 2019; Cuppen en Van Essen, 2019). Op basis van de literatuur is aangenomen dat aan al deze factoren, die duiden op een laag studiesucces, waarschijnlijk factoren ten grondslag liggen die te maken hebben met het **immigratieproces**, het gebrek aan een **sociaal, academisch en economisch kapitaal**. Uit de behoeftepeiling bleek dat dit inderdaad het geval is, aangezien de meeste uitdagingen waar studenten uit de ABC-eilanden tegenaan lopen, onder te verdelen zijn in **sociale en academische uitdagingen**. **Talige uitdagingen** komen er ook bij.

Gebleken is dat opvangprogramma's vooral gericht zijn op **het verzachten van de landing** direct na migratie door voorlichting te geven en de studenten te helpen met het regelen van belangrijke zaken, voordat ze aan de studie beginnen. De rol van deze opvangprogramma's is en blijft belangrijk, aangezien het terecht komen in een nieuwe leefomgeving gepaard gaat met het in werking treden van zowel psychologische als sociale factoren die een effect kunnen hebben op het acculturatieproces (Hua, 2014). Mentorprogramma's zetten in op het stimuleren van **de opbouw van nieuwe relaties** en dragen hiermee bij aan het opbouwen van een sociaal kapitaal. Dit sociaal kapitaal is echter gericht op landgenoten en minder op het bouwen van relaties met Europees-Nederlandse studenten. Hetzelfde geldt voor de verschillende organisaties, zoals studentenverenigingen, die sociale activiteiten organiseren. Echter, het blijkt dat juist **contact met Europees-Nederlandse studenten en docenten** de academische en sociale integratie kan bevorderen.

Verschillende onderwijsinstellingen in de Randstad bieden cursussen en trainingen aan die gericht zijn op het **bijbrengen van studievaardigheden en het verbeteren van de Nederlandse taalbeheersing**. Onderwijsinstellingen, zoals die in Amsterdam, Den Haag, Nijmegen en Rotterdam, waar de concentratie Caribisch-Nederlandse studenten het hoogst is, hebben meestal één of meerdere programma's speciaal voor deze studenten. Op onderwijsinstellingen buiten de Randstad zijn deze cursussen en trainingen minder gebruikelijk, maar alle Caribisch-Nederlandse studenten, ongeacht de stad waarin ze studeren, **hebben behoefte aan trainingen en cursussen** gericht op het bijbrengen van deze vaardigheden, die essentieel zijn voor de academische integratie. Behalve ondersteuning door onderwijsinstellingen wordt er hulp of steun geboden door relatief veel organisaties en particulieren. Er zijn ook studenten die zelf het initiatief hebben genomen om een programma op te zetten. Echter, de studenten **weten deze organisaties niet altijd te vinden** of doen er relatief lang over om bij deze organisaties aan te kloppen voor hulp.

Uit de inventarisatie van de uitdagingen bleek dat studenten ondanks alle beschikbare hulp nog steeds **talige, sociale en academische uitdagingen ervaren**. De talige uitdagingen hebben betrekking op het niveau van taalvaardigheid in het Nederlands. Het betrof weliswaar ook schriftelijke taalbeheersing, maar de **mondelinge taalbeheersing** vormde het grootste probleem. Een nog groter probleem dan de feitelijke mondelinge taalbeheersing was de perceptie van de studenten zelf van hun mondelinge taalbeheersing. Veel van de studenten bleken een zeer **laag zelfvertrouwen** te hebben, wanneer het ging om het spreken van het Nederlands. Docenten gaven aan dit ook te merken.

De professionals waren van mening dat geïnvesteerd zou moeten worden in **voorlichting over de Nederlandse cultuur** en over de geldende normen en waarden en omgangsregels. De interviews met de studenten wezen uit dat men het moment van voorlichting wel voorzichtig dient te kiezen. **Voorlichting vóór de poort heeft relatief weinig effect**, omdat studenten dan nog niet ervaren hebben hoe het is om in Nederland te studeren en de problemen nog niet aan den lijve hebben ondervonden. Studenten gaven aan dat ze meer baat zouden hebben bij interventies die hen in staat stellen te **ervaren hoe het is om in Nederland te wonen en te studeren**. Zij hadden behoefte aan handvatten om hen te helpen met het opbouwen van een cultureel kapitaal.

Hoewel de meeste bestaande programma's zich richten op de sociale aspecten en **(ouderejaars)studenten** uit de eilanden zeer bereid zijn elkaar te helpen, kan meer gedaan worden aan de verbinding tussen Europees-Nederlandse en Caribisch-Nederlandse studenten. Er moet niet altijd van uitgegaan worden dat alleen de Caribisch-Nederlandse studenten moeten integreren, maar dat ook van de Europees-Nederlandse studenten meer betrokkenheid en inzet verwacht zou mogen worden; soms blijken **uitsluitingsmechanismen** namelijk een rol te spelen. Hetzelfde geldt voor de docenten: zij zouden zichzelf kunnen scholen en bijscholen in **interculturele vaardigheden**.

Opvallend is dat in bestaande programma's weinig beroep wordt gedaan op de **sterke punten van de studenten**. Nieuwe, recentere initiatieven onderkennen het belang van empowerment om het proces van ontheemding aan te pakken; studenten moeten zichzelf beter leren kennen en hun krachten ontdekken. In deze programma's wordt gewerkt aan **het zelfvertrouwen van de studenten** en **het creëren van een veilige omgeving**. Deze programma's zijn in opkomst en uit de interviews bleek dat meer van deze programma's wenselijk zijn om het verlies van zelfvertrouwen en het ontstaan van psychologische problemen te voorkómen. Hieraan gerelateerd bleek het ook belangrijk te investeren in de **kennis van de ouders** over het leven en het studeren in Nederland.

Uit de voorgestelde oplossingen bleek dat uitgebreidere, **systematische en holistische programma's** nodig zijn. Samenwerking bleek het sleutelwoord te zijn. Samenwerking tussen de verschillende onderwijsinstellingen in Nederland, samenwerking tussen hogere onderwijsinstellingen in Nederland en middelbare scholen op de eilanden, **samenwerking** tussen officiële instanties op de eilanden en instanties in Nederlands, samenwerking tussen de eilanden, samenwerking tussen scholen en ouders en, ten slotte, samenwerking tussen alle instanties die zich inzetten voor Caribisch-Nederlandse studenten. De belangrijkste conclusie is dat men verder moet gaan dan het plegen van conventionele interventies en conventionele manieren van helpen en interveniëren. Het probleem moet breder **aangepakt worden**.

Als om het bevorderen van de taalvaardigheid **Nederlands** gaat, gaat het niet alleen om het uitleggen van hoe het Nederlands in elkaar zit, hoe je zinnen op de juiste manier construeert en hoe je werkwoorden vervoegt, maar ook om het oefenen van spreekvaardigheid en het werken aan het zelfvertrouwen van de studenten. Studenten gaven aan dat ze **op de eilanden onvoldoende oefenen met spreekvaardigheid Nederlands** en dat hun gebrek aan zelfvertrouwen in het gebruik van het Nederlands het product is van het feit dat ze altijd geleerd hebben door middel van een vreemde taal en dus weinig in staat zijn een beroep te doen op **kennis van hun moedertaal**. Dit werd voornamelijk door de Arubaanse studenten aangegeven.

Caribisch-Nederlandse studenten vallen uit in Nederlandstalige opleidingen, maar blijken uit te blinken in **Engelstalige opleidingen** en bij het volgen van een deel van hun studie in het buitenland. In deze opleidingen lijken uitsluitingsmechanismen een kleinere rol te spelen en lijken ze hun **meertaligheid** en sterktes gerelateerd aan hun **multiculturele opvoeding** beter in te kunnen zetten. Toch zagen we dat hun meertaligheid en multiculturele opvoeding nauwelijks ingezet werden bij de ontworpen interventies door de deelnemers aan dit onderzoek. Hier zou in de toekomst verandering in gebracht kunnen worden.

Om af te sluiten: de acht interventies die de deelnemers ontworpen hadden, richten zich op (1) het creëren van bewustwording over het zelf, (2) het ontwikkelen/vergroten van Nederlandse taalvaardigheid, (3) het veranderen van de houding, (4) het bevorderen van geestelijke en emotionele gezondheid, (5) het stimuleren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen en organisaties, (6) het stimuleren van interventies vóór de poort en (7) het creëren van platforms waar alle beschikbare informatie samengebundeld kan worden. Uit het bovenstaande blijkt dat er nog meer gedaan kan worden, dat er verschillende uitdagingen zijn die nog aangepakt kunnen worden en dat sterktes van studenten meer ingezet kunnen worden.

Aanbevelingen (1)

‘Wat hebben studenten uit de ABC-eilanden nodig om academisch succesvol te zijn in het Nederlandse hoger onderwijsstelsel?’. Hieronder volgt een aantal aanbevelingen.¹⁰

1. Naast het geven van voorlichting vóór de poort en aan de poort is het belangrijk de studenten ook ervaring te laten opdoen met aspecten van het studentenleven die ze tegen zullen komen. Dit kan door actievere werkvormen te gebruiken tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten, studenten (virtueel) mee te laten lopen en colleges te laten volgen, maar ook door bijvoorbeeld games te creëren die het leven in Nederland simuleren.
2. Om de academische integratie van Caribisch-Nederlandse studenten te stimuleren moet niet alleen van de Caribisch-Nederlandse studenten verwacht worden dat zij zich mengen met Europees-Nederlandse studenten. Er moeten tevens samenwerkingsvormen bedacht worden waarbij ook Europees-Nederlandse studenten baat hebben bij het aangaan van relaties met de Caribisch-Nederlandse studenten. Hierbij speelt bewustwording van elkaars culturele omgangsregels een belangrijke rol. De docent dient een actieve rol te spelen als facilitator van deze samenwerkingsvormen, maar daarvoor is nodig dat hij/zij zich bij laat scholen op het gebied van interculturele competenties.
3. De voorbereiding op het leven in Nederland moet ruim van tevoren starten, het liefst enkele jaren voor vertrek. Deze voorbereiding moet niet alleen op de potentiële studenten gericht zijn, maar ook op hun ouders en verzorgers. De voorbereiding zou moeten bestaan uit trainingen gericht op vaardigheden die de zelfreflectie, de zelfontwikkeling en het zelfvertrouwen kunnen vergroten. Deze voorbereiding zou op middelbare scholen aan alle scholieren gegeven moeten worden.
4. Het onderwijsstelsel op de eilanden moet meer aandacht besteden aan het Nederlands als vreemde taal. De aansluiting tussen het Nederlands zoals geleerd op de middelbare school op de eilanden en het Nederlands dat vereist is in het hoger onderwijs, verdient ook aandacht. Hierbij moet de juiste aandacht besteed worden aan lees-, schrijf-, luister- en spreekvaardigheid. Vooral dit laatste moet meer geoefend worden, zodat studenten ook meer zelfvertrouwen hebben in hun Nederlandse spreekvaardigheid. Naast taal moet tegelijkertijd gewerkt worden aan de “21st century skills”, zoals samenwerken, zelfregulering, kritisch denken en communiceren.

¹⁰ Vermeld moet worden dat aan deze studie geen studenten uit Bonaire hebben deelgenomen. Enkele organisaties die een groot deel van de opvang van de studenten regelt, waren ook niet vertegenwoordigd. Hoewel de informatieverzameling door middel van de interviews zeer uitgebreid was, bestaat er een kans dat bepaalde uitdagingen en sterktes onderbelicht zijn gebleven.

Aanbevelingen (2)

5. Middelbare scholen op de eilanden, hogescholen in Nederland, officiële instanties en studentenorganisaties moeten meer samenwerken. Deze samenwerking moet gericht zijn op het aangaan van langdurige en structurele relaties.
6. Professionals die met de studenten werken, moeten bij de vormgeving van hun programma's vaker uitgaan van de sterktes van de studenten en deze actief inzetten. Een gedifferentieerde aanpak is wenselijk, aangezien er grote verschillen tussen studenten kunnen zijn. Het besef moet aanwezig zijn dat niet alle Caribisch-Nederlandse studenten extra steun nodig hebben; sommige studenten hebben juist extra uitdaging nodig.
7. Er bestaan veel vormen van ondersteuning, maar er moet meer aandacht besteed worden aan het ontwikkelen en testen van deze methodes. Wat werkt wel en wat werkt niet? Bestaande trainingen, cursussen en opvangprogramma's moeten kritisch geëvalueerd worden.
8. Er moet een kenniscentrum opgezet worden, waarbij informatie over Caribisch-Nederlandse studenten, maar ook over voorzieningen voor de studenten in één oogopslag te vinden is. Deze informatie moet bekend gemaakt worden onder studenten, onderwijsinstellingen, docenten en organisaties die met deze studenten werken. Een dergelijk kenniscentrum maakt het gemakkelijker dat organisaties elkaar kunnen vinden en de studenten de organisaties kunnen vinden. Wellicht wordt hulp zoeken en vinden dan gemakkelijker voor de studenten.

Ons werk wordt op vrijwillige basis gedaan, waardeert u de inhoud van dit rapport en wilt u meer onderzoek en publicaties door ons ondersteunen? Doe dan een donatie.

***Levende Talen Papiaments
NL38 INGB 0006 4450 83***

*p/a Bureau Levende Talen
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht*

*Levende Talen Papiaments
C.P.M. Rommeplantsoen 89
1067 WV Amsterdam*

 papiaments@levendetalen.nl

 papiaments.levendetalen.nl

Nawoord

Op 18 oktober 2019 kwam ik op de Ánela Studiedag Monica Sienders tegen. Monica stelde mij de volgende vraag: “Wij hebben heel veel Caribisch-Nederlandse studenten op de opleiding, ze hebben veel talent, zijn gemotiveerd, maar toch lukt het hen vaak niet. Wat kunnen we doen?” Deze vraag heeft mij niet losgelaten. Na een gesprek met Monica en haar collega Nicole Spellen op de Hogeschool van Amsterdam, is het allemaal gaan rollen. Het bestuur van Levende Talen Papiaments nam het besluit om zich in te gaan zetten voor de Papiamentssprekende Caribisch-Nederlandse studenten.

In maart 2020 zouden we een expertmeeting houden. Door de maatregelen rondom COVID-19 waren we genooddaakt om deze expertmeeting af te lassen. Maar, er kwam een oplossing. In diezelfde periode, meldde Elisha Geerman zich bij ons. Zij was een Arubaanse bachelorstudent aan de Universiteit Utrecht en wilde in haar vrije studieruimte iets doen voor haar gemeenschap. Elisha bleek een grote aanwinst te zijn. Haar inzet en betrokkenheid waren voorbeeldig. Samen hebben we met veel plezier dit onderzoek opgezet en uitgevoerd. We gingen helemaal los en wat één sessie van een expertmeeting had moeten zijn, was uitgegroeid tot een volledig onderzoek. Na elk interview moesten we even napraten, ideeën uitwisselen en de verkregen informatie in ons hoofd ordenen. Telkens werden we verrast door de openhartigheid van onze deelnemers. Uiteindelijk hebben we nachtenlang aan het rapport gewerkt. Elisha, je bent een inspiratie.

Dit is ook het moment om Cateleine de Jong, Chantal Emerencia, Damian Barreto, Felix Timmermans, Folkert Kuiken, Garreling Michel, Genesis Ruiz, Gilia Croes, Gladys Brinckman-Reigina, Jair Ramones, James van der Linde, Jan Bollen, Jerry Gumbs, Judith Wolfs, Karenza Geerman, Kevin Rumai, Latisha, Laura Tromp, Majorie Wielkens, Manoemi Dedier, Miraila Bernadina-Theodora, Mishanella Nicasia, Monica Sienders, Nadia Mansouri, Nadine van Maasakker-Robertus, Nanja Jessen, Nicole Spellen, Noëlgel Pinedo, Rick Wolff, Roselien Ortela, Shantra Servinus, Shari van den Hout en Xena Semeleer te bedanken voor de waardevolle informatie die zij met ons hebben gedeeld. Jeannique Zimmerman, jouw bijdrage als interviewer was verfrissend en waardevol. Kris Martina en Andaye Delauney, bedankt voor jullie bereidheid om in te vallen als interviewer en jullie interesse in het onderwerp. Marion Snetselaar, bedankt dat je een oog hebt geworpen op het rapport. Als laatste, Jocelyne Ballantyne bedankt dat je ons in contact hebt gebracht met Elisha.

Door het onderzoek is mij heel duidelijk geworden dat het probleem van het achterblijvende studiesucces onder Caribisch-Nederlandse studenten een hardnekkig probleem is, maar dat de tijd rijp is om het tij te keren. Ik ben ervan overtuigd dat we over 10 jaar anders zullen kijken naar het studiesucces van Caribisch-Nederlandse studenten en in het bijzonderder ABC-studenten.

Aan alle studenten die deelgenomen hebben aan het onderzoek, voer de gesprekken die jullie met ons gevoerd hebben, ook met anderen. Laat je stem horen! Ik ben heel trots op jullie. Danki pa bosnan konfiansa i danki pa a kompartí bosnan opinion ku nos. Door jullie ben ik het Papiaments nog mooier gaan vinden. Jullie hebben mij laten zien dat het Papiaments daadwerkelijk een levende taal is, waar jullie je vrij en het beste in kunnen uitdrukken. Anto, bosnan ta na kaminda pa éksito. No duda den esaki.

Nihayra Leona
16 november 2020

8. Bronnen

- Broek, A. van den, Cuppen, J., Warps, J., Termorshuizen, T., Lodewick, J., Brukx, D., ... Mulder, J. (2019). *Monitor Beleidsmaatregelen Hoger Onderwijs 2018-2019. Studenten in het hoger onderwijs: Stand van zaken studiejaar 2018-2019: Doorstroom, instroom, studiekeuze, studievoortgang, studieuitval en studiefinanciering*. Nijmegen: ResearchNed (in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).
- Central Bureau van Statiek, Aruba. (2019). Census [Web pagina]. Geraadpleegd van <https://www.cbs.aw>
- Central Bureau van Statiek, Curaçao. (2011). Demographics Characteristics [Web pagina]. Geraadpleegd van <https://cbs.cw>
- Central Bureau van Statiek, Nederland. (2019). Caribbean Netherlands: Spoken languages and main language, characteristics [Web pagina]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/>
- Cuppen, J., & Essen, M. van. (2019). *Aanvullende analyses Caribische studenten in het hoger onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed (in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).
- Departamento di Enseñansa Aruba. (2019). Structura di enseñansa na Aruba [Web pagina]. Geraadpleegd van <http://ea.aw>
- Edwards, A. (2016). *English in the Netherlands: Functions, forms and attitudes*. Amsterdam, Nederland: John Benjamins.
- Gobierno Aruba. (2020). Historia di Reino Hulandes y Aruba [Web pagina]. Geraadpleegd van <https://gobierno.aw>
- Haagse Hogeschool. (2016). Verslag: Werkbijeenkomst studiesucces studenten uit Caribisch Nederland. Den Haag, Nederland: de Haagse Hogeschool.
- Hua, Z. (2019). *Exploring Intercultural Communication: Language in action* (2^e ed.). New York, V.S.: Routledge.
- Kester, E.-P., Buijink, S., Fun, J., & Hortencia, T. E. (2017). Language use, language attitudes and identity among Aruban and Curaçaoan students in the Netherlands. In N. Faraclas, R. Severing, C. Weijer, E. Echteld, E. Rutgers & R. Dupey (Eds.), *Archaeologies of Erasures and Silences. Recovering othered languages, literatures and cultures in the Dutch Caribbean and beyond* (pp. 13-29). Curaçao/Puerto Rico: UoC/UPR.
- Lectoraat Inclusive Education. (2020). *CarE: Caribbean empowerment. Een Community netwerkprogramma voor Caribisch Nederlandse studenten* (Rapport Nr. 1). Den Haag, Nederland: De Haagse Hogeschool.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2017). *Naar een hoger studierendement voor studenten uit de Caribische delen van het Koninkrijk* (Rapport Nr. 1). Den Haag, Nederland: De Haagse Hogeschool.
- Nuffic. (2015). Education system Curacao, St. Maarten and BES islands: Described and compared
- Rumai, K. (2020). We kunnen het ook, maar soms is de stap te groot (bachelor thesis). Leiden, Nederland: Hogeschool Leiden.
- Wolff, R. P. (2013). *Presteren op vreemde bodem: Een onderzoek naar sociale hulpbronnen en de leeromgeving als studiesuccesfactoren voor niet-westerse allochtone studenten in het Nederlandse hoger onderwijs (1997-2010)* (proefschrift). Geraadpleegd van <http://dare.uva.nl>

Bijlage I: Algemene interviewvragen

Utrecht University

Voorbeeldvragen

Onderzoek: Het studiesucces van studenten uit de ABC-eilanden

Professionals algemeen

- Zou u een beschrijving van uw organisatie willen geven? Waar is uw organisatie in gespecialiseerd?
- In hoeverre houdt uw organisatie zich specifiek bezig met studenten uit de ABC-eilanden?
- Wat heeft u gemotiveerd om deel te nemen aan dit onderzoek?
- Werkt uw organisatie samen met andere onderwijsinstellingen, studentenorganisaties of particulieren?
- Welke ervaring heeft u met het begeleiden van studenten uit de ABC-eilanden? Werkt u graag met studenten uit de ABC-eilanden?
- Zou u een profiel willen schetsen van studenten uit de ABC-eilanden?
- Vanuit uw ervaring als docent/studieadviseur/mentor, hoe vaak werkt u met studenten uit de ABC-eilanden?
- Wat zou u benoemen als de belangrijkste uitdagingen waar deze studenten tegenaan lopen? Wat zijn volgens u de sterktes van studenten uit de ABC-eilanden?
- Bent u bekend met programma's die speciaal zijn ontwikkeld voor studenten uit de ABC-eilanden? Zijn deze programma's volgens u succesvol? Waarom wel/niet?

ABC-eilanden zijn nauw met elkaar verbonden in verschillende aspecten, bijv. geschiedenis en taal. Ondanks de talrijke overeenkomsten, verschillen de eilanden ook van elkaar.

- Komen de studenten met wie u samenwerkt meestal van één eiland of zijn alle drie eilanden min of meer gelijk vertegenwoordigd?
- Vindt u de verschillen tussen het eiland van herkomst van de studenten een belangrijke factor bij het aanpakken van de problemen en vaststellen van sterke punten bij studenten uit de ABC-eilanden?
- Op welke manier(en) houdt u rekening hiermee in uw projecten?

Taalbuddy's en Stichting Lezen en Schrijven specifiek

- Zou u een beschrijving willen geven van Taalbuddy's?
- Wat maakt Taalbuddy's anders dan andere mentor- en buddyprogramma's?
- Bij het vormgeven van Taalbuddy's, wat waren de aspecten waar jullie zeker rekening mee wilden houden?
- Bent u tevreden met wat uw organisatie tot nu toe bereikt heeft met Taalbuddy's?
- Beschouwt u Taalbuddy's als succesvol? Waarom wel/niet?
- Taalbuddy's heeft verschillende prijzen gewonnen, zo ook de Levende Talen. Hoe verklaart u het dat Taalbuddy's landelijk bekend is geworden?

- Zijn er studenten die deelnemen aan Taalbuddy's die het Papiaments als thuistaal hebben (evt. tweede generatie migranten)?
- Kunt u een beschrijving geven van hun uitdagingen, prestaties en succes in dit programma?

“Onze samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen” (Website Stichting Lezen en Schrijven). Studenten uit de ABC-eilanden komen vaak naar Nederland om verder te studeren op MBO-, HBO- of WO-niveau en krijgen vaak met vergelijkbare problemen te maken als het om de Nederlandse taal gaat. Dit belemmert hun vermogen om zich aan hun nieuwe omgeving te passen en beïnvloedt hun zelfvertrouwen. Vaak slagen ze erin om dit probleem zelf op te lossen, maar dit geldt niet voor iedereen.

- Wat is de rol van Stichting Lezen en Schrijven geweest bij het vormgeven van Taalbuddy's?
- Hoe vindt de samenwerking tussen Taalbuddy's en Stichting Lezen en Schrijven plaats?
- Wordt er ook samengewerkt met andere organisaties?
- Hoe zou u vanuit uw ervaring met Taalbuddy's de aanpassingsproblemen van nieuwe MBO-, HBO- en WO-studenten afkomstig van de eilanden aanpakken? Zijn er aspecten waarmee zeker rekening mee gehouden moeten worden?
- Wat zou u wel en wat zou u niet veranderen aan Taalbuddy's als het om deze groep gaat? Waarom wel/niet?

Wetenschappers specifiek

- Kunt u uw onderzoeksgebied(en) beschrijven?

Studenten uit de ABC-eilanden komen vaak naar Nederland om verder te studeren op MBO-, HBO- of WO-niveau en krijgen vaak problemen als het om de Nederlandse taal gaat. Dit belemmert hun vermogen om zich aan hun nieuwe omgeving te passen en beïnvloedt hun zelfvertrouwen. Vaak slagen ze erin om dit probleem zelf op te lossen, maar dit geldt niet voor iedereen.

- Vanuit uw ervaring en specialisatie, hoe kijkt u aan tegen het probleem van tegenvallende studieresultaten van studenten uit de ABC-eilanden?
- Wat zou u benoemen als de belangrijkste uitdagingen waar deze studenten tegenaan lopen? Wat zijn volgens u de sterktes van studenten uit de ABC-eilanden?
- Bent u bekend met programma's die speciaal zijn ontwikkeld voor studenten uit de ABC-eilanden, bijvoorbeeld mentor- en buddyprogramma's?
 - Zijn deze programma's volgens u succesvol? Waarom wel/niet? Met welke factoren moeten deze programma's rekening mee houden? Wat zou u wel en wat zou u niet veranderen aan huidige programma's? Waarom wel/niet?
- Welke aanbevelingen zou u aan hoger onderwijsinstellingen willen meegeven op het gebied van diversiteit en inclusie? En als het specifiek om studenten uit de ABC-eilanden gaat?
- Vindt u dat het eiland van herkomst een rol speelt bij taal- en integratieproblemen en/of bij de effectiviteit van hulpprogramma's?
- Zijn er verschillen in sterktes en zwaktes tussen studenten afhankelijk van hun eiland van herkomst?
- Hoe zit het met studenten met een tweede generatie migrant achtergrond die Papiaments thuis spreken?

Studenten

- Stel jezelf voor: Naam, vooropleiding, studie, relatie tot de ABC-eilanden.
- Wanneer en waarom bent je naar Nederland verhuisd? Beschrijf in het kort hoe het ging, b.v. afscheid nemen, eerste indruk.

- Wat voor voorbereiding heb je op je eiland van herkomst gehad als het gaat om je leven als student in Nederland?
- Ben je op de hoogte van programma's (evt. cursussen of workshops) op je eiland van herkomst met het doel om studenten die naar Nederland gaan verhuizen te helpen met, b.v. taal- of kooklessen? Heb je gebruik gemaakt van deze mogelijkheden? Waarom wel/niet?
- Beschrijf je leven als student in Nederland. Hoe ziet jouw dagindeling gebruikelijk uit? Waar houd je je nog meer bezig naast je studie?
- Wat heeft je gemotiveerd om deel te nemen aan dit onderzoek?
- Wat is volgens jou de Top-5 grootste uitdagingen die studenten uit de ABC-eilanden tegenkomen in Nederland?
- Wat is voor jou de grootste uitdaging geweest sinds je als student in Nederland woont? Kun je je antwoord verduidelijken met voorbeeld(en)?
- Ben je bekend met programma's die speciaal zijn ontwikkeld voor studenten uit de ABC-eilanden in Nederland (evt. op je school)? Zijn deze programma's volgens jou succesvol? Waarom wel/niet?

Studenten Academic Foundation Year specifiek

- Stel jezelf voor: Naam, vooropleiding, studie, relatie tot de ABC-eilanden.
- Wanneer en waarom bent je naar Nederland verhuisd? Beschrijf in het kort hoe het ging, b.v. afscheid nemen, eerste indruk.

Je hebt deelgenomen aan de Academic Foundation Year (Hierna: AFY) aan de Universiteit van Aruba.

- Waarom heb je voor de AFY gekozen? Wat trok je het meest aan? Wat vond je minder aantrekkelijk? Kun je het curriculum van de AFY kort beschrijven?
- Hoe verliep de AFY voor jou? Wat waren de uitdagingen? Hoe heb je die opgelost? Wat ging goed en waarom?

Nu dat je in Nederland studeert, voel je dat de AFY jou goed heeft voorbereid op studeren aan een universiteit of hogeschool?

- Welke aspecten van de AFY wel en welke aspecten niet? Waarom?
- Ben je op de hoogte van programma's (evt. cursussen of workshops) op je eiland van herkomst met het doel om studenten die naar Nederland gaan verhuizen te helpen met, b.v. taal- of kooklessen? Heb je gebruik gemaakt van deze mogelijkheden? Waarom wel/niet?
- Beschrijf je leven als student in Nederland. Hoe ziet jouw dagindeling gebruikelijk uit? Waar houd je je nog meer bezig naast je studie?
- Wat is volgens jou de Top-5 grootste uitdagingen die studenten uit de ABC-eilanden tegenkomen in Nederland?
 - Met betrekking tot de uitdagingen, hoe is dat opgelost? Waar zou je hulp mee willen hebben gekregen?
- Wat is soepel gegaan sinds je verhuizing naar Nederland? Wat kun je als een succes benoemen? Kun je je antwoord verduidelijken met voorbeeld(en)?

Vraag geldend voor alle deelnemers:

- Zou u een beschrijving willen geven van wat volgens u, de ideale interventie is om studenten uit de ABC-eilanden succesvol te ondersteunen zodat ze hun studieloopbaan succesvol kunnen afronden?